

ഫരിഷ്കറൻ

107
57

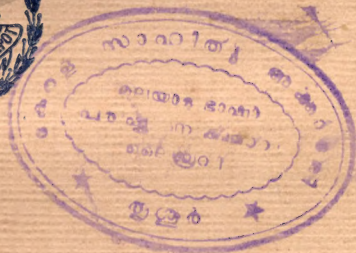
Harischandran

BY

Pandit: K. Vasudevan Moosed

AUTHOR OF:—

Sreekrishna Leelakal, Sreekrishna Dootha,
Meppathur Battadiri,
Sahithya Kousthubham Etc., Etc.

PUBLISHED BY

The Saraswathi Vilasam Book Depot,

TRICHUR.

Pr
57

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ.

ഗ്രന്ഥകർത്താ:

പണ്ഡിതർ - കെ. വാസുദേവൻ മൂസ്സത്.

പ്രസാധകൻ

എൻ. വെങ്കിടേശ്വരപ്പൻ.

1100

ഒന്നാം പതിപ്പ്.

PRINTED AT
THE MANGALODAYAM PRESS,
TRICHUR.

Price Annas 9.]

[വില 9 അണ.

പ്രകാശിപ്പിച്ചവകാരം പ്രസാധകൻ ഇതാകുന്നു.

6/9/93
പ്രസിദ്ധീകരിച്ച
മുദ്രിതം
എൻ. വെങ്കിടേശ്വരപ്പൻ

മുഖവുര.

“ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ” എന്നു പേരായ ഈ ചെറുപുസ്തകം സാക്ഷാൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രമഹാരാജാവിന്റെ സംക്ഷിപ്തമായ ഒരു ചരിത്രമാകുന്നു. പുരാണങ്ങൾ, കിളിപ്പാട്ടുകൾ, തുള്ളിപ്പാട്ടുകൾ മുതലായവയെ ആധാരമാക്കിയും, എന്നാൽ അവയിലൊന്നിനെയും അതേനിലയിൽ അനുകരിക്കാത്തെയുമാണ് ഇതിലെ കഥകൾ സംഗ്രഹിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ കഥ ഓരോ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഓരോ പ്രകാരമായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. അതുകൊണ്ടാണ് ഒരു ഗ്രന്ഥത്തേയും ‘അപ്പടി’ എടുക്കാതിരുന്നത്.

“സത്യം നാസ്തി ചരോ ധർമ്മഃ”, “സത്യം ജയതി നാഗതം” എന്നു തുടങ്ങിയ അഭിരുചിതവചനങ്ങളാൽ സിദ്ധമായ പ്രകാരം സത്യം എന്ന ധർമ്മത്തിന്നു മറുജ്ഞ സർവ്വധർമ്മങ്ങളെക്കാൾ ഉൽകണ്ഠാധികൃതമുണ്ടെന്നുള്ള സംഗതിയാണ് ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ കഥയിൽ നിന്നു പഠിക്കുവാനുള്ളത്. വിശ്വാമിത്രരുടെ മായാപ്രയോഗങ്ങൾനിമിത്തം ദുസ്സഹങ്ങളായ നിരവധി ദുഃഖങ്ങൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ അനുഭവിച്ചത് സത്യധർമ്മത്തിന്റെ രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടിയാണ്. ആ ദുഃഖാനുഭവങ്ങൾകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്ന് അവസാനത്തിൽ പൂർവ്വാധികമായ ഈശ്വരപ്രീതിയും സുഖവും മാനുഷപദവിയും സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ട് എന്താപത്തുകൾ വന്നാലും സത്യത്തെ കൈവിടരുതെന്നാണ് ഈ കഥയിൽനിന്നു പഠിക്കുവാനുള്ള വലിയ പാഠം.

ഈ പുസ്തകം പണ്ഡിതപാരമ്പര്യം ഉപയോഗിച്ച് വായിച്ചു ഗ്രഹിക്കുവാനാവുകയുണ്ടെന്നു വിചാരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും ലളിതമായ ഭാഷയാണിതിൽ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ളത്. വായിക്കുന്നവരുടെ രസത്തെയും കഥാഭാഗങ്ങളുടെ തന്മയത്വത്തെയും ഉദ്ദേശിച്ച് ഇതിൽ സന്ദർഭാനുസരണ പല പദ്യങ്ങളും ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ മിക്കതും കിളിപ്പാട്ടുകൾ മുതലായവയിൽ റിന്ന എടുത്തു ചേർത്തവയാണ്. ചിലതു ഗ്രന്ഥകർത്താവ് സ്വന്തമായി എഴുതിച്ചേർത്തവയുമാകുന്നു.

കേരളീയരുടെ സ്വഭാവശ്ലൈശ്മിയെ ഉത്തേജിപ്പിക്കുവാനും, അവർ സമ്പ്രദിഷ്ടയും സദാചാരധീരതയും ഉണ്ടാക്കുവാനും ഈ കൃതി കുറച്ചുകിലും ഉപകരിക്കുമാറാകട്ടേ എന്ന പ്രാർത്ഥനയോടുകൂടി ഇതിനെ സജ്ജനരും മക്കൾ സമർപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

എന്ന്

തൃശ്ശിവപേരൂർ.

14—3—100

}

പ്രസാധകൻ.

വിഷയസൂചിക

1-ാം അദ്ധ്യായം. 1—11 ഭാഗങ്ങൾ.

ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ രാജ്യഭരണം (1) ദേവസഭ (2) വാസിയുദ്ധം
വിശ്വാമിത്രൻ തമ്മിൽ വാദം (3) വിശ്വാമിത്രന്റെ ശപഥം (4).

2-ാം അദ്ധ്യായം. 12—22 ഭാഗങ്ങൾ.

വിശ്വാമിത്രന്റെ ആലോചന (1) വിശ്വാമിത്രൻ ധനം അ
പേക്ഷിക്കുന്നത് (2) വിശ്വാമിത്രന്റെ വഞ്ചന (3).

3-ാം അദ്ധ്യായം. 23—36 ഭാഗങ്ങൾ.

അനന്തരകൃത്യം (1) ഗണപതിപ്രസാദം (2) ബ്രഹ്മാവിനെക്കു
റിച്ചുള്ള തപസ്സ് (3) വിശ്വാമിത്രസ്തപ്തി (4) ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ നായാ
ട്ട് (5) അരുൺവരഹം (6) ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സ്വപ്നം (7).

4-ാം അദ്ധ്യായം. 37—52 ഭാഗങ്ങൾ.

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ മോഹിനിമാരംഭം (1) വിശ്വാമിത്രൻ ഹരിശ്ചന്ദ്ര
ൻ (2) രാജ്യപ്രഭവം (3) ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ രാജ്യത്യാഗം (4).

5-ാം അദ്ധ്യായം. 53—69 ഭാഗങ്ങൾ.

ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ യാത്ര (1) വീണ്ടും വിശ്വാമിത്രൻ—ശുകനെ
കൂട്ടി അയച്ചത് (2) സത്യകീർത്തികൂടെ പോയത് (3) കാട്ടിലെ ക
ഷ്ടാനുഭവങ്ങൾ (4) ശുകൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ (5) മായാവഷം (6)
ഭൂതങ്ങൾ (7) പിന്നെയും വിശ്വാമിത്രൻ (8) കാട്ടുതീയും അതിൽ
നിന്നു രക്ഷപ്പെടലും (9).

6-ാം അദ്ധ്യായം. 70—84 ഭാഗങ്ങൾ.

കാശീപ്രവേശം (1) കടം വീട്ടാനുള്ള ആലോചന (2) ഭാര്യ
പുത്രന്മാരെ വിരമിച്ച് (3) ശുകന്റെ പ്രതിഫലം—ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ

ഭാഷ്യം (4) ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ മുടച്ചക്കാരനായത് (5) സത്യകീർത്തി മുടച്ചയിൽ വന്നത് (6).

7-ാം അദ്ധ്യായം. 85—100 ഭാഗങ്ങൾ.

ചന്ദ്രമതിയുടെ ഭാഷ്യം (1) ലോഹിതാക്ഷനെ സ്വർപ്പം കടിച്ചത് (2) മുടച്ചക്കാരന്റെ വാദം (3) ചന്ദ്രമതി ബന്ധനത്തിലായത് (4) ചന്ദ്രമതിയുടെ വധശിക്ഷ (5).

8-ാം അദ്ധ്യായം. 101—112 ഭാഗങ്ങൾ.

ഭദ്രവന്മാരുടെ സാന്നിദ്ധ്യം (1) വിശ്വരാമിന്റെ അവാസന രത്നം (2) ചന്ദ്രമതിയെ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ വെട്ടിയത് (3) ഭദ്രവന്മാരും തിരുത്തികുടും പ്രത്യക്ഷമായത് (4) ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ ഘൃതി (5) മരിച്ചവർ ജീവിച്ചത് (6) വിശ്വരാമിന്റെ പരോധം (7) അഗ്നി കരവാൻ പ്രത്യക്ഷമായത് (8) യമൻ പ്രത്യക്ഷമായത് (9) മരശ്മി (10) ഹരിശ്ചന്ദ്രപട്ടാഭിഷേകം (11).

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ.

ഒന്നാമദ്ധ്യായം.

ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ രാജ്യഭരണം.

പണ്ട് ത്രേതായുഗത്തിൽ, പരിശുദ്ധവും സുപ്രസിദ്ധമായ സൂര്യവംശത്തിൽ, ത്രിശങ്ക മഹാരാജാവിന്റെ പുത്രനായി, ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ എന്നൊരു രാജാവിനുണ്ടായി. അദ്ദേഹം കോസലരാജ്യത്തിലെ ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ അയോദ്ധ്യാനഗരത്തിൽ വാണുകൊണ്ട് രാജ്യപരിപാലനം നടത്തി. അദ്ദേഹം മഗധരാജപുത്രിയായ * ചന്ദ്രമതി എന്നു പേരായ സ്ത്രീരത്നത്തെയുണ് വിവാഹം ചെയ്തത്. ഈ സുമലിക്ക് പാർവ്വതീവരമേശ്വരനായുടെ വരകൊണ്ട് ചില അത്ഭുതശക്തികൾ സിദ്ധിച്ചിരുന്നു. ചന്ദ്രമതി പാകംചെയ്യുന്ന ഭക്ഷ്യവേയാദികൾ അമൃതനുമായിരിക്കുമെന്നും, അവളുടെ കണ്ണത്തിൽ അണിഞ്ഞിട്ടുള്ള “മംഗല്യസൂത്രം” ഭർത്താവൊഴികെ മറ്റാർക്കും കാണാൻ സാധിക്കയില്ലെന്നുമായിരുന്നു പ്രധാനമായിട്ടുള്ള വരശക്തികൾ. ഇതിനെയുള്ള ഉത്തമമഹിമയിൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ലോഹിതാക്ഷൻ | എന്നു പേരായ ഒരു പുത്രനുണ്ടായി. അ

* + ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ ഭാര്യയ്ക്കു “കൈഞ്ചു” എന്നും പുത്രനു കോമിതാശ്വൻ എന്നും പേരുണ്ട്. ഈ പേരാണ് മാർക്കണ്ഡേയപുരാണത്തിൽ കാണുന്നത്.

നരൂപനായ ഈ ഭാർയാപുത്രന്മാരോടും, സത്യകീർത്തി എന്ന മന്ത്രിയോടും കൂടി ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ രാജ്യപരിപാലനം ചെയ്തു വന്നു.

ഭാരതവംശത്തിൽ പ്രാചീനകാലത്തുണ്ടായിരുന്ന രാജാക്കന്മാർ സാധാരണയായി സത്യധർമ്മാദികളിൽ ഏറ്റവും കേൾവിപ്പെട്ടവരായിരുന്നു. എന്നാൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ ചേർ ആവക ഗുണങ്ങൾക്കു പ്രത്യേകം ഉദാഹരിക്കാവുന്നതാണ്. സത്യവാനാരിൽ വെച്ച് അദ്ദേഹനായ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ സത്യത്തിന്നു ഒരു മാതൃകാപുരുഷനായിരുന്നു.

“സത്യസന്ധതപമെന്നുള്ള
സംയുക്തസ്ഥിതിമൂലം
സത്യക്കൽക്കാരക്കവേശേഷ്യം
വരത്തിശ്രീഹരിശ്ചന്ദ്രൻ”

എന്ന് ഒരു കവി പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽ ഒട്ടും അതിശയോക്തിയില്ല. ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ പവിത്രമായ ചരിത്രം നമ്മുടെ കാവ്യനാടകാദിയായ സാഹിത്യത്തിലും പേരവ്യാസപ്രണീതമായ പുരാണത്തിലും മാത്രമല്ല, വേദത്തിൽ കൂടിയും വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

വർണ്ണാശ്രമധർമ്മങ്ങളിൽ വളരെ നിഷ്ഠയുള്ള ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ നാടുവാണിരുന്ന കാലത്തു ജനങ്ങൾക്കു ദാരിദ്ര്യം, രോഗം, അകാലമരണം മുതലായ അനാത്മങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നല്ല, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണഗുണം നിമിത്തം,

“കവടമില്ലാകലാമില്ലാ
കലുഷമതികളെങ്ങുമില്ലാ
വികടരില്ലാവിശാരില്ലാ
വികൃതിനികൃതിവിധമതില്ലാ
അധനനില്ലാഅധമനില്ലാ
അധികനോടുകലാമില്ലാ
അധിയില്ലാപ്രാധിയില്ലാ
അരാസവിരാസഭയമതില്ലാ”

ദേവസഭ.

ഇങ്ങിനെ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ധർമ്മനിഷ്ഠയോടെ രാജ്യം വഴുന്ന കാലത്തു, കേടിവസം മഹാനഭാവനാരായ വസിക്കുൻ, വിശ്വാമിത്രൻ എന്ന രണ്ടു മഹച്ഛിശ്രേഷ്ഠന്മാർ സ്വർഗ്ഗലോകചക്രവർത്തിയായ ദേവേന്ദ്രന്റെ സുധർമ്മ എന്ന സഭയിൽ ചെല്ലുകയുണ്ടായി.

ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാർക്കു പുറമേ, സൂര്യൻ, ചന്ദ്രൻ, അഷ്ടവസുക്കൾ, അശ്വിനിദേവന്മാർ, സിദ്ധന്മാർ, സരസ്വന്മാർ, വിദ്യാധരന്മാർ, കിന്നരന്മാർ, എന്തിവരും വൃദ്ധന്മാരും, വിശിഷ്ടന്മാരുമായ അനേകം മഹച്ഛിമാരും ആ സഭയിൽ നന്നിഹിതന്മാരായിരുന്നു. ഈ സഭയിൽ വെച്ച് പല കാൽക്കുളുപ്പാരിയും സംഭാഷണമുണ്ടായ കൂട്ടത്തിൽ ഭൂമിയിലെ പ്രജകളായ മനുഷ്യരുടെ യോഗക്ഷേമങ്ങളുളുപ്പാരിയും പ്രസംഗം ഉണ്ടായി. അപ്പോൾ ദേവേന്ദ്രൻ ചോദിച്ചു: --“ഹേ മഹാശയന്മാരാ

യ മുനിപുംഗവന്മാരോ, ഇന്നു ഭവാനുരുടെ ദർശനംകൊണ്ട് ഞാൻ ഏറ്റവും കൃതാർത്ഥനായി ഭവാഭിമാനമായ മഹാനുരുടെ ദർശനം ഭാഗ്യംകൊണ്ട് മാത്രമേ സുലഭമാകയുള്ളൂ. ഇന്നത്തെ മഹാഭാഗ്യത്തിൽ ഞാൻ തന്നെത്താൻ അഭിമാനിക്കുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ ത്രിപാകചാരികളും ത്രികാവചേദികളുമായ ഭവാനുരോട് എനിക്കായ സംശയം ചോദിക്കുവാനുണ്ട്. അതു മറ്റൊന്നുമല്ല. ഭൂപാകത്തിൽ ഇപ്പോഴുള്ള വിവരം ഒന്നും അറിയുന്നില്ല. ഹിംസ, അസത്വം, ചതി മുതലായ അധർമ്മങ്ങൾക്കു വശംവദനാകരുതെന്നുള്ളവനും, വേദശാസ്ത്രാദിനിപുണനും, കീർത്തിമാനമായി ശാസ്ത്രാധിപകാരം രാജ്യഭാരം നടത്തുന്ന എതുരാജാവാണ് ഇപ്പോൾ ഭൂമിയിലുള്ളത്? ഇതാണ് എന്റെ സംശയം. ഈ സംശയം തീർത്തതുകൊണ്ട് ഭവാനുരോട് അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു.”

ഇപ്രകാരമുള്ള ദേവേന്ദ്രന്റെ ചോദ്യത്തിനു വസിഷ്ഠമഹർഷി മറുപടി പറഞ്ഞു:--“മേ സപർലോകപാലകനായ ഇന്ദ്രാ, അങ്ങനെയൊക്കെയുള്ള ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ ഒരു രാജാവ് ഇപ്പോൾ ഭൂപാകത്തിൽ രാജ്യം വാഴുന്നുണ്ട്. അതു സൂര്യവംശാലങ്കാരഭൂതനും അയോദ്ധ്യാധിപതിയുമായ ഹരിശ്ചന്ദ്രനാകുന്നു. സതീർത്തമായ ചന്ദ്രമതിയെ ധർമ്മപതിയാക്കി ധർമ്മനിഷ്ഠയുടെ രാജ്യംപരിപാലിക്കുന്ന ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ഏറ്റവും ബുദ്ധിമാനം ശാസ്ത്രജ്ഞനും വേദപാര

ഗനം കീർത്തിമാനം സത്യവാനാരിൽവെച്ച് അത്രേ സരണമാകുന്നു. സർവ്വഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞ ഹരിശ്വരനോടു സമനായി മറൊരാളില്ല. ഹരിശ്വരന്റെ ഭരണഗുണംകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രജകൾ ധർമ്മത്തിൽനിന്നു ലോശംപോലും തെറ്റിപ്പടങ്ങുന്നില്ല. സമ്പത്ത്, വീര്യം മുതലായവ മൂലം ഗർവ്വിക്കുന്ന ആളുകൾ ഇപ്പോൾ ഭൂമിയിലില്ല. അതുകൊണ്ടു കലഹവും യുദ്ധവും എവിടേയും ഉണ്ടാകുന്നില്ല. ആകയാൽ യുദ്ധത്തിൽ ദേഹത്യാഗം ചെയ്ത് വീരസ്വർഗ്ഗം നേടുവാൻ ആർക്കും ഇടയാകുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടായിരിക്കാം, പക്ഷേ, അങ്ങു ഭൂമിയിലെ വാത്കൾ അറിവാൻ സാധിക്കാത്തത്.”

വസിഷ്ഠനും വിശ്വാമിത്രനും തമ്മിൽ വാദം.

വസിഷ്ഠന്റെ മറുപടി കേട്ടപ്പോൾ സഭാവാസികളെല്ലാം സന്തോഷിച്ചു. എന്നാൽ അവിടെ കൂടിയിരുന്ന ഒരാൾക്കു ഈ വാക്കു ഒട്ടും രസിച്ചില്ല. അതു ഗാമിപുത്രനായ വിശ്വാമിത്രനായിരുന്നു. ജന്മനാ ക്ഷത്രിയനാണെങ്കിലും കർമ്മംകൊണ്ടു ബ്രാഹ്മണായിത്തീർന്ന് അനിതാസാധാരണമായ തപസ്സിന്റെ പ്രഭാവംകൊണ്ട് ലോകോത്തരാങ്ങളായ അനവധി കാഴ്ചകൾ സാധിച്ചിട്ടുള്ള വിശ്വാമിത്രനു തപസ്സുമൂലം വസിഷ്ഠമഹഷിയോടു വലുതായ മത്സാമുണ്ടായിരുന്നു. ഇതു കൂടാതെ, ഹരിശ്വരൻ ശൂന്യശ്ലേഖനെന്ന കുട്ടിയുടെ കാഴ്ചത്തിൽ തന്റെ ഉപദേശത്തെ സ്വീകരിക്കാതിരുന്ന ആ

ജാകയാൽ അദ്ദേഹത്തോടും വിശ്വാമിത്രനു വിരോധ
 മുണ്ടായിരുന്നു. വസിഷ്ഠൻ വിചാരിക്കുന്നതിനും പര
 യുന്നതിനും എതിരായിട്ടല്ലാതെ വിശ്വാമിത്രൻ ഒരു കറ
 യ്ക്കത്തിലും വിചാരിക്കുകയോ പരകയോ ചെയ്തയില്ല. ത
 പസ്സുകൊണ്ടു എന്തുകാര്യവും സാധിക്കാമെന്നുള്ള ഗർവ്വം
 നിമിത്തം വിശ്വാമിത്രൻ വസിഷ്ഠനെ ലേശംപോലും കൂ
 ടാക്കുകയുമില്ല. വാക്കാണെങ്കിൽ ഇല്ലാത്തതുണ്ടാക്കുവാ
 നും ഉള്ളതു ഇല്ലാതാക്കാനും തക്ക ശക്തിയുള്ളതുമാണ്.
 താൻ പിടിച്ച കയ്ക്കത്തിലുള്ള വാശിയും അതു സാധി
 ക്കുന്നതിൽ എതിരായിട്ടുള്ളവരുടെ നേരെയുള്ള ശൂണ്ണി
 യും വിശ്വാമിത്രന്റെ സ്വഭാവത്തിൽ പ്രത്യേകം പര
 യേണ്ട രണ്ടു സംഗതികളാകുന്നു. ഇങ്ങിനെയെല്ലാമി
 രിക്കുന്ന വിശ്വാമിത്രൻ വസിഷ്ഠന്റെ വാക്കുകേട്ടപ്പോൾ
 വല്ലാതെ കോപിച്ചുവശായി. കണ്ണുചുവത്തി, പല്ലുക
 ടിച്ചു, പുറികം വളച്ചു, കാണുന്നവർക്കു ഭയംതോന്നിക്ക
 ന്ന ആകൃതിയോടുകൂടിച്ചമഞ്ഞ വിശ്വാമിത്രൻ പരഷ
 സ്വരത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—“കൊള്ളാം! വസി
 ഷ്ഠന്റെ ശിഷ്യവത്സല്യം പ്രശംസനീയം തന്നെ! സൂ
 യ്തവംശത്തിലേ കലശലായ വസിഷ്ഠൻ ഇത്രയല്ല, ഇ
 തിലപ്പുറവും പറയുവാൻ കടപ്പെട്ടവനാണ്. എന്നാൽ
 ഫരിശുസ്രാനെപ്പറ്റി ഇദ്ദേഹം പറഞ്ഞതിൽ തെല്ലുപോ
 ലും പരമാർത്ഥമില്ല. ഫരിശുസ്രാനെ സാധാരണക്കാര
 നായ ഒരു രാജാവെന്നല്ലാതെ അതിൽ കവിത്തേ നില
 യിൽ ഒരിക്കലും പറയുവാൻ പാടില്ല. സ്വാതന്ത്രിയ്ക്ക്

ക്കു വേണ്ടി അസത്യവും വഞ്ചനയും പ്രവർത്തിക്കുന്നത് ഭൂമിയിലുള്ള എല്ലാ രാജാക്കന്മാരുടേയും ഇടയിൽ പതിവാണ്. വാസ്തവവിരുദ്ധമായ വസ്തുക്കളെ അവർ 'രാജനീതി' എന്ന കവചംകൊണ്ടു മൂടുന്നു. ശാസ്ത്രപ്രകാരം അധർമ്മമായിട്ടുള്ള അനേകകാര്യങ്ങൾ അവരുടെ രാജനീതിയനുസരിച്ച് ധർമ്മമായി ഗണിക്കപ്പെടുന്നു. രാജാക്കന്മാർക്കു പരക്കേയുള്ള ഇഴവക ഒഴുക്കുണ്ടാകാൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രനും ഉണ്ട്. മറ്റുള്ളവരോട് താരതമ്യപ്പെടുത്തിയാൽ ഇവക അധർമ്മങ്ങൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രനിൽ കുറച്ച് അധികം കണ്ടേക്കാം; അല്ലാതെ ഒട്ടും കുറഞ്ഞുകാണുകയില്ല. ഇവക ഭോഷങ്ങളെ തീരെ മറച്ചുവെച്ച് ഈ മഹാസഭയിൽ നില്ക്കുന്ന പ്രസംഗിക്കുവാൻ വസിഷ്ഠൻ ധൈര്യപ്പെട്ടതിൽ ആശ്ചര്യമാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നത്."

വസിഷ്ഠൻ—ശാന്തം പാപം! ഇനിയൊന്നും കേൾക്കേണ്ടതില്ല. "സത്യാന്നാസ്തിപരോധമ്ഃ" എന്നു വിശ്വസിച്ചും ആ ധർമ്മ ലേശംപോലും തെറ്റിക്കാതെ പ്രവർത്തിച്ചും വരുന്ന ധാർമികശിരോമണിയായ ഹരിശ്ചന്ദ്രനിൽ പൂർവ്വ ഭോഷം ആരോപിച്ച വിശ്വാസമിത്രം നെപ്പറ്റി ആശ്ചര്യത്തേക്കാളധികം വ്യസനമാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നത്. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ സത്യസന്ധനായിട്ട് വെച്ച് അഗ്രേസരനാണെന്നുള്ളതിലേക്കു ആദിത്യാചാര്യനാദികളായവർ തന്നെ സാക്ഷികളാണ്. ഭയം, ആപത്തു മുതലായവ സംഭവിക്കുമ്പോഴും നേരം

പോക്കു പറയുന്നതിലും അസത്വം പറയുന്നതു അധർമ്മമല്ലെന്നു ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ കാണുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ സത്യതലുരനായ ഫരിശുവരൻ ആ അവസരത്തിൽ കൂടിയും അസത്വം പറകയില്ല. ഞാൻ സൂര്യവംശരാജാക്കന്മാരുടെ പേരിലുള്ള പക്ഷപാതംകൊണ്ടു ഫരിശുവരനെ വാഴ്ചകയാണു് ചെയ്തതെന്നു വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞുവല്ലോ. അതു ശുദ്ധമേ വ്യാജമാണു്.

വിശ്വാമിത്രൻ... മതിമതി! തവസ്സിന്റെ ശക്തികൊണ്ടു് അന്യദൃഷ്ടമായ ബ്രാഹ്മണത്തെക്കൂടി സമ്പാദിച്ചവനായ ഞാൻ വ്യാജം പറയുന്നവനാണെന്നു നിസ്സംശയം പ്രസ്താവിക്കുന്നതു സൂക്ഷിച്ചുവേണ്ടതാണു്. വിശ്വാമിത്രന്റെ ശബദം.

ഇവർ തമ്മിൽ ഇങ്ങിനെ വാഗ്വാദം തുടന്നപ്പോൾ ആ സദസ്സ് ആകപ്പാടെ പരിഭ്രമിച്ചുവശായി. വസിഷ്ഠൻ വളരെ ശാന്തനാണു്. അദ്ദേഹം പറയുന്നതു സത്യമായിട്ടേ വരികയുള്ളൂ. വിശ്വാമിത്രൻ എന്തൊരു സമ്പ്രദായക്കാരനാണു്! ഒരു മഹഷിക്കു ഇത്രത്തോളം കേവലം വരികയോ? ക്രോധവശംവദനായ ഇദ്ദേഹം വലിയ അഹമ്മതിക്കാരനാണു്; ഇദ്ദേഹം പറയുന്നതു ശുദ്ധമേ വ്യാജമാണു്, എന്നു ചിലർ. അമ്പ! വിശ്വാമിത്രന്റെ യോഗ്യത! എന്തൊരു വീര്യം! എന്തൊരു തേജസ്സ്! പരമഹന്തരായാൽ ഇങ്ങിനെതന്നെ വേണം. വെറുതെയാണോ ഇദ്ദേഹം പതിനായിരം വർഷം തവസ്സു ചെയ്തതു്? എന്നു വേറെ ചിലർ. വസിഷ്ഠനേയും വിശ്വാമി

ത്രനേയും പോലെയുള്ളവർ ഇങ്ങിനെ “കശപിശ” തുടങ്ങിയൊരു വലിയ നോമ്പോക്കുണ്ട് കാരണമന്ത എന്ന് മറുചിലർ. ഈ മറുചിലരുടെ തക്കം തീർക്കുന്നത് ഈ ദേവസഭയിൽ ചെയ്ത വേണോ? എന്ന് ഇനിച്ചിലർ. ഇങ്ങിനെ കാരോരുത്തർ ഭാരോ വിധത്തിൽ “പിറുപിറുത്തും” കൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ നയമുണ്ടായ നാരദമഹർഷി ഇങ്ങിനെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. “വസിഷ്ഠൻ സാക്ഷാൽ പരമേശ്വരിയായ പ്രജാപതിയുടെ പുത്രനാണ്, മഹാ തേജസ്വിയാണ്, ശാന്തനാണ്, അദ്ദേഹം അസത്യാ പറയുമോ? ഒരിക്കലുമില്ല. വിശ്വാമിത്രനാണെങ്കിൽ തപസ്സിദ്ധിക്കൊണ്ട് സർവ്വ മനികളേയും ജയിച്ച മഹാൻ, ജനനാഷ്ട്രിയനായിരുന്നിട്ടും കർമ്മം കൊണ്ട് ബ്രാഹ്മണ്യം സ്വന്തമാക്കിയ മഹാനുഭാവൻ!, സർവ്വകാംക്ഷജ്ഞനായ മഹർഷിസത്തമൻ. അദ്ദേഹം വ്യംജം പറയുമോ? ഒരിക്കലും ചെയ്തുകൊള്ളില്ല. എന്നാൽ രണ്ടുപേരും പറയുന്നതു പാസ്സം വിജയാകയാൽ, രണ്ടും പരമാർത്ഥമാകുവാനൊട്ടു വഴിയുണ്ടില്ല. അതിനാൽ ഇതൊരു കളിയാണെന്നുവെന്നും വിചാരിപ്പാൻ. അതിവിടെ അത്ര ശരിയല്ല. അതുകൊണ്ട് ഈ ദേവസഭയിൽ ചെയ്ത് ഇനി ഇവരുടെ വാദം തുടരുന്നത് എന്നതുകിലും ഒരു പ്രത്യേകനിശ്ചയം ചെയ്തിട്ടായിരിക്കണം പറ്റുന്നത്.”

വിശ്വാമിത്രൻ:— (ധൃതിയിൽ)” അതാണ് ഞാൻ പറയുന്നത്. ഈ സഭയിൽ ആളുകൾക്കു കളി

പ്രാനുള്ള ഒരു സ്ഥലമല്ല. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ അസത്യം പറയുന്നവനാണെന്ന് ഞാൻ തെളിയിച്ചുതരാം. അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ട് ഞാൻ തീർച്ചയായും അസത്യം പറയിക്കുന്നുണ്ട്. അങ്ങിനെ ഞാൻ ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ ഇന്നതു ചെയ്യാമെന്നു ഞാൻ വാതുവെക്കാം. വസിഷ്ഠൻ അത് ചെയ്യുമോ കാണട്ടേ?

വസിഷ്ഠൻ: — ഓഹോ! ആയിരം പ്രാപശ്യം ചെയ്യാം. സത്യപരായണനായ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ അസത്യം പറയുന്നവക്കും, ഞാൻ എന്റെ തവസ്സുപേക്ഷിച്ച് മദ്യകുടവും ശിരസ്സിലേറ്റി ഈ ദേവസഭക്ക് മൂന്നു പ്രദക്ഷിണം ചെയ്യാം, ഒട്ടം സംശയമില്ല.

“ആദിത്യചന്ദ്രാവനിഭാസ്തലശ്ച
ദ്രൗപദീരാപോഹതണോയമശ്വ,
അഹശ്വരാത്രിശ്ച ഉഭേചസന്ധ്യേ
ധർമ്മശ്വജാനാതിനരസ്യസത്യം.”

എന്ന പ്രമാണപ്രകാരമുള്ള സത്യസാക്ഷികളുടെ മുമ്പാകെ ഞാൻ ഈ സത്യം ചെയ്യുന്നു.

വിശ്വം: — “ഞാൻ എന്തു ചെയ്യാമെന്നു പറയാം. ഹരിശ്ചന്ദ്രനെക്കൊണ്ട് ഞാൻ വ്യാജം പറയിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ എന്റെ മഹത്തായ തവസ്സിന്റെ വകതിഫലം വസിഷ്ഠനു കൊടുക്കുന്നുണ്ട്. ഇതുകൂടാതെ വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞതുപോലെയുള്ള ഖേദാശ്വാസം ഞാൻ ചെയ്യുന്നില്ല. ഇത്ര പോരെ?”

ദേവേന്ദ്രൻ: — മതി, മതി, ധാരാളം മതി!

നാരദൻ:— എന്നാൽ ഇവി സമയം കളയേണ്ട. വിശ്വാമിത്രൻ തന്റെ ശപഥം നിർവ്വഹിച്ചവനായി പോകട്ടെ! അദ്ദേഹം അതു നിർവ്വഹിച്ചു വരുന്നതുവരെ ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരും വസിഷ്ഠനും ഞാനും ഇവിടെത്തന്നെ താമസിക്കാം. എന്നാൽ ഒരു സംഗതി ഏവതും മനസ്സിലാക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഈ കാഴ്ചം ഗുഹ്യമായിരിക്കണം. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ഈ സംഭവങ്ങളും ശപഥങ്ങളും മറയ്ക്കണം അറിയരുത്.

വിശ്വാ: എന്നാൽ അങ്ങിനെയാവട്ടെ! ഞാൻ ഇപ്പോൾതന്നെ പോകുന്നു.

എന്നുപറഞ്ഞ് വിശ്വാമിത്രൻ ദേവസഭയിൽ നിന്ന് പുറപ്പെട്ടു. നാരദൻ അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അരികെ പോയി “അങ്ങനെയൊന്നായി വരും. അങ്ങയുടെ തപസ്സിലൂടെ ആരാണ് ബഹുമാനിക്കേണ്ടത്?” എന്നു തുടങ്ങിയ പ്രശ്നം സഭയിലുണ്ടായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉത്തരം ഇതായിരുന്നു. “അതേ, ദേവന്മാർ കേൾക്കണം, ഞാൻ ഏന്റെ തപസ്സിനാൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രനെക്കൊണ്ട് അസത്യം പറയിച്ചില്ലെങ്കിൽ ഇതാ ഇങ്ങിനെ പിടിച്ചോളിൻ;” എന്നുപറഞ്ഞ് വലംകയ്യിന്റെ പെരുവിരലും കഴുവിരലും കൂട്ടി മിടിച്ചുകൊണ്ട്, അവിടെനിന്നു ബദ്ധപ്പെട്ടുപോയി. സഭ വിരിയുകയും ചെയ്തു.

രണ്ടാമദ്ധ്യായം.

വിശ്വാമിത്രന്റെ ആലോചന.

ദേവസഭയിൽനിന്ന് വീരവാദം പാഞ്ഞുപോന്ന വിശ്വാമിത്രൻ പട്ടംപുഴത്തോളം ധരിച്ച് പട്ടപ്പുറം ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സമീപത്തുചെന്നു പരിശോധിച്ചതിൽ മനസാവാചാകർമ്മം അസത്യമായിട്ടുള്ള യാതൊന്നും ആ മഹാരാജാവിൽ എന്നല്ല അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യത്തുള്ള പ്രജകളിൽ കൂടിയും കണ്ടെത്തിയില്ല. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ കരം പിടിക്കുന്നതിലും, നീതിന്യായങ്ങൾ നടത്തുന്നതിലും, വണ്ണാശ്രമങ്ങൾ നോക്കുന്നതിലും, അതിഥിസല്ക്കാരം ചെയ്യുന്നതിലും, അത്ഥികർക്കു ഭരണം ചെയ്യുന്നതിലും, എന്നിന്ന് നേരംപാക്കു പറയുന്നതിൽപോലും വിശ്വാമിത്രൻ യാതൊരു പഴുതും കിട്ടിയില്ല. ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ രാജ്യത്തെ ഭൂമികൾ ഫലസമൃദ്ധങ്ങളും, പ്രജകൾ രാജഭക്തന്മാരും, ഭണ്ഡാരം, ഐശ്വര്യഭരിതവും, മന്ത്രിമാർ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും മുതലായവർ ധാർമികന്മാരും ആയതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന് വാക്കിലൊ പ്രവൃത്തിയിലൊ, അസത്യമായിട്ടുള്ള ഒരു കാര്യം ചെയ്യേണ്ടതായ ആചര്യം ഇല്ലാത്തതിനാൽ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാർയ്യത്തിൽ “അസത്യം പരീക്ഷ” ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട് യാതൊരു ഫലവും ഉണ്ടാകയില്ലെന്നു വിശ്വാമിത്രനു ബോദ്ധ്യമായി.

അപ്പോൾ ആ മുനി ഇങ്ങനെ വിചാരിച്ചു: — “കാതും ആകപ്പാടെ വലിയ വിഷമമായിപ്പോയല്ലോ. തല്പോലത്തെ ഒരു കോപത്തിന് ഞാൻ ദേവസഭയിൽ വെച്ച് അങ്ങനെ ശപഥം ചെയ്തുപോയി. അപ്പോൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ഇത്ര സത്യനിഷ്ഠനാണെന്ന് അശേഷം കരുതിയില്ല. ഇദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ട് രസതൃമെങ്കിലും പറയിച്ചില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ഇനി ഇരുന്നിട്ട് ഫലമില്ല. എന്റെ വാക്കിന് ഒരു തുണത്തോളവും വിലയില്ലെന്നു വന്നിട്ട് എങ്ങനെ ഞാൻ വസിക്കുന്റെ മുഖത്ത് നോക്കും?”. ഇങ്ങനെ തന്റെ തല്പോലാവസ്ഥയെപ്പറ്റി വിചാരിച്ച വ്യസനിക്കുന്നതിനിടയിൽ വിശ്വപാമിത്രന് ഒരു ഉപായം തോന്നി. താൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ മുമ്പിൽ ഒരു അർപ്പിയായിച്ചെന്നാൽ കാതും സാധിക്കുമെന്നാണ് ഉൾ തോന്നിയത്.

“യാഗാത്മമായിധനമിരക്കംവിടധൗ
രാജ്യമൃദ്ധാമണിസൽകമസംശയം
പിന്നെയവനെയങ്ങേൽപിച്ചുപോക
തന്നധനങ്ങുളതുംപിന്നെയവെകാരതെ
ചെന്നുനശിപ്പിക്കയുംവേഗമങ്ങുഞാൻ.”

ഏന്താൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ വട്ടത്തിലാവാതെ എന്തു ചെയ്യും? തന്ന ധനത്തിനുവകരമായി പിന്നെ ധനം തരുവാൻ വിചിന്തിച്ചിപ്പാത്തവിധം അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യത്തെ ദ്രവ്യങ്ങൾ എല്ലാം നശിപ്പിക്കയും വേണം.

“അപ്പോളുടനതും പറയുമവനെങ്കി
ലപ്പോൾ മമഹിതം വന്നുകൂടും ദൃഢം.”

വിശ്വാമിത്രൻ ധനം അപേക്ഷിക്കുന്നത്.

ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ചുറച്ചു, ഒട്ടും താമസിക്കാതെ
കണ്ട് വിശ്വാമിത്രൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ രാജധാനിയി
ലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. രാജാക്കുമാലയും, യോഗദണ്ഡും,
ഉത്തരീയവും, കാഷായവസ്ത്രവും, യോഗവട്ടവും ധരിച്ച്
ജടാധാരിയായി ആകാശമാഗ്നത്തൂടെ അതിവേഗത്തിൽ
അദ്ദേഹം അയോദ്ധ്യയിൽ ചെന്നിറങ്ങി.

തപസ്വികളിൽവെച്ച് ആഗ്രഗണ്യനായ വിശ്വാ
മിത്രൻ അതിഥിയായി വന്നതുകണ്ടപ്പോൾ ആതിഥേ
യരിൽവെച്ച് അതിപ്രസിദ്ധനായ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ആദരം
പൂർവ്വം എതിരേറ്റ് അഗ്ദ്ധ്യപാദ്യാദികളെക്കൊണ്ട്
പൂജിച്ചു, മഹാത്മ്യമായ ആസനത്തിന്മേൽ ഇരുത്തി, ഭയ
ഭക്തിബഹുമാനങ്ങളോടുകൂടി സ്വാഗതം പറഞ്ഞു കൂൾ
ലപ്രശ്നം ചെയ്തു.

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ:— മഹാത്മ്യമായ മുനിസത്തമ!
നിന്തിരുവടിയുടെ ഏഴുന്നള്ളത്തുകൊണ്ടു ഇയ്യളവൻ
എറ്റവും ധന്യനായിരിക്കുന്നു. ഈ കുടുംബവും പാവ
നമായിത്തീർന്നു. നിന്തിരുവടിയെപ്പോലെയുള്ള മഹ
ഷിമരുടെ ദർശനം ദൈവികമായ ഭരണഗ്രഹമാണെ
ന്നാണ് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നത്.

വിശ്വാമിത്രൻ:— അങ്ങയെപ്പോലെയുള്ള രാജാ

അന്മാർക്കു ദൈവാനുഗ്രഹം എപ്പോഴും ഉണ്ടായിരിക്കും. ധർമ്മമാവായ അങ്ങയുടെ ദർശനം ഭാഗ്യംകൊണ്ടേ ലഭിക്കുകയുള്ളൂ. അങ്ങയുടെ ദർശനത്തെ എത്ര മഹഷിമാരാണ് ആഗ്രഹിക്കാത്തത്? ആ ആഗ്രഹത്തിന്റെ നിവൃത്തിയ്ക്കു വല്ലകാരണവും ഉണ്ടാവണമെന്നേയുള്ളൂ. എന്നെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം പരകയറണമെങ്കിൽ, എനിക്കിവിടെ വരുവാനുണ്ടായ കാരണത്തെപ്പറ്റി വലിയ ബഹുമാനം തോന്നുന്നുണ്ട്.

വിശ്വാമിത്രൻ ആദ്യംതന്നെ തന്റെ വരവിന്നുള്ള കാരണത്തെ ഉപന്യസിച്ചത് സ്വാത്മസിദ്ധിയിലുള്ള ബലുപ്പാടുകൊണ്ടാണ്. എന്നാൽ, ജ്ഞുബുദ്ധിയായ മഹാരാജാവിന്; തന്റെ കത്തവ്യത്തേസ്സംബന്ധിച്ചു കുറച്ചൊരു സംഭ്രമമാണ് ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ഉണ്ടായത്. അദ്ദേഹം പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു:— “ഓ! അതുഞാൻ ആദ്യംതന്നെ ചോടിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. തപസ്സിദ്ധികൊണ്ടു തന്നെ സർവ്വകാര്യങ്ങളും സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള നിന്തിരുവടി എന്തുകാര്യം സാധിക്കുവാനായിട്ടാണ് ഇവിടെ എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുന്നത്? ഏതായാലും അതു സാധിപ്പിക്കുന്നതിന്നു ആവുന്നത്ര ശ്രമിക്കുവാൻ ഈ വിധേയൻ ഒരുക്കമാണ്.”

വിശ്വാമിത്രൻ:— (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) അക്കാര്യത്തിൽ സംശയിച്ചിട്ടില്ല. ഹരിശ്ചന്ദ്രമഹാരാജാവിന്റെ മുമ്പിൽ അപേക്ഷിച്ചാൽ സാധിക്കാത്തതായ

ഒരു കാര്യമുണ്ടെന്നു ആരും വിചാരിക്കുകയുമില്ല. ഞാൻ വന്നുകാര്യം വഴിയെപ്പായാം”

ഫരിശ്വരൻ: — നിന്തിരുവടി ഇയ്യള്ളവനെ ഇത്ര വലുതാക്കിപ്പറയുന്നത് ഇവിടുത്തെ മഹാമാന്യത കൊണ്ടാണ്. എന്റെ അപസ്ഥം അത്രയൊന്നുമില്ല. സത്യവും, ദാനവും മാത്രമെ എനിക്ക് ഒരു ധർമ്മമുള്ളൂ. “സത്യാന്നാസ്തിവരോധമ്ഭഃ” എന്നാണെന്റെ മുദ്രാവാക്യം. എന്റെ പ്രജകളിൽ ആരും സത്യവിരോധം പ്രവർത്തിക്കുന്നതല്ല. ആരെങ്കിലും അങ്ങിനെ പ്രവർത്തിക്കുന്നപക്ഷം അതേകാരണത്താൽത്തന്നെ അവൻ വലുതാകുന്നതുമാണ്. ദാനത്തെപ്പറ്റിയും ഒരു നിശ്ചയമുണ്ട്.

“ഏകംധനം ഞാനൊരുത്തന്നു നൽകുകിൽ ചാകിലുമില്ലെന്നു ചൊല്ലുമാറില്ല ഞാൻ”

എന്നാണ് നിശ്ചയം. സത്യത്തേയും ദാനത്തേയും പറ്റി എനിക്കുള്ള ഈ രണ്ടു വ്രതങ്ങളും എന്നും നിലനില്ക്കുന്നതിന്നു നിന്തിരുവടിയുടെ അനുഗ്രഹം ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നുപേക്ഷയുണ്ട്.

വിശ്വാമിത്രന്റെ വഞ്ചന.

ഫരിശ്വരന്റെ ഈ വാക്കു, ദീൗർദ്വന്ദ്വരൂപമായ വിശ്വാമിത്രനെ അധികം കുഴക്കിപ്പെടുത്തുകയാണ് ചെയ്തത്. “അമ്പാ! ഒരു സത്യവിഷ്ണു! ഇത്രയും നിഷ്ഠയോടുകൂടിയ ഇദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ട് അസത്യം പറയിക്കുവാൻ ഉള്ള എന്റെ ശ്രമം നിഷ്ഠുരമായിട്ടേ വരിക

ആളു. ഏകിലും സത്യത്തിലെന്നപോലെയാളുള്ള നിഷ്ഠുരേനത്തിലും ഉള്ളതുകൊണ്ട് എന്റെ സൂത്രം പക്ഷേ ഫലിപ്പിച്ചേക്കാം. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സത്യനിഷ്ഠയെ ഭാനനിഷ്ഠയെക്കൊണ്ട് ജയിക്കാം. ഏതായാലും വന്നുകാളും പരയുകതന്നെ എന്നു മനസ്സിൽ ഉറച്ചു മനസ്സീതത്തോടെ ചിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു:—

“ഹേ! രാജമൃഗാമെന്ന! ഞാൻ ഒരു യാഗം ആരംഭിക്കുന്നുണ്ട്. അതിന്നു വളരെ ധനം ചെലവുചെയ്തേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അതിന്നാരോടാണുപേക്ഷിക്കേണ്ടതെന്ന് വിചാരിച്ചിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ സ്വർഗ്ഗലോകത്ത് യദൃച്ഛയാ പോകാനിടയായി. അവിടെവെച്ചു അന്ത്യയുടെ ഗുണങ്ങളെ ദേവനാഥം ജ്ഞികളും പ്രശംസിക്കുന്നതുകേട്ടു. ഉടൻതന്നെ അങ്ങയെക്കുറമൊൻ ഇങ്ങോട്ടു പോരികയും ചെയ്തു.

ഫരിശ്വരൻ: (ഭാനത്തിന്ന് ഒരു സല്ലാത്രത്തെ കിട്ടിയതിൽ സന്തോഷത്തോടുകൂടി) “ഞാൻ ഭാഗ്യവാനായി. ഭവാദൃശനായ ഒരു ബ്രാഹ്മണനാത്തമന്ത് അതിലും വിശേഷിച്ച് യാഗത്തിന്റെ ആവശ്യത്തിന്ന് എന്റെ ധനം ഉപകരിക്കുവാൻ ഇടയാകുമെങ്കിൽ, അതിൽപരം ഒരു ഭാഗ്യം എനിക്കുണ്ടാകുവാനില്ല. ഏതു ധനമാണാവശ്യമെന്നു അരുളിച്ചെയ്താലും?

ചിശ്വാമിത്രൻ:— (ജയിച്ചഭാവത്തിൽ) “എന്നാൽ പാരയാം പക്ഷേ മന്നുണ്ട്. ആവശ്യമുള്ള ധനത്തിന്റെ സംഖ്യ കേൾക്കുമ്പോൾ തരുവാൻ മടിക്കരുത്. മഹദ്വി

മാക്കു ധനം കൊടുക്കാമെന്നു പറഞ്ഞിട്ട് വിറന്ന കമ്പളിക്കുന്നവർ 'രേഖാവം' എന്ന ചോരാനരകത്തിൽ പതിക്കുമെന്നു നല്ലവണ്ണം ആലോചിക്കണം.

ഫരിശുവ്രൻ:— (ചെവി പൊത്തിക്കൊണ്ട്) ശിവശിവ! ഇത്ര നിഷ്ഠൂരമായ ഒരുപാപം ആലോചിക്കുകൂടി വയ്ക്കാത്തതാണ്. എന്റെ ജീവനുള്ളകാലം അങ്ങിനെ ഒരു അധർമ്മം പ്രവർത്തിക്കുമെന്നു ശങ്കിക്കരുത്.

വിശ്വാമിത്രൻ:— അതാൻ ആത്ര വിചാരിച്ചല്ല പറഞ്ഞത്. എന്നാൽ സംഖ്യ പായാം. കോട്ടോളം.

“ആനക്കഴുത്തിൽനിന്നാശ്ചകവണയാൽ
ഞാനൊന്നെറിഞ്ഞുകൊണ്ടിട്ടുപേൻമേല്ലാട്ട്
ഞാനെറിഞ്ഞീടുന്നപാപാണമണമോ
താനെകിഴുപ്പോട്ട് ചിഴുകയില്ലതേ.

ചെന്നൊരുദിക്കിൽ പതിക്കുമെന്നാകിലോ
തന്നുകൊള്ളണമതിന്നതുല്യംധനം.”

ഫരിശുവ്രൻ:— ഒരു സംശയവുമില്ല. എന്റെ പൂർവ്വനാർ ചെയ്തുകൂട്ടത്താകൊണ്ട് തല്ലാലം നിന്തിരുവടിയുടെ കാര്യം സാധിപ്പാനുള്ള ധനം ഇവിടെയുണ്ട്. പക്ഷെ, പുരാതനമായിട്ടുള്ള ഭൂമിപ്രദാനം ഈ ആവശ്യത്തിനായി എടുക്കേണ്ടിവരും അതിന്റെ സ്ഥിതികൾ മന്ത്രിയായ സത്യകീർത്തിക്കു അറിവുള്ളതെന്നുതന്നെ മന്ത്രിയെക്കൊണ്ടു അതിവിടെ വരുത്തി

ക്കാരും രണ്ടുഭിരസത്തിനുള്ളിൽ നിന്നിരുവടിക്കു ധന
വാങ്ങുകയോ എഴുന്നള്ളുകയും ചെയ്യാം.

എന്നുപറഞ്ഞു ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ഒരു ഹരിക്കാരനെ
നെ വിളിച്ചു സത്യകീർത്തിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുവാനും
മറ്റൊരുവനെ വിളിച്ചു കൊട്ടാരത്തിലെ ആനപ്പന്തി
യിൽനിന്നു പണ്ടാർവകയാണു വലിയ കൊമ്പനാണു
യെന്നു കൊണ്ടുവരുവാനും കല്പിച്ചു. അല്പസമയത്തി
നുള്ളിൽ ആന തിരുമുന്മാരെ എത്തിച്ചേർന്നു. ഉടൻ
തന്നെ വിശ്വാമിത്രൻ രാജകല്പനപ്രകാരം ആനയു
ടെ പുറത്തു കയറി ഒരു കുവണയും കല്ലുമെടുത്തു മേ
ല്ലോട്ടെറിഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ തലശ്ശങ്കിതൊട്ടി
അ കല്പം കീഴ്പ്പോട്ടു വീഴാതെ ആകാശത്തു തങ്ങുക
യാണുണ്ടായത്. അനന്തരം വിശ്വാമിത്രൻ പറ
ഞ്ഞു.—ഇതാ മഹാരാജാവേ! ഞാനെറിഞ്ഞ കല്പം കീ
ഴ്പ്പോട്ടു വീഴാതെ ഇതാ ആകാശത്തു തങ്ങിയിരിക്കു
ന്നു. ഇപ്പോൾ ധനത്തിന്റെ കണക്കു തയ്യാറായി.
ഇനി ധനം വരുത്തുകയെ വേണ്ടു.”

ഇത്രയുമായപ്പോഴേക്കും മന്ത്രിസത്തായായ സത്യ
കീർത്തിയും തിരുമുന്മാരും എത്തി. മഹാരാജാവ് മന്ത്രി
യോട് വിശ്വാമിത്രൻ ചെയ്ത അപേക്ഷയും അതിനു
താൻ കൊടുത്ത മറുപടിയും, മഹർഷി ധനത്തിന്റെ
പരിമാണം തീർച്ചപ്പെടുത്തിയതും പറഞ്ഞ്, മഹർഷിക്കു
കൊടുക്കുവാനായി വഴയ ഭാഗധാരം എടുത്തുകൊണ്ടുവ
രുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. സത്യകീർത്തിക്ക് ഇതെല്ലാം വി

കപാലിത്രൻ ചെയ്ത കപടമാണെന്നു തൽക്ഷണംതന്നെ
 മനസ്സിലായി. അദ്ദേഹം കല്പിച്ചുകൂടി, എന്തൊരു ഒരു ദ
 ത്വദേശം കരുതി മഹാരാജാവിന്റെ സാമ്രാജ്യത്തെ ന
 കീഴ്പ്പിക്കുവാനായി ചെയ്ത വഞ്ചനയാണിതെന്നു മന്ത്രി
 ക്കു ബോദ്ധ്യമായി. അദ്ദേഹം മഹാരാജാവിനോട് ആ
 സംഗതി പറകയും, വിശ്വാമിത്രന്റെ കപടതന്ത്രത്തി
 ന്ന് ഒരിക്കലും വശംവദനാകരുതെന്നുപ്രഖ്യാപിക്കുകയും
 ചെയ്തു. ഹരിശ്ചന്ദ്രനാകട്ടേ:—

‘തന്നുത്താനെന്നുണത്തിച്ചേൻമുനിയോടു

ഇന്നതിനില്ലവിഷാദമരികനീ’

ഒന്നുകൊടുത്തുത്താനേകനുമാനസം

ലെന്നാലതിനില്ലകിഞ്ചനനിക്കുറം

പണ്ടുള്ളവിത്തംകൊടുത്താൽനമുക്കിനി

യുണ്ടാക്കുവാനൊത്തുദണ്ഡംകഥിക്കാറി.’

പുണ്യാണ് മറുവടി പറഞ്ഞത്. മന്ത്രി ഏതെല്ലാം വി
 ത്തി, എത്രയെല്ലാം പറഞ്ഞിട്ടും മഹാരാജാവിന്റെ
 നിശ്ചയത്തെ അർത്ഥമാത്രം തെറ്റിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞി
 ല്ല. എന്തുതന്നെ അങ്ങോട്ടു പറഞ്ഞാലും മഹാരാജാവ്
 ഒരു മറുവടിയേ പറയുന്നുള്ളു, എന്നു കണ്ടപ്പോൾ സ
 മ്രാജകീർത്തി വളരെ മനസ്സാപത്തോടുകൂടി രാജസന്നി
 വൃത്തിയിൽനിന്ന് പോയി. പിന്നെ, മഹാരാജാവിനായ
 ചന്ദ്രമതിയോടും രാജകുമാരനായ ലോഹിതാക്ഷനോടും
 വിശ്വാമിത്രന്റെ കപടത്തെപ്പറ്റിയും ആ തന്ത്രക്കാര

ന്റെ വലയിൽ മഹാരാജാവ് കുടുങ്ങിയതിനേപ്പറ്റിയും, സത്യകീർത്തി പറഞ്ഞു ധരിപ്പിച്ചു. എങ്കിലും, അന്ധാരമായ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ ധർമ്മനിഷ്ഠ അതേദിവസം തന്നെ പകർന്നിട്ടുള്ള രാജനിയും രാജകുമാരനും മഹാരാജാവിന്റെ നിശ്ചയത്തേപ്പറ്റി യാതൊരു പ്രതികൂലാഭിപ്രായവും പറഞ്ഞില്ല. ഒരു നിമിത്തമില്ലാത്ത തീർച്ചയായപ്പോൾ സത്യകീർത്തി, രാജകുലനാഥനായ പൗരാനാഥനായ ഭൃഗുധരൻ എളക്കി, തിരുമുമ്പാകെ കൊണ്ടുവന്നു. അതുകൊണ്ടും പേരാതെ വന്നതിന്നു, പ്രഭുക്കളിൽ നിന്നു പ്രത്യേകമായ ഒരു വരി വിരിച്ചുണ്ടാക്കി കോവിലകത്തു കൊണ്ടുവരികയും ചെയ്തു. മഹാമേരുവിന്റെ ശിഖരംപോലെ അത്യുന്നതമായ സ്വർണാഭിരൂപം മഹാരാജാവിന്റേയും മഹാഷിയുടേയും മുമ്പിൽ നിശ്ചിതസമയത്തിനുള്ളിൽ സ്വരൂപിക്കപ്പെട്ടു.

ദാനത്തിനുള്ള ധനം തെയ്യറായപ്പോൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ മഹാഷിയോടു പറഞ്ഞു.

തേപോരിടേ! ഇതാ ധനമെല്ലാം കൊണ്ടു ചെലവിക്കുന്നു. ഇനി ഉദകപൂർവ്വമായ ദാനം കഴിക്കുകയല്ലേ? വിശ്വാമിത്രൻ അങ്ങിനെതന്നെ. എന്നാൽ ഇതേ ധനം ആദ്യം അട്ടിയട്ടിയായി പൊക്കി വെപ്പിക്കുക. ഇത് ഞാൻ ഏറിഞ്ഞ കല്പ് ചെയ്യാനില്ലെന്ന ഭയം നന്തോളം എത്രമോ എന്നു നോക്കട്ടെ!

ഉടൻതന്നെ മന്ത്രി, ആൾക്കാരെക്കൊണ്ടു ആ സ്വർണരാശികളെല്ലാം മേല്ക്കുമേലെ അടക്കിവെപ്പിച്ചു.

എല്ലാം കൂടിയപ്പോൾ അത് കരാരാ സുവർണ്ണപദ്മ
തംപോലെ അത്യന്തതമായി കാണപ്പെട്ടു. അതു കണ്ട
പ്പോൾ വിശ്വാമിത്രൻ തൃപ്തനായി ഇനി ഉദകപ്പുവുമു
ള്ള ദാനം കഴിക്കാവുന്നതാണ് എന്ന് പറഞ്ഞു. മഹാ
രാജാവ് ജലഗന്ധാക്ഷതങ്ങളോടുകൂടി ആ സുവർണ്ണകൂട
ത്തെക്കെക്കൊണ്ടു തൊട്ടു സങ്കല്പപൂർവ്വം ദാനംചെയ്തതും
ചെയ്തു. അപ്പോൾ ആ ധർമ്മമൂർത്തിയുടെ മനസ്സ് അസാ
ധാരണമായ ഒരു വിരവുതിയേ പ്രാപിച്ചു. വിശ്വാമിത്ര
നാക. ഒട്ട—

“അതുതമൈശ്വര്യമിങ്ങുതന്നുള്ളത്
രണ്ടുദിവസത്തിനുള്ളിൽ ധനമിദം
കൊണ്ടുപാപേൻമമൃത്യുജ്ഞാനായ്
അത്രാനന്ദഭാവം സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം—
മിത്രയുമിന്നുമുക്കുള്ളവിത്തവും
എത്രയുംസത്യവാനാകുംഭവാനിങ്ങ
മിത്രമെന്നുള്ളതുമാനവിത്തീടിനേൻ.”

എന്നു പറഞ്ഞ് ആ ധനം രാജാവിനെത്തന്നെ എപ്പി
ച്ച് അവിടെനിന്നുപോയി. രാജാവ് ആധനം മുഴുവൻ
ഭദ്രമായി സൂക്ഷിപ്പിച്ച്, കാവലും എപ്പെടുത്തി, നിവൃ
ദ്ധനായി സ്ഥിതിചെയ്തു.

മൂന്നാമദ്ധ്യായം

അനന്തരകൃത്യം.

വിശ്വപാമിത്രൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രനോടു ദാനം വാങ്ങി
പ്പോയതിനുശേഷം, പിന്നെ വേണ്ടതെന്തെന്ന് ആ
ലോചനമുണ്ടായി. “ഒന്നാമത് അദ്ദേഹം എനിക്കുത
ന്ന ധനമെല്ലാം നശിപ്പിക്കണം; പിന്നെ അദ്ദേഹത്തി
ന്റെ രാജ്യത്തുള്ള ദ്രവ്യങ്ങളും നശിപ്പിക്കണം. അ
പ്പോൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ കഷ്ടത്തിലാവും. മുമ്പത്തെ പദവി
യിൽ കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലെന്നു വരുമ്പോൾ
വല്ല സംഗതിക്കും അസത്യം പറയേണ്ടിവരും. അസ
ത്യത്തിനു കാരണം ദാരിദ്ര്യമാണ്. ആകയാൽ ദൃഢ
ജ്ഞയുള്ള സപാധീനമാക്കി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദ്രവ്യ
ങ്ങൾ നശിപ്പിക്കുകയാണിനി വേണ്ടത്” എന്നുറച്ച്,
വിശ്വപാമിത്രൻ വിപുലമായ അരണ്യത്തിൽപോയി അ
തിശോഭനമായ തപസ്സുതുടങ്ങി.

ഗണപതി പ്രസാദം.

ആദ്യം വിപ്ലവാജനമായ ഗണപതിയെക്കുറിച്ചാ
ണു തപസ്സുചെയ്തത്. അചഞ്ചലമായ സമാധിയിലി
രുന്ന് നിവികല്പമായി ചെയ്ത തപസ്സുകൊണ്ട് ഗജാന
നൻ പ്രത്യക്ഷനായി അരുളിച്ചെയ്തു. “മഹാനായ വി
ശ്വപാമിത്ര! നിന്റെ തപസ്സുകൊണ്ട് ഞാൻ ഏറെയും

പ്രീതനായിരിക്കുന്നു. നിനക്ക് എന്താണഭീഷ്ടമെന്നു ച
 ങ്ങത്താൽ ഞാനതു സാധിപ്പിച്ചുതരാം.

വിശ്വപാ:—വിപ്ലവാനന്തരമായ ഗണേശ! നിന്തിരുവടി

പ്രസന്നനായെങ്കിൽ ഞാൻ തുടങ്ങിയിട്ടുള്ള കാര്യം

നിവിപ്ലവമാനാക്കിപ്പോകുവാൻ അനുഗ്രഹിക്കണം.

സർവ്വജ്ഞനായ ഭവാൻ എന്റെ തല്പാലാവസ്ഥയും

ഞാൻ തുടങ്ങിയിട്ടുള്ള കാര്യവും അറിഞ്ഞിരിക്കുമ

ല്ലോ. ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ കൈവശം ഞാനേല്പിച്ചുപോ

ന്നിട്ടുള്ള അവധിയില്ലാത്ത ധനം മുഴുവൻ മണ്ണിന്നടി

യിൽ താങ്ങുപോകണം. അതിന്നു മേ കേതവത്സ

ലനായ മൃഷികവാഹനാ! ഭവാന്റെ ആജ്ഞയിൻ

കീഴിലുള്ള മൃഷികവഗ്ഗങ്ങളെ അയയ്ക്കയും വേണം.

ഗണപ:—അതു പാടില്ല, യാതൊരപരമായും ചെയ്യാ

ത്തവനും ധർമ്മിഷ്ഠനുമായ ഹരിശ്ചന്ദ്രനെ ചതിക്കു

വാനാണ് അങ്ങയുടെ ഉദ്ദ്യമം. അതിൽ ഞാൻ ഭാ

ഗിക്കാവുന്നതു ഭ്രഷണമല്ല.

ഇതിനെ ഗണപതിയുടെ പ്രതികൂലവാക്കു കേട്ടു

പ്പോൾ വിശ്വാമിത്രൻ വീണ്ടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാൽ

ക്കൽ താങ്ങു കേണുവേണമെന്നു ചോദിച്ചു. “എനിക്കുവേണ്ടി ഈ

കാര്യം സാധിപ്പിച്ചുതന്നില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ വലിയ ക

ഷ്ടത്തിലാകും. കേതവത്സലനായ ഭവാന്റെ ഈ ഭ

ക്തൻ ഇതിനാലെ നശിച്ചുപോകും. അതു ഭ്രഷണമാ

ണോ” എന്നുള്ള വിശ്വാമിത്രന്റെ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ

ഗണപതി ദയാർദ്ധ്യമെന്നായിത്തീർന്നു, മൃഷികവഗ്ഗ

ഞെയെല്ലാം വരുത്തി അവയോടു മഹഷിയുടെ കാ
യും സാധിപ്പിച്ചുവരുവാൻ കല്പിച്ചു. അപ്പോൾ അസം
ഖ്യം മൃഷികുവർഗ്ഗം പുറപ്പെട്ട് അയോദ്ധ്യാനഗര
ത്തിൽ ചെന്ന് വിശ്വാമിത്രന്റെ ധനം സൂക്ഷിച്ചിട്ടു
ള്ള സ്ഥലത്തു ഭൂമിയുടെ അടിയിൽ വലിയ തുരങ്കങ്ങൾ
തൂണുണ്ടാക്കി ആ ധനമെല്ലാം അഗാധമായ പാതാ
ളത്തിലേക്കു താഴിക്കുളഞ്ഞ് തിരിയെ വന്നു. ഇപ്രകാ
രം തന്റെ 'ഗണപതിക്കുയ്യ' കുറിക്കുകൊണ്ടതിൽ വി
ശ്വാമിത്രനു വളരെ സമാധാനവും സന്തോഷമു
ണ്ടായി.

ബ്രഹ്മാവിനെക്കുറിച്ചുള്ള തപസ്സ്.

അനന്തരം വിശ്വാമിത്രൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ രാജ്യ
ത്തെ ദ്രവ്യങ്ങൾ നശിപ്പിക്കുവാനുള്ള ശ്രമം ശക്തിയോ
ടുകൂടി ആരംഭിച്ചു. അതിനു ബ്രഹ്മാവിനെക്കുറിച്ച് ഘോ
രമായ തപസ്സാണ് ചെയ്തത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ തപ
ശ്ശക്തികൊണ്ട് ബ്രഹ്മാവ് വേഗത്തിൽ പ്രത്യക്ഷീഭവി
ച്ച് "വേണ്ടുന്ന വരത്തെ വരിച്ചാലും" എന്നരുളിച്ചെ
യ്ക്കി. വിശ്വാമിത്രൻ വിനീതനായി തന്റെ സ്ഥിതിക
ളെല്ലാം ബ്രഹ്മാവിനോടു പറഞ്ഞ് ഇങ്ങിനെ അപേക്ഷി
ച്ചു:—“ഹരിശ്ചന്ദ്രനെക്കൊണ്ട് അസത്യം പറയിക്കാ
മെന്നുള്ള എന്റെ ശപഥത്തെ നിന്തിരുവടി എങ്ങി
നെയെങ്കിലും സാധിപ്പിച്ചുതരണം. സർവ്വവും നശി
ച്ചാലല്ലാതെ അദ്ദേഹം അസത്യവാക്കു പറകയില്ലെന്നു
തീർച്ചയാണ്. അതുകൊണ്ട് നിന്തിരുവടിയുടെ തിരുവു

ഉള്ളുമുണ്ടായി, ആ രാജാവിന്റെ നാട്ടിൽ വനങ്ങളേയും വന്യമൃഗങ്ങളേയും സൃഷ്ടിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സർവ്വധനങ്ങളേയും നശിപ്പിക്കണം. ഇതാണ്. ഏനിക്കുവേണ്ട വരം.” ഇതിന്നു ബ്രഹ്മാവ്, “നീ ഇത്ര വലിയ തപസ്വിയായിരുന്നിട്ടും നിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഇത്രത്തോളം കന്മഷം തോന്നുന്നതു അത്ഭുതമുതൽക്കണ്ണെ. സാധാരണയായി എല്ലാവരും ഇഷ്ടലാഭത്തെയോ അനിയമപരിഹാരത്തെയോ ഉദ്ദേശിച്ചാണ് വരം ചോദിക്കാറുള്ളത്. അതു രണ്ടും ഇതുകൊണ്ട് നിനക്കുണ്ടാകാനില്ല. ധർമ്മിഷ്ഠനായ ഫരിശ്വന്ത്രന്റെ രാജ്യം നശിച്ചാൽ നിനക്ക് ഒരു സമ്പത്തും കിട്ടുകയില്ല; അതു നശിക്കാത്താൽ ഒരാപത്തും വരികയുമില്ല. ഫരിശ്വന്ത്രൻ നിന്റെ ശത്രുവല്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ട് ഈ വരം തരുവാൻ പ്രയാസമാണ്” എന്നാണ് മറുപടി പറഞ്ഞത്.

ബ്രഹ്മാവിന്റെ വാക്ക് വിശ്വാമിത്രനു അശേഷം രസിച്ചില്ല. ഔദ്യോഗികവനായ ആ മുറിക്കു കഠിനമായ കോപം തോന്നിയെങ്കിലും അതിനെ ഒരുവിധം ഉള്ളിൽ ഒതുക്കി അദ്ദേഹം ബ്രഹ്മാവിനോടു പറഞ്ഞു:—“അങ്ങിനെയോ അരുളിച്ചെയ്യുന്നത് തരക്കേടില്ല. വസിഷ്ഠൻ നിന്തിരുവടിയുടെ പുത്രനാണെന്നുള്ള കഥ ആലോചിക്കാതെ ഞാൻ അപേക്ഷിച്ചത് ക്ഷമിക്കണം. എന്നെ സ്സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം വേണ്ടതു ഞാൻതന്നെ ചെയ്തുകൊള്ളാം. സൃഷ്ടികർത്താവായ നി

ന്തിരുവടി സൃഷ്ടിക്കാനൊരുക്കമില്ലെങ്കിൽ ഞാൻതന്നെ എനിക്കാവശ്യമുള്ളതെല്ലാം തപസ്സുകൊണ്ട് സൃഷ്ടിക്കും. ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ പിതാവായ ത്രിശങ്കവിനെ സ്വർഗ്ഗത്തിൽ കയറ്റുവാനായി പുതിയതായ ഒരു സ്വർഗ്ഗം സൃഷ്ടിച്ച വിശ്വാമിത്രൻ, ത്രിശങ്കവിന്റെ പുത്രനായ ഹരിശ്ചന്ദ്രനെ അധഃപതിപ്പിക്കുവാനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാട്ടിൽ ഒരു പുതിയ നരകംകൂടി സൃഷ്ടിക്കുവാൻ ശക്തനാണോ എന്ന് നോക്കട്ടെ. അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതിൽ നിന്തിരുവടിക്ക് സുഖക്കേട് തോന്നരുതെന്നു അപേക്ഷയുണ്ട്” വിശ്വാമിത്രന്റെ ഈ ഗവ്വവാക്കു ബ്രഹ്മാവിനും അല്പം കോപം ജനിപ്പിച്ചുവെങ്കിലും അദ്ദേഹം ഒന്നും പറയാതെ അവിടെനിന്നു പോകുവാണുണ്ടായത്.

വിശ്വാമിത്രസൃഷ്ടി.

അനന്തരം വിശ്വാമിത്രൻ വീണ്ടും ഘോരമായ തപസ്സുതുടങ്ങി. “ഹത്യകൾ” എന്ന വിദ്യകളെ സ്വാധീനമാക്കി അവയുടെ പ്രഭാവത്താൽ ഹിംസ്രജന്തുക്കളെ സൃഷ്ടിക്കുവാനാണ് ഈ തപസ്സ് ചെയ്തത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആവാഹനശക്തികൊണ്ട് സകല ഹത്യകളും അദ്ദേഹത്തിന്നു സ്വാധീനമായിത്തുടങ്ങി. ആയതിന്നു വിപ്ലവാജനായ ഹേരോബൻ സഹായിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇഹ്കാരം ഹത്യകളുടെ പ്രഭാവത്താൽ, കരയിലും വെള്ളത്തിലും ആകാശത്തിലും സഞ്ചരിക്കാപ്പുന്ന അസംഖ്യം ദിഷ്ടജന്തുക്കളെ അദ്ദേഹം സൃഷ്ടിച്ചു.

“നേരി, ഫരി, കിരി, കരടി, കാട്ടാന

ദുരിതജന്തുക്കളധികംപിന്നെയും”

വിശ്വാമിത്രന്റെ മുമ്പിൽ നിറഞ്ഞു. ധാന്യങ്ങൾ വിളഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന വയലുകളിലിറങ്ങി അവയെല്ലാം നശിപ്പിക്കുവാൻ വിരട്ടുള്ള പന്നികൾ, പശുക്കളേയും കന്നുകാലികളേയും പിടിച്ചുതിന്നുവാൻ ശക്തിയുള്ള വൃശ്ചാങ്ങൾ, പാമ്പുജന്തുക്കളെ ആട്ടിപ്പിടിച്ച് കൊല്ലുന്ന കാട്ടാനകൾ, ഘോരപരാക്രമത്തോടുകൂടിയ കാട്ടുപോത്തുകൾ, പ്രാണാപഹാരികളായ ചെന്നായ്ക്കൾ, കടുംകാക്കകളും വമിക്കുന്ന ഘോരസ്പർശം, എന്നുവേണ്ട ആളുകളുടെ ജീവനും ധനത്തിനും നാശം വരുത്തുവാൻ ശക്തിയുള്ളവയായി എന്തെല്ലാം ജന്തുക്കളുണ്ടോ അവയെല്ലാം വിശ്വാമിത്രനാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടു. സൃഷ്ടിക്കത്താവായ മഹാമുനിയുടെ ആജ്ഞയെ കാത്തുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷിതമായി ആ ജന്തുക്കളെ വിശ്വാമിത്രൻ കോസലരാജ്യത്തെ നശിപ്പിക്കുവാനായി അയയ്ക്കുകയും അവ കല്പനപ്രകാരം അവിടെ ചെന്ന് അനേകവിധത്തിലുള്ള നാശങ്ങൾ വരുത്തുകയും ചെയ്തു. വിശ്വാമിത്രസൃഷ്ടികളായ ദുഷ്ടജന്തുക്കൾ,

“ഭൂരിസമൃദ്ധിപ്രദമാക്കുവരുത്തിട്ടു-

മേരികൾതന്റെവരമ്പിലിളന്തും,

തെങ്ങുകുടുങ്ങുകൾതിങ്ങിവിളങ്ങിന

ഭംഗികലനൊരുതോട്ടമശേഷം

തട്ടിനിരത്തിക്കൾപിശയാക്കി-
 ചേട്ടകളിലൊരരങ്ങായ്ത്തീർത്തും,
 പുല്ലുനിറഞ്ഞൊരിടങ്ങളിൽമേയും
 നല്ലൊരുപശുവൃന്ദത്തെക്കൊന്നും”

ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ പ്രജകൾക്ക് അസാധ്യമായ ആവത്തുകൾ വരുത്തി.

ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ നായാട്ട്.

ഇങ്ങിനെ നാട്ടിലെല്ലാടവും പല പല ആവത്തുകൾ, നേരിട്ടുതുടങ്ങിയപ്പോൾ നാട്ടുകാർ സംഘമേന്മാനം കോവിലകത്തുചെന്നു മഹാരാജാവിനോടു സങ്കടം ഉണർത്തിച്ചു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ അവരുടെ സങ്കടം കേട്ടു മനസ്സലിഞ്ഞ് അവർക്കു രണ്ടുകൊല്ലത്തേയ്ക്കുള്ള രാജഭോഗം ഇളവുചെയ്തുകൊടുക്കുകയും, നാഷ്ട്രവെന്നതിന്റെ പരിഹാരത്തിനായി വസ്യം, ധനം മുതലായവ സമ്മാനിച്ചയക്കുകയും ചെയ്തു. പിന്നെ അദ്ദേഹം, തന്റെ രാജ്യത്ത് ഇത്തരത്തിലുള്ള അനന്തരങ്ങൾ ഇതേവരെ ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്ത സ്ഥിതിക്ക് ഇപ്പോൾ ഇങ്ങിനെ സംഭവിക്കുവാൻ കാരണമെന്താണെന്നും, ഇതിന്റെ പരിഹാരത്തിന് എന്താണു ചെയ്യേണ്ടതെന്നും ആലോചിക്കുവാനായി മന്ത്രിസഭയുടെ ഒരു യോഗം വിളിച്ചു കൂട്ടുകയും ചെയ്തു.

മന്ത്രിമാരുടെ അഭിപ്രായം “കാട്ടിൽ ഹിംസ്രജന്തുക്കൾ വല്ലാതെ വർദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. വനവാസികളായ വേടന്മാരെ വരുത്തി ഒരു വലിയ നായാട്ടിനേപ്പോഴു

ചെമ്പ് കാട്ടുജന്തുക്കളെ ഭയം കൊന്നൊടുക്കുകയാണു വേണ്ടത്” എന്നായിരുന്നു. ഈ അഭിപ്രായമനുസരിച്ച്, മഹാരാജാവ് കാടനാരിൽ പ്രധാനികളായവരെ അടിയന്തരമായി ആളയച്ചുവരുത്തി ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു:—നമ്മുടെ പ്രിയപ്പെട്ട വേദപ്രമാണികളേ! നിങ്ങളെല്ലാം നമുക്കു പ്രത്യേകം വേണ്ടപ്പെട്ടവരാണ്. നിങ്ങളെല്ലാവരും സ്ഥാനമാനങ്ങളെ വർദ്ധിപ്പിക്കാനുവരുന്നവരാണ്. നിങ്ങളുടെ കൃത്യശുദ്ധകൊണ്ട്, ഇതേവരേയും നമ്മുടെ വക അനുഗ്രഹപ്രദശക്തിയും ശാന്തതയോടും സംതുഷ്ടിയോടും കൂടിയാണ് കഴിഞ്ഞു പോന്നിട്ടുള്ളത്. അതുനിമിത്തമായി, കാട്ടുപ്രദേശങ്ങളിൽ വലിയ അനുപയനം നടത്തുകയോ നായാട്ടുചെമ്പ് മൃഗങ്ങളെ അമർത്തുകയോ ചെയ്യേണ്ടതായ ഭാരം നമുക്കു നേരിടാറില്ല. എന്നാൽ ഇയ്യടയിലായി കാട്ടിൽനിന്നുള്ള ഉപദ്രവം ധാരാളമായി സംഭവിക്കുന്നുണ്ട്. കാട്ടുജന്തുക്കൾ നാട്ടുപുറങ്ങളിൽ ഇറങ്ങിവന്ന് പല അനന്തങ്ങളും ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കുന്നു. കാട്ടിൽ ദുഷ്ടജന്തുക്കൾ തടിച്ചുകൂടിയതാണ് ഇതിനു കാരണം. അതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ ഒട്ടും താമസിക്കാതെ വേണ്ടുന്നത്ര ആൾക്കാരെ കൂട്ടി ഭയം വമ്പിച്ച നായാട്ടിനു പുറപ്പെടണം. നിങ്ങളുടെ ഭയശക്തികൾ കഴിയുമ്പോഴേക്ക് നായാട്ടും സൈന്യസമേതം മൃഗയാത്മമായി അവിടെ വന്നുചേരുന്നതാണ്.” ഇങ്ങനെ കല്പിച്ച്, മഹാരാജാവ് വേദപ്രമാണികൾക്കു പല വിധയേറിയ സമ്മാനങ്ങൾ

നൽകി അവരെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു യാത്രയാക്കി. അതുസാഹചര്യമായിത്തീർന്നു വേടന്മാർ 'കുല്ലമ്പോലെ' എന്നു പറഞ്ഞ് കട്ടം താമസിക്കാതെ പോയി, അഭൂതപൂർവ്വമായ വിധത്തിൽ ഒരു നായാട്ടിനുള്ള വട്ടം കൂടി പുറപ്പെട്ടുകയും ചെയ്തു.

അനന്തരം ഫരിശ്യന്മാർ, നല്ല ദിവസംനോക്കി മന്ത്രിമാരോടും സൈന്യങ്ങളോടുംകൂടി നായാട്ടിനായി കാട്ടിലേക്കുപുറപ്പെട്ടു. ഈ യാത്രയിൽ രാജാവ് പട്ടമറിയിരുന്ന ചന്ദ്രമതിയേയും, രാജകുമാരനായ ലോഹിതാക്ഷനേയുംകൂടെ കൊണ്ടുപോയി. തനിക്കു ഭദ്രകാളി നൽകിയതായ സുവർണ്ണരഥത്തിൽ കയറി, കവചവും വേലും ധരിച്ച്, ആവനാഴിയും വില്ലും അസുരമേന്തി, മുന്തിമത്തായ വീരരസംപോലെ ഫരിശ്യന്മാർ ഹോളിച്ചു. ദൃഢയായ വേഷത്തോടുകൂടി മഹാരാജാവും സൈന്യങ്ങളും വനത്തിലെത്തിയപ്പോഴേക്ക് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആജ്ഞാകരമായ കിരീടസൈനികന്മാർ കാലേകൂടി അവിടെ കടന്നു കാടിലൂക്കിക്കിഴിഞ്ഞിരുന്നു. പിന്നെ,

“നടന്നുകാനനതടത്തിലമ്പൊട്ട
കടന്നുവേട്ടകൾ തുടങ്ങിനല്ലൊരു
കുറുത്തവട്ടകളുടത്തുകൊണ്ടിരു
പുറത്തുതൊങ്ങലുനിരത്തിയമ്പൊട്ട
ഉരത്തകാർമ്മ്യമെടുത്തുതാൻകണ -
തൊടുത്തുകാനനതടത്തിലെത്തിന
കടുത്തപന്നികളുടുത്തുപോത്തുക -

ഉടക്കുമെന്നിയെ നടക്കുമനകൾ
 തുടരുന്നിങ്ങിനെമൃഗങ്ങളിൽപിടി
 തുടങ്ങിപ്പിടകളൊടുങ്ങിക്കഴകൾ”

ഇങ്ങിനെ തുടങ്ങിയ നായാട്ടിൽ വേടന്മാർ,

“കൊച്ചൊടിക്കാട്ടുകുത്തും
 ബലപ്പെട്ടുനടന്നതിമിത്തും
 ചാടിവരുന്നമൃഗങ്ങളെയെല്ലാം
 കുത്തിക്കൊന്നുകൂലിച്ചുപുളിച്ചും
 ചത്തമൃഗത്തെക്കെട്ടിയെടുത്തും
 മത്തഗജത്തെച്ചെന്നുതടുത്തും”

മാറ്റം കാണിച്ചു പരാക്രമങ്ങൾ അവർണ്ണനീയമാണ്.
അതുതവരാഹം.

ഇപ്രകാരമുള്ള നായാട്ടിൽ വേടന്മാരുടെ കുന്തം കൊണ്ടുള്ള കുത്തിനും, പടയാളികളുടെ വാൾകൊണ്ടുള്ള വെട്ടിനും, രാജാവിന്റെ ലക്ഷ്യം പിഴയ്ക്കാതെകണ്ടുള്ള ശ്രമത്തിനും ഊയായി അനവധി ദൃഷ്ടമൃഗങ്ങൾ ചത്തുപോയി. ശേഷമുള്ളവ ഭയപ്പെട്ടോടി വിശ്വാമിത്രൻ തപസ്സുചെയ്യുന്ന സ്ഥലത്തുചെന്ന് അഭയം പ്രാപിച്ചു. വിശ്വാമിത്രനുകൂട്ടേ, തന്റെ സൃഷ്ടികളായ മൃഗങ്ങൾക്കു രാജാവിൽനിന്നു നേരിട്ട പരാജയമറിഞ്ഞ് ക്രോധതാമ്രാക്ഷനായി, തന്റെ തപോബലംകൊണ്ടു അതിഭയകരമുത്തിയായ ഒരു പന്നിയെ സൃഷ്ടിച്ച് ഹരിശ്ചന്ദ്രസംഹാരത്തിനായി അയച്ചു. സ്വർണ്ണനിറമായ ശരീരവും, വെള്ളിനിറമായ നഖങ്ങളും, പവിഴനിറമാ

യ കാലുകളും, മാണിക്യംപോലെ ദീപ്തിയേറിയ കണ്ണുകളും, മരതകവണ്ണമായ മുഖവും, വളതുല്യങ്ങളായ പല്ലുകളും, അതിദാർഢ്യമായ ഖഡ്ഗംപോലെ തിളങ്ങുന്ന തോറകളുമുള്ള ആ ഭയങ്കരരൂപമായ പന്നിത്തടിയൻ പെട്ടെന്നു അത്ഭുതമാംവണ്ണം അട്ടമനിച്ചുകൊണ്ട് ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സൈന്യത്തോടൊന്നിരിട്ടു. ആ വരാഹവർമ്മൻ 'ആന തേർ കാലാൾ കുതിരപ്പടയൊക്കെ' ഹിന്നഭിന്നമാക്കിച്ചെയ്ത് ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ നേരെ ഉഷ്ണോടെ പാഞ്ഞുവന്നു. ഹരിശ്ചന്ദ്രനാകട്ടെ, കറുപ്പുപ്രസാദംകൊണ്ട് കിട്ടിയ രഥത്തിൽ കയറി ഏറ്റവും മുമ്പുള്ള കറമ്പും വരാഹത്തിന്റെ നെറ്റിത്തടത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി പ്രയോഗിച്ചു. അതിന്റെ ശക്തി സഹിക്കാതെ വരാഹം പാതിരിയുകയും പ്രാണമന്തോടുകൂടി വിശ്വാമിത്രന്റെ സമീപത്തിലേക്കു പാഞ്ഞുവരുകയും ചെയ്തു.

ഇങ്ങിനെ പന്നി പാഞ്ഞുപോയപ്പോഴേക്കു രാജാവും സൈന്യങ്ങളും പാടല്ലാതെ തളിനുചുറ്റുമായി. ശ്രമപരിഹാരത്തിനായി ഏവിയേതാണ് പോകേണ്ടതെന്നു ലോചിച്ചു നടക്കുമ്പോൾ നിമ്ബലജലം നിറഞ്ഞു നില്ക്കുന്ന ഒരു ചൊഴ്വര ആ വനാന്തരത്തിൽ കാണപ്പെട്ടു.

“ചെന്താമരകുമ്പസാരം കവലയം

ബന്ധുരരക്ഷേതാപ്തലാഭിപുഷ്പങ്ങളാൽ”

ഏറ്റവും കാന്തിയോടുകൂടിയതും, 'വണ്ടുകൾ മധു-

വണ്ടുമാണ്ടു' കളിക്കുന്നതുമായ ആ പൊയ്ക്കയിൽ, ഫരിശുവ്രൻ സകടംബനായി ഇറങ്ങി കാലും മുഖവും കഴുകി അമൃതതുല്യമായ ജലം കുടിച്ച് ആ സരസ്സിന്റെ തീരത്തിലൂടെ വിശ്രമിച്ചു. രാജമന്ത്രിമാരും സൈന്യങ്ങളും അതിൽതന്നെ ഇറങ്ങി വെള്ളം തുച്ഛിയാകുമ്പോൾ കുടിച്ച്.

ആ സമയത്തു ചില മഹർഷിമാർ ആ പൊയ്ക്കയിൽ വന്നിറങ്ങി. രാജപരിവാരങ്ങൾ പൊയ്ക്കയിലിറങ്ങിയതു കണ്ടു അവർ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു—“ഏതു മൃഗവുമാണു് ഈ പൊയ്ക്കയെ അശുദ്ധമാക്കിയത്? ഇതു ആരുടെ വകയാണെന്നു വിചാരിച്ചാണു് നിങ്ങൾ കളിക്കുന്നതു്? ഇതു മഹാഭയജനകമായ വിശ്വാസവിരുദ്ധതയായ “കൌശികതീർത്ഥം” എന്ന സരസ്സാണു്. ഇതിലിറങ്ങി ധിക്കാരം പ്രവർത്തിച്ചതിന്റെ ഫലം നിങ്ങൾ അനുഭവിക്കും” ഇങ്ങിനെ പറയുന്ന ആ മുനിമാരെ ഫരിശുവ്രൻ നല്ലവേഷം പറഞ്ഞ് സമാധാനിപ്പിച്ച് ക്ഷമയാചനം ചെയ്തയച്ചു. അപ്പോഴേക്കു് നേരവും സന്ധ്യയായി.

ഫരിശുവ്രന്റെ സ്വപ്നം.

ചിന്ന ഫരിശുവ്രൻ ആ സരസ്സീരത്തിൽത്തന്നെ ശിബിരം കെട്ടിച്ച് അന്നത്തെ രാത്രി അവിടെ സുഖമായി താമസിച്ചു. രാജാവു് ഭാര്യയോടുംകൂടി അവിടെ സുഖനിദ്രയെ പ്രാപിച്ചു. രാത്രിയുടെ അന്ത്യയാമത്തിൽ ഫരിശുവ്രൻ ഭയങ്കരമായ ഒരു സ്വപ്നം കണ്ടു.

സ്വപ്നകേന്ദ്രംകൊണ്ടു ഭയപ്പെട്ട് ഞ്ഞിയില്ലെന്നു ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ പ്രഭാതത്തിൽ മന്ത്രിമാരെ അഭ്യർത്ഥിച്ചപ്പോൾ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

“ആയുസ്സാണു ഞാൻ ഭയങ്കരമായ ഒരു സ്വപ്നം കണ്ടു. അതിങ്ങനെയാണ്— എന്റെ പിതാവ് ഉടലോടുകൂടി സ്വപ്നത്തിൽ പോയി. അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ ദേവന്മാർ അവിടെനിന്നു തള്ളി. അദ്ദേഹം അവിടെനിന്നു കീഴ്പോട്ടു പതിച്ച് നക്ഷത്രമണ്ഡലത്തിൽ തങ്ങിനില്പായി. അനന്തരം ഞാൻ തലയിൽ പുഷ്പം ചൂടിയ അഞ്ചു സുന്ദരിമാരോടുകൂടി സുഖമായി വസിച്ചു. ആ സുന്ദരിമാരിൽ ഒരുവളെ ഞാൻ ഒരു താപസനു സ്വമനസ്സാലെ നൽകി. മരണാഭാവം സേച്ഛിപ്രകാരം ഒരു മഹാഷിയുടെ അടുക്കലേക്കുപോയി. വേറെയൊരുവൻ നിരാഹാരമായി എങ്ങോട്ടോ പെറുക്കപ്പെട്ടു. ഇനിയാരുവരും അന്ധയായിട്ടും പരിണമിച്ചു. ശേഷമുള്ള ഒരുവൻ മാത്രം എന്നെ തൃപ്തിപ്പെടുത്താൻ ഇഹലോകങ്ങളിൽ എനിക്കു ശ്രമ്യപ്പെടാൻ വന്നായി എന്റെ ഒരുമിച്ചുതന്നെ പാർക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതാണ് ഞാൻ കണ്ട സ്വപ്നം. ഇതിന്റെ ഫലം എന്താണ്? എന്തെല്ലാം ആവത്തുകൂടാൻ ഇതുകൊണ്ടു വരാനിരിക്കുന്നതെന്നു വിചാരിച്ചു ഞാൻ ഭയപ്പെടുന്നു. എന്താണിതിനു വേണ്ടത്?”

മഹാരാജാവ് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞപ്പോൾ മന്ത്രിസഭത്തലവനായ സത്യകീർത്തി ഇങ്ങനെ ഉണർത്തിച്ചു:—“മേ

ഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു മനസ്സിൽനിന്നു കേൾക്കുന്നു. ഈ സ്വപ്നത്തിന്റെ ഫലം ഞാൻ പറയാം. അവിടുന്ന് സ്വപ്നത്തിൽ കണ്ട അഞ്ചു സ്ത്രീകൾ അവിടുത്തെ പഞ്ചശക്തികളാണ്. അവിടുന്ന് താപസനാൽക്കിയ സ്ത്രീ ക്രിയാശക്തിയായ ദ്രവ്യമാണ്. സ്വപ്നസ്സാലെ പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ മഹാവിഷ്ണുവേദം വെളിച്ചമായി ക്രിയാശക്തിയുടെതന്നെ വകഭേദമായ രാജലക്ഷ്മിയത്രേ. ആഹാരവിമീനയായി പോയവർ പ്രാണാദിചായുക്കളുടെ ശക്തിയാണ്. അത് അവിടുത്തേക്ക് ഇഷ്ടപ്പെടുകയല്ല, അതുവേലായതിനെ കാണിക്കുന്നു. അന്ധയായിത്തീർന്നവർ ജ്ഞാനശക്തിയും, അവിടുത്തെ കൂടെത്തന്നെ പിരിയാതെകണ്ടിരിക്കുന്നവർ വിവേകശക്തിയുമാകുന്നു. ഈ സ്വപ്നം അവിടുത്തെയ്ക്കു രാജപരിത്യാഗം മുതലായ ആപത്തുകൾ അടുത്തിരിക്കുന്നതായി കാണിക്കുന്നു. ഇതിനെല്ലാം മേൽ വിശ്വാസമില്ലാത്തവർ കടന്നുവരും"

മന്ത്രിസത്തമൻ ഇങ്ങനെ ഉണർത്തിച്ചപ്പോൾ കേട്ടവരെല്ലാം വ്യസനിച്ചു കണ്ണുനീർ പൊഴിച്ചു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ "എന്തെന്നു പറയാം ഞാൻ ധർമ്മത്തെ വിട്ടുകൊള്ള. വരുന്നതുവരെ" എന്നു സമാധാനിക്കുകയും ചെയ്തു.

നാലാമദ്ധ്യായം.

ഹരിശ്ചന്ദ്രനും മോഹിനിമാരും

മുന്നദ്ധ്യായത്തിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരം ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ ശരംകൊണ്ടു പാഞ്ഞുപോയ വരാഹവർച്ചൻ വിശ്വംഭരന്റെ മുമ്പിൽ എത്തിയപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനടുത്തു കോപം ഇന്നപ്രകാരമെന്നു പറഞ്ഞാലായില്ല: ക്രോധംകൊണ്ടു ആ മഹഷിയുടെ കണ്ണുകൾ തീക്കുട്ടപോലെ ചുവന്നു. ചുണ്ടുകൾ വിറച്ചു. പുരികങ്ങൾ വളഞ്ഞു. ഹൃദയം വല്ലാതെ കലങ്ങി. ഇച്ഛാഭംഗത്തേയും അമർഷത്തേയും തെളിയിക്കുന്ന ദീഗ്ദ്ധശ്വാസങ്ങൾ തെരുതെരെ പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ആ ദീഗ്ദ്ധശ്വാസങ്ങളിൽനിന്നു രണ്ടു മോഹിനികൾ ഉണ്ടായി. അവർ മഹഷിയുടെ ക്രോധത്തിൽനിന്നുണ്ടായ വരാഹയാൽ ചണ്ഡാലികളായി ഭവിച്ചു. ലോകത്തിൽ മഹാനാരുടെ കോപത്തെ ചണ്ഡാലനായിട്ടാണു വിദ്വാന്മാർ പറയുന്നതു്.

വിശ്വംഭരനുമായി കൂടും ചണ്ഡാലികളുമായ ഈ മോഹിനിമാർ ഏറ്റവും സുന്ദരികളായിരുന്നു. അവരുടെ സൗന്ദര്യം ഏവർക്കും അതൃപ്തം തോന്നിക്കത്തക്കതായിരുന്നു. അതിനെ വണ്ണിക്കുവാൻ ഏറ്റവും സാധുതീവ്രസാദമുള്ള മഹാകവികൾക്കു കൂടി പ്രയാസമാണു്. ഒന്നു മാത്രം പറയാം. അവർ ചണ്ഡാലികളാണെന്നു കൂടും അവർക്കു ദേവസ്ത്രീകൾക്കുള്ളതുപോലെ ദേഹസൗന്ദര്യം

യുദ്ധമായിരുന്നു. ഇങ്ങിനെയുള്ള മോഹിനിമാരെ വിശ്വാമിത്രൻ അരികത്തു വിളിച്ച് അവർക്കു അറുചത്തു നാലു കലാവിദ്യകളും തന്റെ തപശ്ശക്തികൊണ്ടു വേഗത്തിൽ ഗ്രഹിപ്പിച്ചു. എല്ലാ കലകളിലും അവർക്കു നല്ല വൈദഗ്ദ്ധ്യം ഉണ്ടായി എങ്കിലും, എല്ലാറ്റിലും അധികമായ നൈപുണ്യം സംഗീതകലയിലാണുണ്ടായത്.

അപ്പോഴേക്കു വിശ്വാമിത്രന്റെ കൂട്ടുകാരായ ചില മുനിമാർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽവന്നു കൌശികതീർത്ഥത്തിന്റെ കരയിൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ വന്നു പാളയമുണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൈന്യങ്ങൾ തീർത്ഥത്തിലെ വെള്ളം കുടിക്കാൻ ഉണ്ടെന്നും അറിയിച്ചു. ഈ വാർത്തയെ വിശ്വാമിത്രന്റെ കോപത്തിന്നു കത്തുന്നതിന്നു് എണ്ണയെന്നപോലെ അധികം ശക്തികൂട്ടി. ഉടൻതന്നെ മഹർഷി മോഹിനികളെ വിളിച്ച് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:— “ഹേ കളഭാഷിണിമാരെ! നിങ്ങൾ ഉടനെ കൌശികതീർത്ഥക്കരയിൽ ചെന്ന് അവിടെ പാർക്കുന്ന ഹരിശ്ചന്ദ്രരാജാവിനെ കാണുവിൻ! നിങ്ങളുടെ ഗാനമധുര്യംകൊണ്ടു രാജാവിനെ വശത്താക്കി അദ്ദേഹത്തിന്റെ വെങ്കൊറാക്കുട സമ്മാനമായി വാങ്ങിപ്പരുവിൻ! അതിന്നു സാധിക്കാത്ത പക്ഷം നിങ്ങളെ ഭാര്യമാരായി സ്വീകരിക്കേണമെന്നു പറഞ്ഞ് അദ്ദേഹത്തെ കൊണ്ടു അങ്ങിനെ ചെയ്യിക്കുവിൻ!” ഇപ്രകാരം കല്പിച്ച് വിശ്വാമിത്രൻ മോഹിനിമാരെ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ അടുക്കലേക്കയച്ചു.

മോഹനാംഗിമാരായ ആ മോഹിനിമാർ വിശേഷപ്പെട്ട വസ്ത്രാഭരണങ്ങളോടും കുറിച്ചടുക്കുതോടുംകൂടി, കാണുന്നവരുടെ കണ്ണും കരളും കവരുമൊറ്റുള്ള മോടിയിൽ, പരിമളഭരം വീശിക്കൊണ്ട് ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സമീപത്തേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവർ തമ്മിൽ തമ്മിൽ കാരോ നേരമ്പോക്കുകൾ പറഞ്ഞും ചിരിച്ചും കളിച്ചും ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സമീപത്തിൽ എത്തി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അസാധാരണമായ രൂപസൗന്ദര്യം കണ്ടപ്പോൾ ആ മോഹിനിമാർക്കു അദ്ദേഹവുമായി ക്രീഡാസുഖം അനേകവിഷേണമെന്നുള്ള അഭിലാഷം കലശലായി. അപ്പോഴേയ്ക്കും ആ വനസ്ഥലിയിൽ വിശ്വാമിത്രന്റെ ധ്യാനമനുസരിച്ച് കാമദേവനോട് വസന്തവും ആവിർഭവിച്ചു. നിരക്കു പുത്തു നില്ക്കുന്ന വൃക്ഷലതാദികളും അവയിൽവന്നു തേൻകുടിച്ചു ഭയ്യമായ രധകാരം മുഴക്കുന്ന വണ്ടുകളും പഞ്ചമരാഗത്തിൽ കൂകുന്ന കുയിലുകളും ആ വനപ്രദേശത്തിലുള്ളവരുടെ ഹൃദയത്തിൽ കാമവികാരത്തെ ഉളവാക്കി. ഇങ്ങിനെയുള്ള സമയത്ത് ചണ്ഡാലിമാരായ മോഹിനിമാർ വീണയും കയ്യിലെടുത്തു കണ്ണാനന്ദകരങ്ങളായ ചില പാട്ടുകൾ പാടി മഹാരാജാവിനെ സ്തുതിച്ചു. അതു കേട്ടു ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ പ്രസന്നനായി “നിങ്ങൾ ആരാണു്? ഇവിടെ എന്തിനായിട്ടാണു വന്നിരിക്കുന്നതു്?” എന്നു ചോദിച്ചു.

മോഹിനി—(പഞ്ചയോടു കൂടി) ഞങ്ങൾ ചണ്ഡാലികളാണു്. ഞങ്ങളുടെ ജനനവും രാമസവും വനത്തി

ലാണ്. ഇപ്പോൾ വരുന്നത് വിശ്വാമിത്രന്റെ തപോവനത്തിൽനിന്നാണ്. തിരുമുന്മാരെ കാണാൻ മാത്രമായി വന്നതാണ്.

ഹരിശ്ച — നിങ്ങൾക്കു എന്തു വിഷയിത്തിലാണരിച്ചുള്ളത്?

മോഹിനി — ഞങ്ങൾ ജ്ഞാനമില്ലാത്തവരാണ്. എങ്കിലും വീണവായനയിൽ ഒരുവിധം പരിചയമുണ്ട്. ഹരി — എന്നാൽ അതല്ല കേൾക്കട്ടെ.

അവർ വീണ ശ്രുതികൂട്ടി മനോഹരമായ ശൃംഗാരഭിനയങ്ങളോടുകൂടി കുറെ നേരം തങ്ങളുടെ സംഗീതവിദ്യയെ പ്രകടിപ്പിച്ചു. അതുകേട്ടു മഹാരാജാവു വളരെ സന്തുഷ്ടനായിത്തീർന്നു. അവരെ നല്ല വാക്കുകൾ പറഞ്ഞ് അഭിനന്ദിക്കുകയും, അവർക്കു വിശേഷപ്പെട്ട രത്നമാലകൾ മോതിരങ്ങൾ വളകൾ മുതലായവ സമ്മാനിപ്പാൻ തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. അപ്പോളവർ പറഞ്ഞു “തിരുമേനി സന്തോഷമായി അടിയങ്ങൾക്കു വല്ല സമ്മാനവും കല്പിച്ചു തരുവാൻ വിചാരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഇതൊന്നുമല്ല തരേണ്ടത്. ഇവിടുന്നു ധരിക്കുന്നതായ ആ വെങ്കൊറാക്കുടയാണ് തരേണ്ടത്. അതു മാത്രമല്ലാതെ ഇവക പണ്ടങ്ങളൊന്നും അടിയങ്ങൾക്കാവശ്യമില്ല”. അപ്പോൾ രാജാവു — “അതു പാടില്ല. സൂര്യവംശരാജാക്കന്മാർ വെങ്കൊറാക്കുടയും വെഞ്ചാമരങ്ങളും ആർക്കും കൊടുക്കുകയില്ല. മറ്റൊന്നു വേണമെങ്കിലും തരാം. വെങ്കൊറാക്കുട കിട്ടേണമെന്നു കരുതുന്നവർ

രാജദ്രോഹികളാണ്. അവർക്കു കഠിനമായ ശിക്ഷയാണു നൽകേണ്ടത്. നിങ്ങളുടെ സംഗീതവിദ്യാചതുര്യം വിമിത്തം നമുക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള പ്രീതിയുടെ ചിഹ്നമായി നിങ്ങളെ ശിക്ഷയിൽനിന്നു ഒഴിവാക്കാം” എന്നരുളിച്ചെയ്തു. അപ്പോൾ ഭഗവാശങ്കളായിത്തീർന്ന മോഹിനിമാർ വീണ്ടും പറഞ്ഞു:— “വെങ്കൊററക്കുട കല്ലിച്ചു തരാത്തപക്ഷം തിരുമേനി അടിയങ്ങളെ പരിഗ്രഹിക്കണം. അതാണ് ഞങ്ങളുടെ ആഗ്രഹം.”

ഇതിന്നു മഹാരാജാവ് ഉത്തരമൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. മന്ത്രിശ്രേഷ്ഠനായ സത്യകീർത്തിയാണ് മറുപടി പറഞ്ഞത്. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:— “നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതെന്താണ്? ചോദിച്ചു വസ്തുക്കളെല്ലാം കൊടുക്കുന്ന ഉദാരഹൃദയനായ മഹാരാജാവിന്റെ മുമ്പിൽ മയ്യാഭയില്ലാതെ സംസാരിക്കുകയാ? രാജാവിന്റെ മുത്തുക്കുട നിങ്ങൾക്കു തരാവുന്ന സാധനമല്ല. പിന്നെ എന്താണു ഒരു പറഞ്ഞത്? അതു ഇനി മിണ്ടിയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ശേഷമുണ്ട്. ചണ്ഡാലികളേ! ഇവിടെ തീണ്ടാതെ മാറിപ്പോകവിൻ”

മോഹിനി—കൊള്ളാം! ചോദിച്ചതെല്ലാം തരുന്ന മഹാരാജാവ് ഞങ്ങൾ ചോദിച്ചതൊന്നും തന്നില്ല. ഞങ്ങളെ വെറുതെ വെട്ടിക്കയറാണു ചെയ്തത്. ഇത്ര ഭയഭാഗ്യാമില്ലാത്ത ഒരു വഞ്ചകനാണിദ്ദേഹമെന്നറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞങ്ങൾ ഇവിടെ വരികയില്ലായിരുന്നു.

ഈ ചാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ മഹാരാജാവ് ആ അധികപ്രസംഗം പറയുന്ന പെണ്ണങ്ങളെ പിടിച്ചു പുറത്തു തള്ളുവാൻ കല്പിച്ചു. ആ കല്പന കേൾക്കേണ്ട താമസം, രണ്ടു കിങ്കരന്മാർ ഓടിച്ചെന്നു അവരുടെ കഴുത്തു പിടിച്ചു പുറത്താക്കി. “സമ്മാനം കിട്ടിയില്ലെങ്കിലും വേണ്ടില്ല, അടി കൊള്ളാത്തൊരു മതി” എന്നു വിചാരിച്ചു അവർ അതിവേഗത്തിൽ വിശ്വാമിത്രന്റെ അരികിലേക്കു തന്നെ തിരിച്ചു. അവർ,

“കരഞ്ഞുകണ്ണൻ്റെ ചാരിഞ്ഞുമാറത്തി-
 ട്റഞ്ഞുമോരോന്നുപറഞ്ഞുമാറസം
 ഏരിഞ്ഞുസങ്കടംപൊറഞ്ഞുമുൽക്കടം
 ചൊരിഞ്ഞുമയ്യോവലഞ്ഞുമങ്ങിനെ”

തങ്ങൾക്കു ഫരിശുഗ്രന്ഥിൽ വന്നുണ്ടുവെച്ചു അപമാനകരമായ പരാജയത്തെ മഹഷ്ടിയോടു പറഞ്ഞു.

വിശ്വാമിത്രനും ഫരിശുഗ്രന്ഥനും

വിശ്വാമിത്രനു ദോഷിനികളുടെ ദുഃഖം കണ്ടപ്പോഴുണ്ടായ കോപം ഇന്നപ്രകാരമാണെന്ന് എഴുതി അറിയിക്കുവാൻ പ്രയാസമാണ്. “ഇനി ഇതിനു പകരം ചോദിച്ചിട്ടു മറ്റു കാര്യം” എന്നു തന്നെത്താൻ പറഞ്ഞുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം ഇരിക്കുന്നിടത്തുനിന്നു ചാടിയെഴുന്നേറ്റു, ഫരിശുഗ്രന്ഥൻ്റെ പേരിൽ മനഃപൂർവ്വമായ ദ്രോഹബലിയോടുകൂടി കൗശികതീർത്ഥത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹത്തിന്നു ഏതു കാര്യത്തിലും കൂട്ടുകാ

രായിട്ടുള്ള ചില മഹച്ഛിമാർ അദ്ദേഹത്തെ അനുഗമിക്കുകയും ചെയ്തു.

വെള്ളിക്കമ്പികൾ പോലെ വീണ്ടുനരച്ച നിബിഢമായ ജടാഭാരത്തോടുകൂടിയ വിശ്വാമിത്രൻ കയ്യിൽ ദർപ്പല്ലുമായി പല്ലു കടിച്ചു കണ്ണു ചുവത്തി വരുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രമഹാരാജാവ് ഏറവും ഭയത്തോടുകൂടി 'അപ്രമ്യമഗ്ര്യം' എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടെഴുന്നേറ്റ് അതിവിനീതനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽ സരപ്പാദംഗനമസ്കാരം ചെയ്തു. അപ്പോഴേറ്റേ ഹം ക്രോധാവിഷ്ണനായി, ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ കിരീടത്തിലണിഞ്ഞിട്ടുള്ള രത്നങ്ങൾ തെറിക്കുമാറ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിരസ്സിൽ ഒരു ചവിട്ടു കൊടുത്തു. അനന്തരം അവർ തമ്മിൽ താഴേ പറയുംപ്രകാരം ഒരു സംഭാഷണമുണ്ടായി.

ഹരി - ഞാൻ നിന്തിരുവടിക്ക് ഒരു തെറ്റും ചെയ്തിട്ടില്ല. എന്നിരിക്കെ നിന്തിരുവടി എന്നെ കോപത്തോടുകൂടി ചവിട്ടുകയാണു ചെയ്തത്. എന്നിട്ടും, എന്നിക്കു ഇവിടുത്തെ കാൽ വേദനിച്ചുവോ എന്ന വിചാരമല്ലാതെ എന്റെ തല മുറിഞ്ഞുവോ എന്ന വിചാരമില്ല. ഇത്ര വളരെ കോപിപ്പാറുണ്ടായ കാരണം എന്താണെന്നു തിരിച്ചറിയുകയും ചെയ്യണം.

വിശ്വാ - (പല്ലുകൾ കടിച്ചുകൊണ്ട്) എന്താണു കാരണമെന്നോ? ഒന്നും അറിഞ്ഞില്ല അല്ലേ? ഞാനയച്ച ദൂതങ്ങളെയെല്ലാം അങ്ങ് വധിച്ചിട്ടില്ല? രണ്ടാമ

തു ഞാൻ പറഞ്ഞയച്ച വരാഹത്തേയും വശംകെട്ടത്തി അയച്ചില്ലേ? എന്റെ ഈ തീർത്ഥ കലക്കിയില്ലേ? എന്റെ പുത്രിമാരെ അപമാനിച്ചയച്ചില്ലേ? അങ്ങയെപ്പോലെ ഒരു ചതിയൻ വേറെ ആരെങ്കിലുമുണ്ടോ?

ഹരി — ഹര ദൈവമേ! ഇത്തന്നെ സങ്കടമാണ്? ഞാനിതൊന്നും സ്വപ്നത്തിൽ കൂടി അറിഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ. മൃഗങ്ങളും പന്നിയും സ്രീകളും ഒന്നും ഇവിടുത്തെ വകയാണെന്നു സത്യമായും ഞാനറിഞ്ഞില്ല. അറിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ ഞാനവരോടു യാതൊരപ്രിയവും കാണിക്കുമായിരുന്നില്ല. തോട്ടമല്ല, പട്ടണമല്ല, രാജ്യം തന്നെയല്ല, എന്തു തന്നെ നശിച്ചാലും പരമാവധി വംശഹാനി തന്നെ വന്നാലും നിന്ദിതവടി അയച്ച് വന്നവരോട് ഞാൻ അപ്രിയം പ്രവർത്തിക്കുമോ? എനിക്കിതൊന്നും മനസ്സിലാകുന്നില്ല. വിചരമായി അരുളിച്ചെയ്യണം.

വിശ്വാ — അമ്പാ ഒരു വിനയം! കാണുമ്പോഴത്തെ മട്ടകണ്ടാൽ എത്ര പരമാർത്ഥിയാണ്! കണ്ണു പഴുതിയാൽത്തുടങ്ങും ഉപദ്രവിക്കാൻ! ഇങ്ങിനെ ഒരു പൂച്ചസ്സത്യാസി വേരായില്ല. ഒന്നും അറിഞ്ഞില്ല അല്ലേ? എന്നാൽ പറയാം. മരൊല്ലാം പോകട്ടേ. സപ്തസ്വരം പാടുവാനായിത്താൻ അങ്ങയുടെ അധികത്തയ്യയച്ച എന്റെ പുത്രിമാരായ മോഹിനിമാരെ അടിച്ചോടിച്ചില്ലേ? അതെന്തുകൊണ്ടാണ്?

ഹരി - നിന്തിരുവടി അല്ല ക്ഷമയോടുകൂടി കേൾക്കണം. എന്റെ പരമാത്മം ഞാൻ ധരിപ്പിക്കാം. ആ സംഗീതക്കാരികളായ മോഹിനിമാർ നിന്തിരുവടിയുടെ ആളുകളാണോ? അവർ ചണ്ഡാലികളായിരുന്നു. അവർ എന്നോട് പറയാൻ പാടില്ലാത്ത വാക്കുകൾ പറഞ്ഞു. അതുകൊണ്ടു ഞാനവരെ അകറ്റിയതാണ്. എന്റെ മുമ്പിൽനിന്നു പറഞ്ഞയച്ചതല്ലാതെ വേറെ ഒരുപദപവും ഞാനവർക്കു ചെല്ലില്ല.

വിശ്വാ - എന്നാൽത്തന്നെ അതു ശരിയായോ? അങ്ങനെയെ സ്തുതിക്കുകയല്ലേ അവർ ചെയ്തത്? അതിന്ന് അവർക്കു സമ്മാനമൊന്നും കൊടുത്തില്ലെന്നു മാത്രമല്ല 'പേരവിൻ പുറത്ത്' എന്നു ആട്ടി കാടിക്കയും ചെയ്തില്ലേ? ഇതു മർദ്ദയായോ?

ഹരി - നിന്തിരുവടിയുടെ പുത്രിമാരാണ് എന്നു അവർ എന്നെ ധരിപ്പിക്കുകയുണ്ടായില്ല. ഉച്ചൈകിൽ ഞാനവരെ പുറത്താക്കുകയില്ലായിരുന്നു.

രാജ്യപ്രദാനം

ഇത്രയുമായപ്പോൾ വിശ്വാമിത്രൻ "അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ ഞാൻ ആ പുത്രിമാരെ അങ്ങയ്ക്കു തരാം. അത് അവരെ സ്വീകരിക്കണം" എന്നു പറഞ്ഞു. അതിന്നു ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ സമ്മതിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. "അങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തതും. അവർ ചണ്ഡാലിക

കൂടാൻ. അവരെ ഞാൻ ഒരിക്കലും സ്വീകരിക്കയില്ല. എന്റെ രാജ്യം മുഴുവനും മറ്റുള്ള സർവ്വസ്വവും നിന്തിരുവടിക്കു വേണമെങ്കിൽ തരാം. എന്നാലും ഞാൻ അവരെ പരിഗ്രഹിക്കുകയില്ല.” ഇതിന്നു വിശ്വാമിത്രൻ “എന്നാൽ മതി. അങ്ങയുടെ രാജ്യവും ധനങ്ങളും തന്നാൽ മതി. ഒട്ടും താമസിക്കാതെ അതു തന്നേക്കുക” എന്നാണു മറുപടി പറഞ്ഞത്. “അതിലൊന്നുതന്നെ സംശയം? എന്റെ രാജ്യവും സർവ്വധനങ്ങളും ഈ നിമിഷം മുതൽക്കു ഞാൻ അങ്ങയ്ക്കു നൽകിയിരിക്കുന്നു” എന്നു ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ദാനവാക്യം പറഞ്ഞപ്പോൾ മഹർഷി ‘അതു പോരാ; ഉദികപൂർവ്വം ദാനം ചെയ്യണം’ എന്നു അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

‘അങ്ങിനെ തന്നെ’ എന്നു പറഞ്ഞ് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ പൊയ്ക്കയിൽനിന്നു ജലമെടുത്ത് മൂന്നുവട്ടം സങ്കല്പത്തോടുകൂടി തന്റെ രാജ്യവും ധനങ്ങളും വിശ്വാമിത്രന്നു ഉദികപൂർവ്വം ദാനം ചെയ്തു. അപ്പോൾ വിശ്വാമിത്രന്റെ കൂട്ടുകാരായ മഹർഷിമാർ ആനന്ദഭരിതരായി “അതുകൊണ്ട്, സന്തോഷം സന്തോഷം, കൈശികൻ ജനിക്കട്ടേ, ഗാമിസുതൻസർവ്വോൽകൃഷ്ടൻ വർത്തിക്കട്ടേ” എന്നിങ്ങിനെ ഘോഷിച്ചു. വീണ്ടും വിശ്വാമിത്രൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രനോട് “ഇതുകൊണ്ടായില്ല. എനിക്കു രാജ്യം ഉരിക്കേണമെങ്കിൽ രാജാവിന്റെ നാമമുദ്ര വേണമല്ലോ. അതുകൂടി തരിക” എന്നു പറകയും ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ സന്തോഷപൂർവ്വം അതു കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. വി

നെ “എന്റെ കൊടിയും അടയാളവും സൈന്യങ്ങളും എല്ലാം അങ്ങയുടേതായിരിക്കുന്നു. അങ്ങയുടെ അധികാരത്തെപ്പറ്റി ആരുമെന്നെ തക്കിക്കുകയില്ല. ഇനി അടിയുന്നു ഇവിടേനിന്നു പോകുവാൻ അനുവാദം തരണം” എന്നുവേക്ഷിച്ച് മഹഷിയുടെ കാക്കൽ വീണു. ശൂരഹൃദയനായ വിശ്വാമിത്രൻ, അപ്പോൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ധരിച്ചിട്ടുള്ള മണിമാലയും രതാകിരീടവും ആഭരണങ്ങളും വാങ്ങി, അതിന്നു പുറമേ ചന്ദ്രമതിയും രാജകുമാരനും അണിഞ്ഞിട്ടുള്ള ആഭരണങ്ങളുംകൂടി തരണമെന്നു പറയും ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ തെല്ലുപോലും വ്യസനിക്കാതെ അതെല്ലാം കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു.

‘ഇനി എനിക്ക് പോകരുതേ’ എന്നു ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ മഹഷി “പാടില്ല. അങ്ങും ഭാര്യയും പുത്രനും ഉടുത്തിട്ടുള്ള പട്ടുവസ്ത്രങ്ങൾ കൂടിത്തരണം” എന്നു നിബ്ബന്ധിച്ചു. “ഹാ ദൈവമേ, ഇതെന്തു കഷ്ടമാണ്! ഭക്ഷണത്തിന്നു ഗതിയില്ലെങ്കിൽ ഭിക്ഷചോദിക്കാം. നഗ്നതയെ മറയ്ക്കുവാൻ എന്തു ചെയ്യും” എന്നു ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ചിന്താതരനായി നില്ക്കുമ്പോൾ, മഹഷി തന്റെ പഴയ വല്ലുലങ്ങളിൽ ഒന്നു മൂന്നാക്കി മുറിച്ചു അവർക്കു മൂന്നുപേർക്കും കൊടുത്തു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ അതു വാങ്ങിയടുത്തു തങ്ങളുടെ പട്ടുവസ്ത്രങ്ങൾ അഴിച്ചു കൊടുത്തു മഹഷിയുടെ അനുഗ്രഹവാങ്ങി ഭാര്യയോടും പുത്രനോടുംകൂടി പോകുവാൻ പുറപ്പെട്ടു. അഞ്ചാറടി പോയപ്പോൾ മഹഷി പിന്നോക്കം വിളിച്ച് വീണ്ടും ഇങ്ങിനെ

പറഞ്ഞു—“ഓ! ഒരു കാഴ്ച മരണം. മുമ്പ് എനിക്കു അങ്ങനെയൊന്നും ചെയ്തിട്ടുള്ള ദ്രവ്യം അങ്ങനെയൊന്നും കയ്യിൽ തന്നെ സൂക്ഷിപ്പാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതെവിടെ? അതു കൂടി തരാതെ ഞാൻ വിട്ടയക്കുകയല്ല?”

ഈ ഘട്ടത്തിലാണ് ഫരിശ്വരന്റെ കാഴ്ച പരമമായിത്തീർന്നത്. രാജ്യവും ധനങ്ങളും കൊടുത്ത സ്ഥിതിക്കു ഇനിയൊരു കടപ്പാടുണ്ടാകുമെന്നദ്ദേഹം അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു കണ്ണിതളയെന്നായി അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു—“രാജ്യമെല്ലാം തന്നെ സ്ഥിതിക്കു ധനം ഞാൻ ഏകദേശം വിട്ടുപോയോ? അതുകൊണ്ടു ഈ കല്ലു കറുത്തു സങ്കടമാണ്.”

വിശ്വരൻ—അതേയോ? അങ്ങനെയൊന്നും പറയുന്നതെന്നാലോചിക്കണം. ബ്രാഹ്മണനാണ്, സാധുവാണ്, എന്നു കരുതി അസത്യം പറയുന്നുവോ? മുൻപുനിന്നു യാഗം കഴിപ്പാനുള്ള ദ്രവ്യം തന്നെതന്നെ ഞാനതവിടെത്തന്നെ ഏല്പിച്ചു പോകാനും മരണമോ?

ഫരി—(ലജ്ജയോടെ) അതു ശരിയാണ്. അതു ഞാൻ തൊട്ടിയിട്ടു. രാജ്യം വിട്ടുപോയ അങ്ങനെയൊന്നും തന്നെ അതു വെട്ടുമല്ല.

വിശ്വരൻ—ഈ വാക്ക് ഒരു ന്യായവാദിക്കു ചേരുമെങ്കിലും ഒരു സത്യവാദിക്ക് അങ്ങനെയൊന്നും ചേർന്നതല്ല. ഇതുകൊണ്ടൊന്നും അങ്ങനെയൊന്നും വിട്ടയക്കുമെന്നു കരുതേണ്ട.

മരി—(ചിന്തയോടുകൂടി) എന്നാൽ ഒന്നു നിശ്ചയിക്കുക. വല്ല ദിക്കിലും നടന്നു യാചിച്ച് അങ്ങയുടെ ധനം ഞാൻ സമ്പാദിച്ചുതരാം. അതിനു രേവധി നിശ്ചയിച്ചു തരണം.

വിശ്വം—(പുച്ഛസ്വരത്തിൽ) അവധിയോ? അകിഞ്ചനനായ അങ്ങയെ ആരു വിശ്വസിക്കും? പിന്നെ സംഘ്വതമെന്നതുവരെ പിന്നാലെ നടക്കുവാൻ ആരാണ്? അതുമല്ല, അവധി തരാമെന്നു വെച്ചാൽതന്നെയും അവധിക്കുള്ളിൽ തരുമെന്നുള്ളതിന്നു എന്താണു പ്രമാണം?

മരി—നിശ്ചയിക്കുന്ന അവധിക്കുള്ളിൽ ഭൂവും തരാത്ത പക്ഷം, പാതിവ്രത്യം ലംഘിച്ചാലത്തെ ദോഷം ഞാനനുഭവിച്ചുകൊള്ളാം.

മഹർഷി അതു സമ്മതിച്ച് നാലുത്തട്ടു ദിവസത്തെ അവധി അനുവദിച്ചുകൊടുത്തു. മരിശ്വരൻ 'തഥാസ്തു' എന്നു പറഞ്ഞ് പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ആ സമയത്ത് മഹർഷി പിന്നെയും വിളിച്ച് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—“ഋശിശ്വര! അങ്ങ് എനിക്കു രാജാധികാരം തന്നതു ശരി തന്നെ. എന്നാൽ ഞാൻ ഈ അധികാരവുമാകട്ടെ നഗരത്തിൽ ചെന്നാൽ പ്രജകൾ സമ്മതിക്കാതെ വരുമോ? എനിക്കു രാജപട്ടം എങ്ങിനെ കിട്ടി എന്നവർ ചോദിച്ചാൽ ഞാനെന്തു പറയും? അതുകൊണ്ട് അങ്ങയും കൂടെ വന്ന് എന്നെ രാജാധികാരത്തിൽ വാഴിച്ച് എങ്ങോട്ടെങ്കിലും ചൊല്ലേണ്ടതുകൊണ്ട്

ഫരിശുഗ്രന്ഥം രാജ്യത്വം.

ഫരിശുഗ്രന്ഥം അതുപ്രകാരം തന്നെ മഹഷിയെ തേരിൽ കയറ്റി പരിവാരങ്ങളോടുകൂടി കാൽനടയായി പോയി അയോദ്ധ്യാനഗരത്തിലെത്തി. മഹാരാജാവിന്റെ എഴുന്നള്ളത്തുണ്ടെന്നു കേട്ട് പുരവാസികളെല്ലാം എതിരേല്ക്കുവാനായി ചെന്നപ്പോൾ മഹാരാജാവിനു പകരം മഹഷിയെയാണു രാജകീയരഥത്തിൽ കണ്ടത്. കൂടെ ഏറ്റവും എളിയ ഭൃത്യന്മാരെക്കാൾ താണ നിലയിൽ തങ്ങളുടെ മഹാരാജാവിനേയും കണ്ടു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിൽ മഹാരാണിയും എളയ രാജാവും എളിയ വേഷത്തിൽത്തന്നെ കാണപ്പെട്ടു. ആളുകളെല്ലാം അമ്പരന്ന് “എന്തെന്താവാത്താണ് നമ്മുടെ പൊന്നുതമ്പുരാന് പിണഞ്ഞതീപ്രമാ” എന്നു വിചാരിച്ച് ഏറ്റവും വിഷാദത്തോടെ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. അപ്പോഴേക്കും കേട്ടവർ കേട്ടവർ ഓടിവന്നുതുടങ്ങി. ഏതാനും നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ കോവിലകം മുഴുവൻ ജനങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞു.

ഇതിനിടയിൽ ഫരിശുഗ്രന്ഥം വിശ്വാമിത്രനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ട് രാജഗൃഹത്തിലെ ഭണ്ഡാരമുറി, തേവാരക്കെട്ട് മുതലായവയെല്ലാം ഓരോന്നോരോന്നായി കാണിച്ചുകൊടുത്ത് രാജസിംഹാസനം ഇരിക്കുന്ന ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിലേക്കു അദ്ദേഹത്തെ നയിച്ചു. അവിടെ മന്ത്രിമാർ, ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ, പെരുംപ്രമാണികൾ മുത

ലായവരെല്ലാം കൂടിയിരുന്നു. അവരെ സംബോധന ചെയ്തുകൊണ്ട് ഫരിശ്യന്മാർ ഇങ്ങിനെ പ്രസ്താവിച്ചു.

“ഞാൻ ഇപ്പോൾ കോസലത്തിലെ രാജാവല്ല. രാജ്യം ഇക്കാരണന്ന വിശ്വാമിത്രമഹർഷിക്ക് ദാനം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ഇദ്ദേഹം മഹായോഗ്യനായ ഒരാളാണ്. എന്നെക്കാൾ സാമർത്ഥ്യത്തോടുകൂടിയും സുഖകരമായും രാജ്യപരിപാലനം ചെയ്യാൻ ഇദ്ദേഹം ശക്തനാണ്. അതുകൊണ്ട് എന്റെ മന്ത്രിമാരും ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും സൈനികന്മാരും പ്രജകളുമായിരുന്നവരെല്ലാം എന്നോട് കാണിച്ചിരുന്നു ഭക്തിബഹുമാനങ്ങൾ ഇന്നു മുതൽക്കു ഇദ്ദേഹത്തോടു പ്രദർശിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. നിങ്ങൾക്കു സർവ്വമംഗളങ്ങളും ഭവിക്കട്ടെ”.

ഈ പ്രസംഗം കഴിഞ്ഞതിന്നു ശേഷം ഫരിശ്യന്മാർ വിശ്വാമിത്രനെ സിംഹാസനത്തിനേൽ ഇരുത്തി ഫരിശ്യന്മാരുടെ പ്രസംഗം കേട്ടു സ്തബ്ധരായിത്തീർന്നു. സഭാംഗങ്ങൾ ഒരക്ഷരവും മിണ്ടുവാൻ ശക്തരല്ലാതെ മുക്തകണ്ഠം വിചവിച്ചു തുടങ്ങി. അവരെയെല്ലാം ഫരിശ്യന്മാർ സാന്ത്വനവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു സമാധാനിപ്പിച്ചു. പ്രജകളുടെ ദുഃഖം കണ്ടിട്ട് കഠിനഹൃദയനായ വിശ്വാമിത്രൻ ഇതു തന്നെ തരം എന്നു കരുതി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു. “പ്രജകൾ കേൾക്കുന്നു. എനിക്കീരാജ്യം വേണമെന്നില്ല. എന്റെ പുത്രിമാരെ ഫരിശ്യന്മാർ സ്വീകരിച്ചാൽ മതി. അദ്ദേഹത്തിന്നു നിങ്ങളെ സ്നേഹമുണ്ടെങ്കിൽ അദ്ദേഹം അവരെ പരിഗ്രഹിച്ച് നി

ങ്ങളുടെ രാജാവായിത്തന്നെ വാഴട്ടെ” ഇങ്ങിനെ പറയുന്ന മഹഷിയോട് “അതു ഞാൻ ഒരു കാലത്തും ചെയ്തില്ല. അവർ ചണ്ഡാലികളാണ്” എന്നിങ്ങിനെ ഫരിശുഗ്രന്ഥം ഉറപ്പായി പറഞ്ഞു.

അന്നത്തരം ഫരിശുഗ്രന്ഥം ചന്ദ്രമതിയോടും ലോഹിതാക്ഷനോടുംകൂടി മഹഷിയെ നമസ്കരിച്ച് ഉടൻ തന്നെ അവിടെനിന്നു പോയി. വ്യസനാൽത്താരായി പിന്നാലെ പോയ പ്രജകളെയെല്ലാം പല തത്തോപദേശങ്ങളും ചെയ്ത് അദ്ദേഹം മടക്കി അയച്ചു. വിശപ്പിനാൽ സിംഹാസനസ്ഥനായി രാജ്യഭാവം തുടങ്ങി. രാജധാനിയും രാജ്യവുമെല്ലാം ബ്രഹ്മചര്യശ്രമത്തോടും സന്ന്യാസശ്രമത്തോടും ഇടകലർന്ന ഒരു നിലയിൽ വേദോച്ചാരണഘോഷംകൊണ്ടും ശാസ്ത്രപാരകോലാഹലം കൊണ്ടും മുഴങ്ങി. കസ്തൂരി, കങ്കമം, മുതലായ സുഗന്ധവസ്തുക്കളുടെ സ്ഥാനത്തു ദർഭയും ചമരയും കടന്നുകൂടി. രാജ്യത്തെ മട്ട് ആകപ്പാടെ ഒന്നുമാറി.

അഞ്ചാം മദ്ധ്യായം.

ഫരിശുഗ്രന്ഥം യാത്ര.

ഫരിശുഗ്രന്ഥം തന്റെ ധർമ്മപതിയോടും പുത്രനോടുംകൂടി യാതൊരു സങ്കേതചിന്തയും കൂടാതെ പോയി; അയ്യോദ്ധ്യാനഗരത്തിന്റെ കിടങ്ങായ സരയൂനദീ

യുടെ തീരത്തിൽ എത്തി, ദേഹശുദ്ധി ചെയ്തു വെള്ളം കുടിച്ചു തളച്ചു തീർത്ത്, നദിയുടെ മറുകരയിൽ ചെന്നു ചെന്നു. അപ്പോഴേക്ക് നേരം അസ്തമയമായി. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ വന്നിരിക്കുന്ന ആവത്തു കണ്ടു സഹിക്കുവാൻ സാധിക്കയില്ലെന്നു വിചാരിച്ചിട്ടോ എന്നു തോന്നുമാറ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂലക്കുടസ്ഥനായ സൂര്യഭഗവാൻ മറഞ്ഞപ്പോൾ, അദ്ദേഹം സന്ധ്യാവന്ദനം ചെയ്ത് ആ മണ്ണിൽ പ്രദേശത്തു തന്നെ ആ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു. അപ്പോഴേക്ക് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മന്ത്രിമാരായ സത്യകീർത്തി മുതലായവരും അനവധി സാമന്തന്മാരും വ്യസനം സഹിക്കാതെ അവിടെ വന്നു ചെന്നു. ഇവരുടെ സംഭാഷണം എന്താണെന്നറിവാനായി വിശ്വപാമിത്രനും ആരുമറിയാതെ ഉപായത്തിൽ വന്ന് അവിടെ അടുത്തുള്ള ഒരു ചോലയിൽ ഇരുന്നു.

മന്ത്രിമാർ പറഞ്ഞു: — “തിരുമേനി ഇനി എന്നാണ് തിരികെ എഴുന്നള്ളുക? നിന്തിരുവടിയോടുകൂടാതെ ഞങ്ങൾ എങ്ങിനെ പൊറുക്കുന്നു? ഞങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ട മഹാരാണിയും കൊച്ചുതമ്പുരാനും, ഇശ്വരപരാ! എന്തൊരാപത്താണ് സംഭവിച്ചത്.” ഇതു കേട്ട ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു: — “നിങ്ങളാരും വ്യസനിക്കാതെ സുഖമായിരിക്കുവിൻ. രാജ്യം മഹഷിക്കു ദാനം ചെയ്തുകൊണ്ടു ഞാനിനി ഇങ്ങോട്ടു വരേണ്ട ആവശ്യമില്ല. ഭാരതം കാലത്തെ സുഖദുഃഖാനുഭവങ്ങൾ ദൈവികമായി സംഭവിക്കുന്നതാണ്. അതു വിചാരിച്ചു സന്തോഷിക്കുകയോ സന്തപിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതു ദുഷ്ടതയാണ്.”

മന്ത്രിമാർ—നിന്തിരുവടി അടിയങ്ങളെ ഉപേക്ഷിക്കരുത്. കഠിനഹൃദയനായ വിശ്വപാമിത്രൻ ആദി മുതൽക്കുതന്നെ കപടമാണു ചെയ്തത്. ഇവിടുത്തെ എങ്ങിനെയെങ്കിലും ദ്രോഹിക്കേണമെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം. അതുകൊണ്ട് ആ താടിക്കാരന്റെ യോഗദണ്ഡമറക്കുന്ന ചെങ്കോലിൻ കീഴിൽ ഞങ്ങൾ ഇരിക്കുകയില്ല. നൂതിൽ ഭേദം തീയിൽ ചാടി ദേഹത്യാഗം ചെയ്താണ്. അതുകൊണ്ട് അടിയങ്ങൾ ആ കൃത്രിമക്കുട്രിയനെ കയ്യും കാലും കെട്ടി രാജ്യത്തുനിന്നു പുറത്താക്കുന്നുണ്ട്. നിന്തിരുവടിതന്നെ രാജ്യം വാഴണം.

ഹരി:— (ചെവി ചൊത്തിക്കൊണ്ട്) ശിവശിവ! ഇനിയൊന്നും കേൾക്കേണ്ട. മഹാത്മാവായ മഹാഷിയെ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞാൽ നാവ് പൂഴുത്തുപോകും. അതൊന്നും വിചാരിക്കരുത്. ഞാൻ മഹാഷിക്കു ദാനം ചെയ്ത രാജ്യത്തെ തിരിയെ എടുത്ത് 'ദത്താപഹാര'മെന്ന മഹാപാപം അനുഭവിക്കണമെന്നു പറയുന്ന നിങ്ങൾ മഹാഷിയേക്കാൾ തുലോം കുറുപ്പുംകൂടിയവരാണ്. നിങ്ങൾ ഇവക വാക്കുകളൊന്നും എന്നോടു പറയേണ്ട. മരണം തന്നെ വന്നാലും അധർമ്മം ഞാൻ ചെയ്തയില്ല.

വീണ്ടും വിശ്വപാമിത്രൻ—ശുക്രനെക്കൂട്ടി അയച്ചത്.

സംഭാഷണം ഇത്രത്തോളമായപ്പോൾ, ചോലയിൽമറഞ്ഞിരിക്കുന്ന മഹാമുനി ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ചു—

“ഞാൻ എന്തെല്ലാം പറഞ്ഞുനോക്കിയിട്ടും ഇദ്ദേഹത്തോടു പററിയില്ല. പറയുമെന്നും തോന്നുന്നില്ല. ഇ നയാഗദവൃത്തിന്റെ കാർഷ്വത്തിൽ ഒന്നുകൂടി ശ്രമിക്കുകയല്ലാതെ എന്തു ചെയ്യട്ടേ” എന്നു വിചാരിച്ച് പെട്ടെന്ന് അവിടെ പ്രത്യക്ഷമായി ഹരിശ്ചന്ദ്രനോടു പറഞ്ഞു. “നീ എന്നോടു വളരെയൊക്കെ പിടിച്ചുനോക്കി. ഇനിയും ദുരാലോചന മതിയാക്കിയില്ല അല്ലേ? നീയും മന്ത്രിമാരുംകൂടി എന്നെ ദ്രോഹിപ്പാനുള്ള ഉപായം ആലോചിക്കുകയാണെന്നു മനസ്സിലായി. അതുകൊണ്ട്, ഹേ ഹരിശ്ചന്ദ്ര! ഇവരിൽനിന്നു നമുക്കു വല്ല ഉപദ്രവവും സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അതു നീ തന്നെ നമ്മോടു ചെയ്തതായി വിചാരിക്കുന്നതാണ്.”

ഹരി:- (സംഭ്രമത്തോടെ) നിന്തിരുവടി സർവ്വജ്ഞനാണല്ലോ. എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ വല്ല കമ്പവും ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു ഇവിടുന്നറിയാതിരിമോ? ഞാനിവിടേക്കു നിഷ്പ്പടമായ ശുദ്ധിയോടുകൂടി നൽകിയ രാജ്യത്തു യാതൊരുവിധത്തിലുള്ള ഉപദ്രവങ്ങളും ഇവിടേക്കുണ്ടാവില്ല. അവിട്വകികളായ പ്രജകളാരെങ്കിലും കഥയില്ലാതെ വല്ലതും പറഞ്ഞാൽ ആയതു ക്ഷമശീലനായ ഇവിടുന്നു ക്ഷമിക്കണം.

വിശ്വാ:- ഇരിക്കട്ടെ. ഒരിക്കൽ പരീക്ഷിച്ചുനോക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ എനിക്കീ രാജ്യത്തിൽ വലിയ മോഹമൊന്നുമില്ല. അങ്ങയ്ക്കു മോഹമുണ്ടെങ്കിൽ രാജ്യം അങ്ങുതന്നെ വഹിച്ചുകൊള്ളുക.

ഹരി:—അതു ഞാൻ ഒരു കാലത്തും ചെയ്തയില്ല. രാജ്യം തിരിയെ വാങ്ങുക, ചണ്ഡാലികളെ പരിഗ്രഹിക്കുക എന്നീ രണ്ടു കൂട്ടവും അവിടുത്തെന്നോട് ചെയ്യാൻ പറയരുത്.

വിശ്വംഭരൻ:—എന്നാൽ വേണ്ട. എന്റെ യാഗദ്രവ്യം തന്നെത്തന്നെ എന്റെ സ്വന്തം ആളായ ശുക്രനെ ഞാൻ അങ്ങയുടെ കൂടെ അയയ്ക്കാം.

എന്നു പറഞ്ഞ് മഹർഷി ശുക്രനെ വിളിച്ചു ചില സ്വകാര്യോപദേശങ്ങളെല്ലാം ചെയ്ത് അയാളെ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ ഒരുമിച്ചാക്കി അവിടെനിന്നു പോയി. മഹർഷി ചെയ്ത സ്വകാര്യോപദേശം എന്തായിരുന്നുവെന്നു നമുക്കു വഴിയെ അറിയാം.

സത്യകീർത്തി കൂടെ പോയത്.

അനന്തരം മന്ത്രിമാരും സാമന്തന്മാരും “ഇനി ഇവിടെ നിന്നിട്ടു ഫലമില്ല” എന്നു വിചാരിച്ച് ഹരിശ്ചന്ദ്രനോടു യാത്രയും പറഞ്ഞ് ഏറ്റവും വ്യസനത്തോടെ തിരികെ പോയി. പ്രധാനമന്ത്രിയായ സത്യകീർത്തിയാകട്ടെ പ്രഭാതത്തിൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ പോകാൻ പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ “ഇവിടുന്ന് രാജ്യത്തിലേക്കില്ലെങ്കിൽ അടിയനും ഇല്ല” എന്നു പറഞ്ഞ് അവിടെത്തന്നെ കൂടി.

ഹരി:—സത്യകീർത്തി, ഭവാനു ഞ്ച പറയുന്നതെന്താണ്? ഭവാനോടു കൂടാതെ രാജ്യകാർയ്ക്കുണ്ടാരു എന്തിനെ നടക്കും? മഹർഷി രാജ്യകാർയ്ക്കുള്ളിൽ വചിയ

പരിചയമുണ്ടായിരിക്കുകയില്ല. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്നു ഭവാനെൻ സാഹായ്യം അപരിഹാരണീയമാണ്. ആകയാൽ ഭവാനെ എന്റെ കൂടെ പോരേണ്ട.

സത്യ:—(വ്യസനത്തോടെ) ഇതേവരെയും അടിയൻ ഇവിടുത്തെ കല്പന കേട്ടും ഇവിടുത്തെ ശുശ്രൂഷിച്ചും ഇവിടുത്തെ ചോരണ്ടും ആണ് ജീവിച്ചത്. ഇപ്പോൾ കാലദോഷംകൊണ്ട് ഇങ്ങിനെയൊക്കെ സംഭവിച്ചു. ഇങ്ങിനെയുള്ള ആപൽപ്പട്ടത്തിലും ഇയ്യള്ളവന്റെ സേവാവ്രതം തെറ്റിക്കാതെ കഴിപ്പാൻ അനുവദിക്കണം. മറ്റൊന്നുമില്ലെങ്കിൽ ദുർഗ്ഗമമായ ഈ വനാന്തരത്തിൽ കൊച്ചുതമ്പുരാനെ എടുക്കാനെങ്കിലും അടിയൻ ഉപകരിക്കും.

ഹരി:—കാര്യമുണ്ടാകുമുള്ള ഭവാനെ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നതെന്താണ്? എന്റെ കൂടെ വരുന്നതിനും രാജ്യപരിപാലനം ചെയ്യുന്നതിനും തമ്മിലുള്ള അന്തരം ആലോചിച്ചുനോക്കൂ!

സത്യ:—ഇതേവരെ നിന്തിരുവടി സ്വന്തം കടുംബത്തിലെ ഒരുവനെപ്പോലെ അടിയനേയും കരുതിവന്നു. ഇപ്പോൾ അടിയനെ ഒരുമ്പനായി കരുതുന്നതു സങ്കടമാണ്. എങ്ങോട്ടായാലും അടിയനെക്കൂടി കൊണ്ടുപോകണം.

എന്നു പറഞ്ഞു സത്യകീർത്തി ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ കാക്കൽ വീണു. ഒരു നീച്ചത്തിയുമില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ഹ

രിശുനാഥൻ അദ്ദേഹത്തെ തന്റെ ഒരുമിച്ചു പോരുകവാൻ അനുവദിച്ചു. പിന്നെ ഫരിശുനാഥൻ മുമ്പിൽ ശുക്രനും പിമ്പിൽ സത്യകീർത്തിയുമായി, ഭാര്യപുത്രന്മാരോടുകൂടി പുറപ്പെട്ട് നാട്ടുപ്രദേശം വിട്ട് ഒരു മഹാരാജ്യത്തിൽ ചെന്നുചേർന്നു.

കാട്ടിലെ കഷ്ടാനുഭവങ്ങൾ.

അവിടത്തെ അവസ്ഥ ഏറ്റവും ദുഃഖപ്രദമായിരുന്നു. “അടിമതൽ മുടിയോളം ചുട്ടു പൊട്ടുന്ന വൈലിൽ” വെട്ട് അവർക്ക് പാദസഞ്ചാരം വളരെ ഉപദ്രവകരമായി തോന്നി. അതേവരെയും പാദചാരം ശീലിച്ചിട്ടില്ലാത്ത കോമളാംഗിയായ ചന്ദ്രമതി തലയും ദേഹവും വിയർത്താലിച്ചും കാൽ ചുട്ടുനീറിയും വല്ലാതെ സങ്കടപ്പെട്ടു. കമാരനായ ലോഹിതാക്ഷന്റെ കാൽ കഴഞ്ഞ് തുടങ്ങിയപ്പോൾ സത്യകീർത്തി അദ്ദേഹത്തെ ചുമലിൽ എടുത്തു.

ഫരിശുനാഥൻ — (ചന്ദ്രമതിയോട്) പ്രിയേ! ഈ കടം വെയിലത്തു ഭവതിയുടെ അവസ്ഥ കണ്ട് എന്റെ ഹൃദയത്തിലുണ്ടാകുന്ന ചൂടാണ് എനിക്കിപ്പോൾ സഹിക്കാൻ പറ്റാത്തത്. എന്റെ തലയിലെഴുത്ത് ഇങ്ങിനെയായല്ലോ. വളരെ ദൂരം നോക്കിയാൽ എങ്ങും ഒരു തണൽപോലും കാണുന്നില്ല. ഭവതിയെ ഞാൻ അല്പം എടുക്കണമോ?

ചന്ദ്രമതി — അങ്ങയുടെ ഒരു ഭാര്യയായ രാജലക്ഷ്മിയെ വാരിപ്പാൻ പ്രയാസമാണെന്നു കണ്ട് അവളെ ഒരു

വൃദ്ധതാപസന്ന ഭാനുചെയ്ത അഞ്ചു മറ്റൊരാളിൽ
യായ എന്നെ എടുക്കാൻ സാധിക്കുമോ? അതു സാ
ധ്യമാണെങ്കിൽക്കൂടിയും ഉചിതമല്ല. എത്ര കഷ്ടപ്പെ
ട്ടാലും ഞാൻതന്നെ പതുക്കെ നടന്നുകൊള്ളാം.

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ചന്ദ്രമതിയുടെ ഭർത്താക്കുതിയെ അഭി
നന്ദിച്ചു. അങ്ങിനെ കരവഴിവേയപ്പോൾ വിശ്വാമിത്ര
ന്റെ മന്ത്രശക്തികൊണ്ടു വന്നെത്തിയ തേളുകൾ, കട
ന്നിലുകൾ മുതലായ ഓച്ചുപ്രാണികൾ വഴിയിലെല്ലാം
നിറഞ്ഞരായി കണ്ടു. അവരെയുടെ കടി ഭരമിധം സ
ഹിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നപ്പോൾ ചില വൃക്ഷങ്ങൾ കാണ
പ്പെട്ടു. “ഐയ്യ! ഇനി ഈ തണലത്തു കരെ നേരം ഇരി
ക്കാം” എന്നു പറഞ്ഞ് അവിടെ ചെല്ലുമ്പോഴാണ് അ
തി കൂറൻ പാമ്പുകൾ കടിപ്പാനായി ചീറിയടക്കുന്നു.
അതും വിശ്വാമിത്രന്റെ ആഭിചാരശക്തികൊണ്ടുണ്ടാ
യതായിരുന്നു. “പാപി ചെല്ലുന്നിടമെല്ലാം പാതാളം
തന്നെ” എന്നു പറഞ്ഞ് കരെ ഭീമലക്ഷാസം വിട്ടു
കൊണ്ട് അവർ പിന്നേയും നടന്നു. ഇങ്ങിനെ നാനാ
തരത്തിലുള്ള നരകങ്ങൾ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ട് അവർ
ഭരമിധത്തിൽ ആ വനാന്തരം കടന്നു ഗോമതീന്ദി
ക്കരയിൽ എത്തി.

ശുകനും ഹരിശ്ചന്ദ്രനും.

അവർ ആ നദിയിൽ കളിച്ചു സന്ധ്യാവന്ദനം
ചെയ്തു ശ്രമമറ്റമായ നദീജലത്തെ തൃപ്തിയാലോലം ക
ടിച്ചു നദീതീരകരത്തിൽത്തന്നെ ഇരുന്നു വിശ്രമിച്ചു.

അപ്പോഴേക്കും സത്യകീർത്തി നദീതീരത്തിലുള്ള കാട്ടിൽ പോയി ഫലഭൂലാഭികൾ കൊണ്ടുവന്നു സപാമിയുടെ മുമ്പിൽ വെച്ചു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ അവയിൽനിന്നു നല്ലവയെല്ലാം തിരഞ്ഞെടുത്ത് ശുക്രമുനിക്കു ഭക്ഷിക്കുവാൻ കൊടുത്തു.

ശുക്രൻ — (കോപത്തോടുകൂടി) എനിക്കിതൊന്നും വേണ്ട. കാരണമെന്താണിത് മാതിരിയിൽ ഇത്തരം കാര്യങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന വിശ്വാസികൾ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളത്. പാലും നെയ്യും ചേർന്നതായ ആഹാരമേ എനിക്കു വേണ്ട. മഹഷിയുടെ പണം പിരിയുവാൻ അങ്ങയുടെ പിന്നാലെ നടന്നു നടന്ന് എന്റെ കാൽ തേഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു. ഇനി ഇതു പ്രയാസമാണ്. ഒന്നുകിൽ പണം തരണം. ഇല്ലെങ്കിൽ തരില്ലെന്നു പറയണം. രണ്ടിലൊന്നു ചെയ്താൽ ഞാൻ പോയേക്കാം.

ഹരി — അങ്ങ് ഇത്ര ദയയില്ലാതെ നടന്നു പോകരുത്. എന്റെ അവസ്ഥ അങ്ങയ്ക്കറിവില്ലേ? പട്ടണത്തിൽ നിന്നു പോന്നിട്ട് ഇതേവരെയും കാട്ടിൽ കിടന്നു കഷ്ടപ്പെടുകയല്ലേ ചെയ്തത്. നാട്ടുപാങ്ങുകളിൽ ചെന്നാൽ ആരോടെങ്കിലും യാചിച്ചു ഭവ്യം ഉണ്ടാക്കാൻ നോക്കാം. അതുവരെ ക്ഷമിക്കണം. തൽക്കാലം എന്റെ ദയനീയസ്ഥിതി വിചാരിച്ച് ഈ ഫലഭൂലങ്ങളെക്കൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടണം. തൃപ്തിയാണ് ബ്രാഹ്മണരുടെ ഉത്തമധർമ്മം.

ചന്ദ്രമതി — നിന്തിരുവടിയുടെ മനസ്സും വിശ്വാസികളുടെ മനസ്സുപോലെ കഠിനമാണോ? ഈ സ്ഥ

ലത്തു് ഈ സമയത്തു് ആയുപുത്രൻ വാലും നെയ്യും കൂടിയ ഭക്ഷണം എങ്ങിനെയാണു് തരുന്നതു്? "

വിശ്വാമിത്രന്റെ സ്വകാര്യോപദേശമനുസരിച്ചു് ശാഗ്വംപിടിച്ച ശുക്രൻ ചന്ദ്രമതിയുടെ ഗർഭഗദ സ്വരത്തിലുള്ള വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ തെല്ലൊരു ദയതോന്നി അദ്ദേഹം ആ ഫലമൂലങ്ങളെ ഭക്ഷിച്ചു വിശപ്പടക്കി. അനന്തരം കുമാരനായ ലോഹിതാക്ഷനും ഹരിശ്ചന്ദ്രനും ചന്ദ്രമതി കാക്കുനികൾ കൊടുത്തു. ഭർത്താവിന്റെ ഉറപ്പിപ്പും താനും ഭക്ഷിക്കയും ബാക്കിയുള്ളതു സത്യകീർത്തിക്കു കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. ആ ഭക്ഷണം എല്ലാവർക്കും വളരെ തൃപ്തികരമായി തോന്നി. ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എല്ലാവരും വല്ലാതെ തളന്നു കരെ കിടന്നു. കിടന്ന ഉടനെതന്നെ ലോഹിതാക്ഷൻ ഗാഢനിദ്രയ്ക്കു് അധീനനായി. ഉണ്ണിയുടെ കിടപ്പുകൾ അല്പനം അമ്മയും വളരെ പ്രസന്നിച്ചു കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്,

“ഗോമതിതീരേമണലാകുമെത്തയിൽ നീയെ

നോമനേ! ശയിക്കുമാറായി; താകുമാരക!

ഉണ്ണി! നീവിഷണ്ണനായുണ്ണിപ്പിപ്പണ്ണംകിട -

ധീനാർജ്ജുനമണലുംപോലുംഞാൻനിനച്ചില്ല”

എന്നിങ്ങിനെ വളരെ വിലപിച്ചു. അല്പനേരത്തിന്നുള്ളിൽ എല്ലാവരും നിദ്രാധീനരായിത്തീർന്നു.

മായാവഷം.

നേരം നല്ല നിറഞ്ഞ പാതിര. കൂരാക്കൂരിരുട്ടു്. എങ്ങിനെയും ഒരു കച്ചയും അനേകപ്പംകൂടി കേൾക്കുന്നില്ല.

ഇങ്ങിനെയുള്ള ഭയങ്കരസമയത്ത് വിശ്വാമിത്രന്റെ മായാബലത്താൽ ആകാശം കാർമ്മേഘപടലങ്ങളാൽ ആവൃതമായി അതികഠിനമായ ഇടിയും കാരും മിന്നലും പെരുമഴയും തുടങ്ങി. അതിനിടയിൽ ഉറങ്ങുന്നവരെല്ലാം തെട്ടി ഉണർന്നുവശായി. “ഇത് കൂനിന്ദേൽ കരുപോലെ ആയല്ലോ” എന്നു വിചാരിച്ച് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ദുഃഖാതുരനായി ശൂകനോടു പറഞ്ഞു:—“മുനീസത്തമ! ഈ മഴയത്ത് നമ്മൾ എന്താണു ചെയ്യുക? മഴ തോന്നാൽ നദിയിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞ് അക്കരകടപ്പാൻ നിപുത്തിയില്ലാതെ വരുന്നതാകാം. അതുകൊണ്ടു കര അധികം ബുദ്ധിമുട്ടിയിട്ടേങ്കിലും അക്കര പറകയല്ലേ നല്ലത്.” ഇതു കേട്ട് മഹഷി, വിശ്വാമിത്രന്റെ ഉപദേശമനുസരിച്ച് കര പരുഷസുപരത്തിൽ പറഞ്ഞു—“അങ്ങ് ഇങ്ങിനെ കഷ്ടപ്പെടുന്നത് വിധി വിഹിതമാണ്. എന്നാൽ ഒന്നുമാറിയാത്ത ഞാൻ എന്തിനു കഷ്ടപ്പെടുന്നു! മഹഷിയുടെ ദ്രവ്യം തരിക. എന്നാൽ എനിക്കു പോകാം. അതില്ലാതെ നിങ്ങൾ പോകുന്ന ദിക്കിലെല്ലാം എന്നെയും എഴുന്നള്ളിക്കണമെന്നുണ്ടോ? ഇങ്ങിനെയൊക്കെ ക്ലേശിക്കുവാൻ ഞാനാണോ?” ഈ വിധം പറയുന്ന മഹഷിയോട് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ വളരെ ശാന്തതയോടുകൂടി ക്ഷമാപണസുപരത്തിൽ പലതും പറഞ്ഞ് അദ്ദേഹത്തെ സമാധാനിപ്പിച്ച് അവിടെനിന്നു പോയി. ആ കൂരിരുട്ടത്ത്, മിന്നൽവെളിച്ചത്തിന്റെ സഹായത്തിൽ അവർ യാത്രചെയ്തു. ഹരി

ശ്വന്ദൻ ചന്ദ്രമതിയുടെ കൈ പിടിച്ചും സത്യകിത്തി
കുമാരനെ ചുമലിൽ എടുത്തും വല്ലാതെ തപ്പിത്തട
ഞ്ഞ് അതിക്രേശത്തോടുകൂടി പുഴുക്കുന്ന് ഒരു മാത്തി
ന്റെ ചുവട്ടിൽ എത്തിച്ചേന്നു.

ഭൂതങ്ങൾ.

അപ്പാഴത്തെ അവസ്ഥ വിചാരിച്ചാൻ അതേവ
രെ അനുഭവിച്ചതെല്ലാം വളരെ സുഖമാണെന്നു വേ
ണം പറയുവാൻ. വിശ്വാമിത്രന്റെ ആഭിചാരമൂർത്തി
കളായ അനേകം ഭൂതപ്രേതവിശാചങ്ങൾ ഭയങ്കരമായ
ആക്രമിയോടും അട്ടമാസത്തോടുംകൂടി അവരെ പിടി
ച്ചു വിഴങ്ങുവാനായി പുന്നടുത്തു. ഈ കുട്ടിയെ തിന്നാൽ
മതി എന്നു ചിലർ. ഞങ്ങൾ ഈ സ്രീയുടെ ദേഹം
തിന്നണമെന്നു മറ്റു ചിലർ. ഈ രാജാവിനെത്തന്നെ
തിന്നേ ഞങ്ങൾക്കു മതിയാവൂ എന്നു വേറെ ചിലർ.
ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ “ഇങ്ങിനെയുള്ള നര
കം അനുഭവിക്കുന്നതിൽ ഭേദം മരണം തന്നെ”
എന്നുറച്ചു, മൃത്യുദേവന്റെ മൂർത്തികളായ ആ ഭൂത
ങ്ങളോടു പറഞ്ഞു — “തരക്കേടില്ല. നിങ്ങൾ വി
ശ്വാമിത്രനാൽ അയയ്ക്കപ്പെട്ടവരാണെന്നു ഞാൻ മന
സ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾക്കു ഞങ്ങ
ളെ പിടിച്ചുതിന്നണമെങ്കിൽ തിന്നുന്നതു സമ്മതമാ
ണ്” ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞതു കേട്ടപ്പോൾ അവ “ഭയ
പ്പെടുത്തണമെന്നല്ലാതെ കൊല്ലണമെന്നു മഹഷി പര
ഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ” എന്നു വിചാരിച്ചു വന്നുവഴിക്കരുതെന്നു
കഴിഞ്ഞുപോയി.

അപ്പാഴക്കും നേരം പ്രഭാതമായി. മഴയും തോന്നും. ഫരിശ്വരൻ തന്റെ യാത്രയെ വീണ്ടും തുടന്നു. അനേകം കാടുകളും തോടുകളും പാടങ്ങളും കടന്നു വളരെ ക്ഷീണിച്ച് സൂർയാസ്തമയത്തോടുകൂടെ ചാവർ ഗംഗാനദീതീരത്തിൽ എത്തി. പരിശുദ്ധമായ ഗംഗാജലത്തിൽ കുളിച്ചു സന്ധ്യാവന്ദനം ചെയ്ത് അതിന്റെ തീരത്തിലുള്ള ഒരു ചെറുകാട്ടിൽക്കൂടെ ഒഴുകുന്ന ക്ഷേത്രോലയിൽ ചെന്ന് ആ രാത്രി അവിടെ കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ ചെന്നു. അവിടെയും വിശ്വാസപരമായ പ്രയത്നങ്ങളായ അനേകം ദുഷ്ടഗുണങ്ങൾ വായ്പെടുത്തി ഫരിശ്വരനെ സംഹരിപ്പാനായി വന്നു. എങ്കിലും അവ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൈവത്വത്തിനും അപ്രയത്നമായ തേജസ്സും കണ്ട് ഭയപ്പെട്ടു വന്നു വഴിയെ മടങ്ങിപ്പോകയാണുണ്ടായത്. അതുകണ്ട് ശുക്രൻ അശ്വതുരനായിട്ട് മഹാഷിയുടെ ഉപദേശമനുസരിച്ച് ഒരു സൂത്രം പ്രയോഗിച്ചു.

ശുക്രൻ — മേ രാജാജ്യം, ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കുക.

എത്രവളരെ കഷ്ടങ്ങളായി അങ്ങ അനുഭവിക്കണം! ഇനിയെങ്കിലും ഇതിനൊരു നിവൃത്തിമാർഗ്ഗം തേടുക. ആവത്തു വരുമ്പോൾ സമയോചിതംപോലെ പ്രവർത്തിക്കണം. രണ്ടു രണ്ടു വാക്കുകൊണ്ട് അങ്ങയുടെ നഷ്ടമായ രാജ്യം തിരികെ കിട്ടും. മഹാഷിക്കു രാജ്യംകൊടുത്തതു മനസ്സോടുകൂടിയല്ലെന്നും, വാഗ്ദത്താചെയ്തു ദ്രവ്യം തരികയില്ലെന്നും പറഞ്ഞാൽ മ

തി. എന്നാൽ അങ്ങയുടെ രാജ്യം തിരികെ തരുവി
ക്കാമെന്നു ഞാനേല്ക്കും. അങ്ങയുടെ കയ്യുപ്പാടുക
ണ്ട് എറിക്കു വലിയ സഹതാപം തോന്നുന്നു.

ഹരിശ്ച — (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) അങ്ങെന്താണു പറയു
ന്നത്. ചേദേശാസ്രജ്ഞനായ അങ്ങ് ധർമ്മവിരോധം
ചെയ്യാനുപദേശിക്കാമോ? സത്യമാണ് സർവാൽകൃ
ഷ്ടമായ ധർമ്മം. ദയ, തപസ്സ്, ശൈലം മുതലായി
അനേകം ഗുണങ്ങളുണ്ടെങ്കിലും സത്യമൊന്നില്ലെ
ങ്കിൽ മറ്റൊല്ലാം നിഷ്പ്രയമാണ്. അതുകൊണ്ട് ഞാ
നും ഭാര്യയും പുത്രനും ഈ കാട്ടിൽ കിടന്നു മരിച്ചു
പോകുമെന്നു വന്നാൽക്കൂടിയും അസത്യം ഞാൻ പ
റുകയില്ല.

ഇത്രന്നു ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സത്യനിഷ്ഠകണ്ട് ഏറ്റ
വും ബഹുമാനം തോന്നി. എങ്കിലും വിശ്വാമിത്രന്റെ
ആജ്ഞനുസരിച്ച് അതു പുറമെ കാണിച്ചില്ല. സ
ത്യത്തെപ്പറ്റിയ സംഭാഷണംകൊണ്ടുതന്നെ ആ രാ
ത്രി അവസാനിച്ചു. സൂര്യോദയത്തോടുകൂടി പിന്നേ
യും യശത്രയെ തുടന്നു. പിന്നത്തെ വഴി സിംഹചൂരപ്പു
വുകാദികളായ മൃഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിബിഡമായ ഒരു
വനത്തിൽ കൂടിയിരുന്നു. അവിടേയും വിശ്വാമിത്ര
ന്റെ മായകൊണ്ട് കുറെ ഭയം തോന്നിയെങ്കിലും അ
തു സാരമാകാതെ ഹരിശ്ചന്ദ്രനും കൂട്ടരും കാളിന്ദീനദി
യിൽ എത്തിച്ചേർന്നു.

പിന്നെയും വിശ്വാമിത്രൻ.

ഈ സമയത്ത് വിശ്വാമിത്രൻ തന്റെ ഉപായങ്ങളൊന്നും ഫലിക്കാത്തതിൽ വിഷാദിച്ചുകൊണ്ട് 'ഐതായാലും ഒരു കൈകൂടി നോക്കുകതന്നെ' എന്നു റാജ് അഭിനീതമായ നിലയിൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷനായി. വിചാരിക്കാതിരുന്ന സമയത്ത് മഹർഷിയെ കണ്ടപ്പോൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ഭയപ്പെട്ട് കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു. 'മേഘാമുനേ! നിന്തിരുവടി എന്താണിപ്പോൾ എഴുന്നള്ളുവാൻ കാരണം? സാമന്തന്മാരോ മന്ത്രിമാരോ മറ്റോ' നിന്തിരുവടിയുടെ ഇഷ്ടമനുസരിക്കാതെ പ്രവർത്തിച്ചില്ലല്ലോ.' ഇതു കേട്ടപ്പോൾ വിശ്വാമിത്രന്റെ മട്ടൊക്കെ ഒന്നു മാറി. മുന്പൊക്കയും വലിയ ശുണ്ണിക്കരനായിരുന്ന മഹർഷിയുടെ മുഖം ഇപ്പോൾ ദയാമയവും സഹതാപവും വഴിയുന്ന നിലയിലാണ് കാണപ്പെട്ടത്. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു—“ഹരിശ്ചന്ദ്രാ! അങ്ങയുടെ കഷ്ടപ്പാടുകൾ അറിഞ്ഞ് എനിക്കു വലിയ വ്യസനം തോന്നുന്നു. ഞാനാണല്ലോ ഇതിനു കാരണം എന്നു വിചാരിക്കുമ്പോൾ ആ വ്യസനം അധികമായും ചെയ്യുന്നു. അങ്ങയുടെ രാജ്യം അങ്ങോട്ടു തന്നെ തരുവാനും യാഗദ്രവ്യം തരാനുള്ള വാശത്തിൽനിന്നു അങ്ങയെ ഒഴിവാക്കാനും നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. രാജ്യവും ധനവും എനിക്ക് തന്നില്ലെന്ന് അങ്ങ് പറഞ്ഞാൽ മതി. അതുകൊണ്ടു അങ്ങ് ഒരു തരക്കേടും വരികയില്ല. രാജ്യവും ധനവും പോയി ഇങ്ങി

നെ കിടന്നു ബുദ്ധിമുട്ടുമ്പോൾ അല്പം ഒന്നു വാക്കു മാറി യതുകൊണ്ടു യാതൊരു ദോഷവും പരികയില്ല.”

ഹരി—(ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) നിന്തിരുവടി സർവ്വശാസ്ത്രങ്ങളും അറിഞ്ഞുവന്നായിരുന്നിട്ടും ഈ എളിയവനോടു ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്യുന്നതു കഷ്ടമാണ്. പാമരന്മാരായവരെ ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടെ നടത്തുകയാണു വേദഗുണമാർ ചെയ്യേണ്ടത

വിശ്വാ—(സന്ദിഗ്ദ്ധനായി) എന്നാൽ, ഞാൻ മുന്പുതന്നെ പറഞ്ഞില്ലേ, എന്റെ കമ്പുകുമാരെ പരിഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളാൻ. അങ്ങിനെ ചെയ്യാലും മതി. രാജ്യം തിരികെ തരാം.

ഹരി—മഹാനായ നിന്തിരുവടി എന്നെക്കൊണ്ട് ചണ്ഡാലികളെ പരിഗ്രഹിപ്പിക്കുവാൻ നോക്കുന്നതു ധർമ്മമോ? അതും ഞാൻ ചെയ്തയില്ല.

വിശ്വാ—(കോപത്താൽ അലറിക്കൊണ്ട്) എന്നാൽ വരുന്നതു അനുഭവിച്ചുകൊൾക. ഞാൻ പറയേണ്ടതു പറഞ്ഞു. ഇനി അങ്ങയുടെ കൂടെ ശുക്രനാണ്. ഞാൻ പോകുന്നു.

എന്നും പറഞ്ഞ് വിശ്വാമിത്രൻ ശുക്രനെ വിളിച്ച് ചിചന്തെല്ലാം ഉപദേശിച്ച് അന്തർധാനം ചെയ്തു. പിന്നെ അദ്ദേഹം അഗ്നിഭഗവാനെ സ്മരിക്കുകയും അഗ്നി അഭയത്തിന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷനാകുകയും ചെയ്തു. മഹാക്ഷി അഗ്നിയോടു ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ മാർഗ്ഗത്തിലുള്ള വനമെല്ലാം കത്തിക്കരിച്ച് അദ്ദേഹത്തെ ദഹിപ്പിച്ചുകളു

യുമെന്നു ഭയപ്പെടുത്താനാവശ്യപ്പെട്ടു. അഗ്നി അതു ചെയ്യാമെന്നു സമ്മതിക്കുകയുണ്ടായു.

കാട്ടുതിയ്യും അതിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടതും.

ഫരിശ്വരനും കൂട്ടുകാരും കാളിന്ദീതീരത്തുനിന്നു പുറപ്പെട്ട ഒരു വെങ്കടകാട്ടിൽ ചെന്നുചേർന്നു. അപ്പോൾ ഭയങ്കരമായ കാട്ടുതിയ്യ് പ്രചണ്ഡമായ കാരോടുകൂടി നാലുഭാഗത്തുനിന്നും കത്തിക്കയറി അതിശക്തിയിൽ പൊങ്ങിവരുന്നതു കണ്ടു. പക്ഷിമൃഗാദികളും വൃക്ഷലതാദികളും മറ്റും കത്തിക്കരിഞ്ഞും അരണ്യവാസികളെല്ലാം ഉറക്കെ നിലവിളിച്ചും വനത്തെ വളരെ ഭയങ്കരമാക്കിത്തീർത്തു. സർവ്വസംഹാരിയായ ഈ ദോഷാഗ്നി ഭാടി വരുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ശുക്രൻ 'രാജാവേ! ഇത് അങ്ങനെയെ ഭവിപ്പിക്കാൻ വരുന്നതാണ്, സംശയമില്ല' എന്നു പറഞ്ഞു. ഫരിശ്വരൻ തെല്ലുപോലും ധൈര്യത്തോടെ കൂടാതെ 'എന്നാൽ അങ്ങിനെയൊട്ടെ. ഞാൻതന്നെ ഭക്തിപൂർവ്വം അഗ്നിഭഗവാനെ ആശ്രയിച്ചേക്കാം' എന്നു പറഞ്ഞ് അഗ്നിയിൽ ചാടാനൊരുങ്ങിയപ്പോൾ സത്യകീർത്തി ചാടിപ്പിടിച്ച് 'തീരുമേനി ഇതു ചെയ്യരുത്. സ്വാമിക്കുവേണ്ടി പ്രാണൻ കളയുന്നതിന്നു ഞാനങ്ങല്ലോ' എന്നു പറഞ്ഞ തിരുിലേക്കു ചാടാൻ ഭാവിച്ചു. തൽക്ഷണം ശുക്രൻ 'സത്യകീർത്തി എന്നിന്നു മരിക്കുന്നു? ഈ തിരു രാജാവിനെ ഭവിപ്പിച്ചു ഒഴിയാകരുള്ളു' എന്നു പറഞ്ഞ് മന്ത്രിയെ തടുത്തു. അപ്പോൾ ചന്ദ്രമതി

“ഭയം! പതിവുതന്നെയോലവരുടെ
 ഭയംമുഖമിട്ടിട്ടുനിന്നുവന്നുതന്നെ
 മുതുകയ്ക്കുവാനുവരുന്നതുമെന്നുണ്ടല്ലോ
 കത്തവ്യമെന്തെന്നുസന്തോഷമായിട്ടുമാ”

എന്നു പറഞ്ഞ് സർവ്വചരാചാരാന്തരമിയും ജഗൽപി
 തായും പാർവ്വതീകാന്തനായ പരമശിവനെ ഭക്തിപൂ
 ുപ്പും സ്തുതിച്ച് തിരികെ ചാട്ടുവാനായി ഭാവിച്ചു. അ
 പ്ലോറോ ലോഹിതാക്ഷൻ കടന്നു തടുത്ത് “അച്ഛനേ
 യും അമ്മയുടേയും സങ്കടം തീർക്കുന്നതിന്നു ഭാരവാഹി
 ഞാനാണ്. ഞാൻ ചാടാം തിരികെ” എന്നു പറഞ്ഞു
 തിരിച്ചുപോകുവാൻ ഭാവിച്ചതും, തത്സമയം ചന്ദ്ര
 മതി അവനെ ആ സാമസത്തിൽനിന്നു നിവർത്തിപ്പി
 ക്കയും ചെയ്തു. അമ്മ മകനോട്

“എന്തെങ്കിലുംനരംപതിച്ചെടുക്കുകിലഭൂ
 വീതിക്കൊന്നിനമ്മെക്കടന്നുപിടിച്ചു”

എന്നു പറഞ്ഞ്, “ഏ സർവ്വസാക്ഷിയായ ഭഗവാനേ,
 ഞങ്ങൾ വേദമാർഗ്ഗം ലംഘിക്കുകയും, സത്യവിരോധം
 ചെയ്യുകയും, പാതിവ്രത്യഭംഗം വരുത്തുകയും, മനസാ
 വാചാ കർമ്മണാ ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ നിന്തിരുവടി ഞ
 ണ്ങളെ ദഹിപ്പിക്കുക” എന്നിങ്ങനെ അഗ്നിയോടു പര
 ണ്തംകൊണ്ടു് ഒരേ ചാട്ടത്തിന്നു അഗ്നിയിൽ പ്രവേശി
 ച്ചു. അപ്ലോറോ അഗ്നി അവരുടെ പാതിവ്രത്യംഗിയെ
 യേപ്പെട്ടിട്ടെന്നപോലെ അപ്രത്യക്ഷനാകയും ചെയ്തു.

ഈ അത്ഭുതസംഭവത്തിന്നുശേഷം അവിടെനിന്നു
 പോയി വരാനുണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ടു് ചെന്ന ഗംഗാസ്നാ
 നം ചെയ്ത് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ സപരിവാരനായി കാശീന
 ഗരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.

ആരാമദ്ധ്യായം

കാശിപ്രവേശം.

കാശിരാജാവിനാൽ പാലിക്കപ്പെട്ടവരെന്ന കാശി പട്ടണം ഹരിശ്ചന്ദ്രനു വളരെ സന്തോഷം ജനിപ്പിച്ചു. വേദശാസ്ത്രങ്ങളുടെ അദ്ധ്യയനത്തിനായുള്ള പാഠശാലകൾ, ധനസമൃദ്ധിയുള്ള അങ്ങാടിത്തെരുവുകൾ, തോരണാലംകൃതങ്ങളായ ദ്വാരദേശങ്ങൾ, സ്വർണ്ണമയങ്ങളായ താഴികക്കുടങ്ങളോടുകൂടിയ ഭവനങ്ങൾ മുതലായി ആ നഗരത്തിലുള്ള വിസ്മയാവഹങ്ങളായ കാഴ്ചകൾ എല്ലാം നോക്കിക്കണ്ട് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ഏറ്റവും തൃപ്തനായിത്തീർന്നു.

വിന്നെ അദ്ദേഹം ശുക്രമഹർഷിയോടു് ഭാര്യായുത്രനാരോടുംകൂടി ശ്രീവിശ്വനാഥസ്വാമിയുടെ ക്ഷേത്രത്തിൽ ചെന്നു ഗംഗാനദിയിൽ സ്നാനംചെയ്ത് ഭഗവദ്ഗർഭം കഴിച്ചു. ആപന്നിവാരണത്തിനായി ശ്രീവിശ്വനാഥസ്വാമിയോടു പ്രാർത്ഥിച്ച് അമ്പലത്തിൽ നിന്നു സത്രത്തിലേയ്ക്കു പോയി. അപ്പോഴേക്കും സത്യകീർത്തി തെരുവിൽ പോയി ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ വാങ്ങിക്കൊണ്ടു വന്നിരുന്നു. അവയെല്ലാം ചന്ദ്രമതി പാകംചെയ്തതും എല്ലാവരും മുഴുമായി ഭക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു. അന്നത്തെ ദിവസം അതിനെ കഴിഞ്ഞു. കടം വീട്ടാനുള്ള ആലോചന.

വിരോ ദിവസം രാവിനെ എല്ലാവരും ഉണക്കെഴുവീരപ്പോൾ ശുക്രൻ പറഞ്ഞു. “ഹേ രാജാവേ, ഇനി

എനിക്കു താമസിപ്പാൻ തരമില്ല. നാട്ടുപുറത്തെത്തിയാൽ ഭ്രൂപും ഉണ്ടാക്കിത്തരാമെന്നാണല്ലോ പറഞ്ഞത്. ഈ നഗരത്തിൽ എത്രയോ ധനവാന്മാരുണ്ട്. അവരിൽ ആരോടെങ്കിലും ചോദിച്ച് മഹഷിയുടെ ധനം വാങ്ങിത്തരിക.”

ഹരി—ഇനി അതിനുള്ള ശ്രമമാണ്. അങ്ങയുടെ യാത്രാശ്രമം കുറച്ചു തീരുമ്പോഴേക്ക് എല്ലാം ശരിപ്പെടുത്താം.

ശുക്രൻ—പറയുന്നതു കേട്ടാൽ പണത്തിന്നൊരു പ്രയാസമുണ്ടില്ലെന്നു തോന്നും. കാര്യം അങ്ങിനെയൊന്നാണല്ലോ. വാക്കുമാറുവാൻ വരുന്നുള്ള ഭുള്ളകൊണ്ടാണ് അത് ഇത്രയെല്ലാം പാടുപെടുന്നത്. “ഇല്ല” എന്ന രണ്ടക്ഷരം പറഞ്ഞാൽ ഞാൻ പൊയ്ക്കൊള്ളാം.

ഹരി—ഒരു അധർമ്മമാണ്. അധർമ്മം ഞാൻ പറകയില്ല.

ചന്ദ്രമതി—അധർമ്മം പറകവയ്ക്കാറില്ല. എന്നാൽ ഇനി ഈ മഹഷിയെ ഇട്ടു ചുവറ്റിക്കുവാനും പാടില്ല. ഭ്രൂപും ഉണ്ടാക്കുവാൻ ഒരു വഴി നോക്കേണ്ടതാണ്.

ഹരി—പ്രിയേ! നമുക്ക് ഇപ്പോൾ എന്തൊരു ധനമാണുള്ളത്? ഉള്ളതെല്ലാം വിശ്വാമിത്രനു ദാനം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞുവല്ലോ. നമുക്കു നേരിട്ട ഈ ആപൽഘട്ടത്തിൽ ഈശ്വരനല്ലാതെ ആരാണൊരാശ്രയമുള്ളത്?

ചന്ദ്ര—അങ്ങയ്ക്ക് ഇനിയുള്ള ധനം ഞാനും ഉണ്ണിയും മാത്രമാണ്. ഞങ്ങളെ ആക്കെങ്കിലും വിറ്റിട്ടെങ്കിലും അങ്ങയുടെ സത്യത്തെ രക്ഷിക്കണം.

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ചിന്താമഗ്നനായിത്തീർന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്ത് അതികഠിനമായ ഒരു വിഷാദത്തിന്റെ അടയാളം പ്രത്യക്ഷമായി. ശുക്രന്റെ മുഖത്ത് വലിയ സന്തോഷവും കാണപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ ചന്ദ്രമതി തുടന്നു പറഞ്ഞു—“ഭാര്യയേയും പുത്രനേയും വില്ക്കുന്നതു വളരെ നിന്ദനീയമായ ഒരു കർമ്മം തന്നെയാണ്. എന്നാൽ ഞങ്ങൾ ചെയ്ത ദുഷ്ടതയും അത്രത്തോളം വലുതായതുകൊണ്ട് അതുതന്നെ ചെയ്തുകൊൾക. മനസ്സിനു ചാഞ്ചല്യം ഉണ്ടാകരുത്. ആപത്തുവരുമ്പോൾ ധൈര്യമാണ് പുരുഷന്മാർക്കുവേണ്ടത്.” ഭാര്യപുത്രന്മാരെ വിറ്റത്.

ചന്ദ്രമതിയുടെ അഭിപ്രായത്തെ ശുക്രൻ വളരെ പ്രശംസിച്ചു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ “ഇനി എനിക്ക് ഏന്താണ് വയ്യാത്തത്” എന്നു പറഞ്ഞ് ഭാര്യയേയും പുത്രനേയും മുമ്പിൽ നടത്തി തെരുവീഥിയിലേക്കു ചെന്നു. “ഏന്റെ ഭാര്യയേയും മകനേയും വില്ക്കുവാൻ പോകുന്നു. പണമുള്ളവർ വന്നു വാങ്ങിക്കൊൾവിൻ” എന്നറക്കെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞുകൊണ്ട് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ പട്ടണം മുഴുവൻ നടന്നു. അതുകേട്ട് അനേകം ആളുകൾ വന്ന് അദ്ദേഹത്തെ നോക്കി. “കണ്ടാൽ മഹായോഗ്യൻ. രാജാവിനെപ്പോലെ. എന്നിട്ടു ഭാര്യയെ വിൽക്കുന്നതെന്താ

ണ്" എന്നു ചിലർ. "കേഷുകാലത്തിന്റെ ശക്തി ആ കൂകൾക്ക് എന്തുതന്നെ വരുത്തുകയില്ല? അല്ലെങ്കിൽ ഭാര്യയേയും പുത്രനേയും വിൽക്കുവാൻ ആരെങ്കിലും ഭയപ്പെടുമോ" എന്നു വേറെ ചിലർ. "ഈ മനുഷ്യൻ എന്തൊരു തരക്കാരനാണല്ലോ! നല്ല മൈമിടക്കുള്ളവൻ. എന്തിനാണോ ഭാര്യയെ വിൽക്കുന്നത്! ചുമടെടുത്തെങ്കിലും പുലർത്തരുത്" എന്നു മറ്റു ചിലർ. "ഭാര്യവിക്രയം വല്ലാത്ത അധർമ്മംതന്നെ. ഇത് ഈ കാശിയിൽ വന്നിട്ടുവേണമോ" എന്നു ഇനി. ചിലർ. ഇങ്ങിനെ ഒരോരുത്തർ ഒരോന്നു പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. ചില കുട്ടികൾ "അമ്മേ അമ്മേ! ഒരാൾ ഭാര്യയേയും മകനേയും വില്ക്കുവാൻ കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നു. നമുക്കു പോയി കാണുക" എന്നു ശാഗ്ഗംപിടിച്ചുതുടങ്ങി. എന്തിനൊരപ്പറയുന്നു! അല്പനരത്തിനുള്ളിൽ അനവധി ആകുലത ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ അവസ്ഥ കാണാൻ വന്നുപോന്നു. എന്നാൽ അവിടെയും അദ്ദേഹം വിൽക്കുവാനുറച്ചവരെ വാങ്ങാനുണ്ടായില്ല. "ഈ നിന്ദ്യകളും ചെറുപ്പക്കാരെപ്പോലും എന്തെന്നു ധൈര്യം കാണിക്കാൻ ആരും വരുന്നില്ലല്ലോ. അതിനിടയ്ക്കായ വാക്കു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ഈ തെരുവിൽ അലഞ്ഞു മാത്രം ഫലം. ഹോ ദൈവമേ" എന്നിങ്ങിനെ വിചാരിച്ച് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

അതിനിടയിൽ, തുറന്നുവെച്ചു യജ്ഞോപവീതവും ധരിച്ച് കയ്യിൽ തേവാരക്കിണ്ടിയുമായി, കാഴ്ചയിൽ ഏറെയും ദുർഭഗനായ ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ അവിടെ

വന്നു. അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. “എന്ത്, എന്താണു പറഞ്ഞത്? ഭാര്യയേയും പുത്രനേയും വില്പിക്കുന്നുണ്ടെന്നോ? അതെയെങ്കിൽ എനിക്കു വേണം. എന്റെ ഗൃഹത്തിൽ വേലയെടുപ്പാൻ ആവശ്യമാണ്. നിനക്കു് എത്ര ധനമാണ് വില തരേണ്ടത്?”

ഹരി—

“ആനമേൽനിന്നു ബലവാനൊരുപുമാൻ

ദീനതയെന്യേ കവിണയിൽ കല്പിച്ച്

മേല്പോട്ടെറിഞ്ചീടിലെത്ര ദൂരം വരെ

മേല്പോട്ടു പോകുമോ അത്ര ധനം വില”

ബ്രാഹ്മണൻ—അതു ഞാൻ തന്നേക്കാം. ഇവരെ ഏറ്റവും തരിക.

“അങ്ങിനെതന്നെ” എന്നു പറഞ്ഞ് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ചന്ദ്രമതിയേയും ലോഹിതാക്ഷനേയും ആ ബ്രാഹ്മണന്നു കൊടുത്ത് ശുക്രനോടായിപ്പറഞ്ഞു—“ഹേ മുനീസത്ഥമ! ഞാൻ വിശ്വാമിത്രമഹർഷിക്കു കൊടുപ്പാനുള്ള ധനം ഇതാ ഈ ബ്രാഹ്മണൻ തരും, വാങ്ങിക്കൊൾക.” അതു താൻ തരാമെന്നു ബ്രാഹ്മണൻ ശുക്രനോടു ഏറ്റുപറഞ്ഞു. അപ്പോൾ ചന്ദ്രമതി “ഹേ പ്രാണനാഥാ! ഞാനിനി അങ്ങയെ എന്നാണു കാണുക! അയ്യോ ഹൈവമെ! ഇങ്ങിനെയുള്ള ആപത്തിൽ ഞങ്ങളെ പെടുത്തിയല്ലോ. അങ്ങയുടെ പൂമേനി കാണാതെ ഞാനും ഉണ്ണിയും എങ്ങിനെ ജീവിക്കും? ഈശ്വരൻ എനിക്കു മരണവും തരുന്നില്ലല്ലോ. അയ്യോ ഞാനെന്തു ചെയ്യട്ടെ, ഞാ

നെങ്ങിനെ പോകട്ടെ” എന്നിങ്ങിനെ വിലപിച്ചുതുടങ്ങി. ആ സമയത്തു ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ “ഇങ്ങിനെ കരയരുത്. സുഖമുണ്ടാകുന്ന കാലത്തെപ്പോലെ മുഴുവകാലത്തും മനസ്സിനെ സമാധാനിപ്പിക്കണം” എന്നു പറഞ്ഞു. അനന്തരം ചന്ദ്രമതി ഭർത്താവിനെ മൂന്നുവട്ടം പ്രദക്ഷിണം ചെയ്തു നമസ്കരിച്ചു. പിന്നെ ഉണ്ണിയെക്കൊണ്ടും നമസ്കരിപ്പിച്ചു.

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ, പാദപതിതനായ കുമാരന്റെ ശിരസ്സിൽ കണ്ണീർധാര തുടിക്കൊണ്ട് അവനെ എടുത്താലിംഗനം ചെയ്ത് പലവുരു ചുംബിച്ചു. കണ്ണിൽനിന്നു വെള്ളം പ്രവഹിച്ചതല്ലാതെ സ്തബ്ധനായിത്തീർന്നു പിതാവിന്നു കരക്കുര്പ്പോലും പറയുവാൻ സാധിച്ചില്ല.

ഉണ്ണി—അച്ഛാ! അച്ഛാ! എന്തിനാണു കരയുന്നത്? ഞാൻ ശഘ്യം പിടിക്കരുതെ അമ്മയോടുകൂടി പാത്രംകൊള്ളാം. അച്ഛൻ എന്നേയും അമ്മയേയും വിരട്ടരു അല്ലേ? ഇനി അച്ഛനെ എന്നാണു ഞാൻ കാണുക?

ഹരി—എന്റെ ഉ - ഉ - ഉ -

ഹരിശ്ചന്ദ്രനു യാതൊന്നും പറയുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം തേങ്ങിത്തേങ്ങി കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. ഈ സങ്കടം കണ്ടിട്ട് കഠിനഹൃദയനായ ശുക്രമുനിക്കുകൂടി കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. അപ്പോൾ പരിവൃതാരതമായ ചന്ദ്രമതി പറഞ്ഞു—“പ്രാണനാഥ! നിന്ദിതവടി

ഇങ്ങിനെ വ്യസനിക്കരുത്. ഭായ്, പുത്രൻ എന്നു തുടങ്ങിയ പ്രാമോഹങ്ങൾ മായാകല്പിതമാണ്. അതു ശാശ്വതമല്ല. സത്യം മാത്രമാണു ശാശ്വതം. ജനനം, ജീവിതം, മരണം എന്ന മൂന്നവസ്ഥകളിൽ നടുവിലത്തേതിൽ മാത്രമേ പുത്രകുളത്രാദികൾ സഹായമായിരിക്കുകയുള്ളൂ. എപ്പോഴും സഹായമായിട്ടുള്ളതു സത്യമെന്ന ധർമ്മം മാത്രമാണ്. അങ്ങിനെയുള്ള സത്യം ഇവിടുത്തേക്കു തുണയുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു ഞങ്ങളെ അനുഗ്രഹിച്ച് പഠത്തെയയ്ക്കണം."

ഇത്രത്തോളമായപ്പോഴേക്കു കേതാവായ ബ്രാഹ്മണൻ "മതി മതി നിങ്ങളുടെ ശ്രംഗാരം. ഇതിനല്ലാതെ പണം തന്നത്. ഹൃദത്തിൽ ചെന്നിട്ട് ഏത്രയോ പണിയുണ്ട്. നടക്കിൻ ഇങ്ങോട്ട്" എന്നു പറഞ്ഞ് ചന്ദ്രമതിയേയും കുമാരനേയും പിടിച്ചുവലിച്ചു. ഫരിശ്വഗ്രന്ഥം അവരോടു പൊയ്ക്കൊടുവാൻ പറഞ്ഞു. അവർ പോയതോടുകൂടി അദ്ദേഹം നഷ്ടസംജ്ഞനായി ഭൂമിയിൽ വീണുപോയി.

ശുക്രന്റെ പ്രതിഫലം - ഫരിശ്വഗ്രന്ഥൻ്റെ ദാസ്യം.

രാജാവു വീണുപോയപ്പോൾ മന്ത്രി സത്യകീർത്തി അദ്ദേഹത്തെ താങ്ങി മറിയിൽ കിടത്തി മുഖത്തു വെള്ളം തളിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്നു ബോധമുണ്ടാക്കുവാൻ വളരെ ശ്രമിച്ചു. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം ബോധം വീണ്ടു കണ്ണു മിഴിച്ചു നോക്കി. അപ്പോൾ ശുക്രനും കണ്ണു തുറന്ന് നോക്കി നിൽക്കുന്നു.

ഹരി—അങ്ങയുടെ ധനം തന്നെവല്ലോ. ഇനി എന്തിനു താമസിക്കുന്നു. ഒട്ടം വൈകിക്കാതെ വിശ്വാമിത്രന്റെ സമീപത്തേക്കു പോകുക.

ശുകൻ—അതേ, ഞാനെന്നു ചോദിക്കട്ടേ. ഞാനിന്നു കാര്യത്തിന് എത്ര ദിവസമായി അങ്ങയുടെ കൂടെ കിടന്നു തിരിയുന്നു! അനവധി കാര്യങ്ങൾ നിശ്ചയിച്ചിട്ടാണ് ഞാനിതിനു പുറപ്പെട്ടത്. ഏന്റെ പ്രയത്നത്തിനു യാതൊരു പ്രതിഫലവും ഇല്ല? ഇതെന്തു മര്യാദയാണ്?

ഹരി—(അല്പം ആലോചിച്ച്) ശരിയാണത്. അതും കൂടി തരാം.

ശുകൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞത് വിശ്വാമിത്രൻ ഏല്പിച്ചതനുസരിച്ചാണ്. മഹഷിയുടെ ദ്രവ്യത്തിനു ഭാര്യ പുത്രന്മാരെ വിരമ സ്ഥിതിക്കു ശുകന്റെ പ്രയത്നക്കുലിക്കു തന്നെയും വില്ക്കുമല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചാണ് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ഉടനെതന്നെ തരാമെന്നു സമ്മതിച്ചത്. അദ്ദേഹം മന്ത്രിയോടു പറഞ്ഞു—“സേത്യകീർത്തി, ഭവാനു എന്നെ തെരുവിൽ കൊണ്ടുപോയി ആകെക്കുലിപ്പം വിരമ പതിനായിരം വരാഹൻ വാണി ശുകമുനിയുടെ പ്രയത്നക്കുലി കൊടുത്തു തീർക്കണം. ഒട്ടം മടിക്കേണ്ട.” സത്യ—(കരഞ്ഞുണ്ടാകാണ്ട്) ഭൂതനായ അടിയൻ ഇരിക്കേ സ്വാമിയെയാണോ വിൽക്കുക? അതു പാടില്ല. പിന്നീടുവടി അടിയനെ വിരമ ശുകന്റെ വന്നു കൊടുത്തു കൊடுക്ക.

ഫരി—അതെങ്ങിനെ? എനിക്കിപ്പോൾ ഭവാനെസ്സംബ സിച്ച് എന്തധികാരമാണുള്ളത്? രാജ്യം ദാനം ചെയ്തതോടുകൂടി സ്വസ്വാമിഭാവസംബന്ധവും പോയില്ലേ? തനിക്കുടമകാശമില്ലാത്ത വസ്തുവിന്മേൽ വിക്രയസ്വാതന്ത്ര്യം എങ്ങിനെ ഇരിക്കും?

ഇതിന്നു സത്യകീർത്തിയെക്കൊണ്ടു സമാധാനം പറയാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. “വേദിവിഹിതമേവനം ലംഘ്യമല്ലേതുമേ” എന്നു സമാധാനിച്ച് ഉടൻതന്നെ സത്യകീർത്തി ഫരിശുഗ്രന്ഥനെ തെരുവിൽ കൊണ്ടുപോയി “ഇതാ ഒരാളെ വിൽക്കുന്നുണ്ട്. ബ്രാഹ്മണനോ ക്ഷത്രിയനോ വൈശ്യനോ ശൂദ്രനോ, അങ്ങോളം അററം ചണ്ഡാലൻ തന്നെയോ ഭരതയാലും വന്നു പണംതന്നു വാങ്ങിക്കൊൾവിൻ. വില പതിനായിരം വരാമൻ” എന്നു വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. വളരെനേരം നടന്നിട്ടും വാങ്ങുവാൻ ആരേയും കണ്ടില്ല. ഒടുവിൽ മഹാകോപിഷ്ഠനും ഭയങ്കരമുക്തിയുമായ ഒരു ചണ്ഡാലൻ മദ്യവുംകൂടിച്ച് ചുമലിൽ മാംസക്കായും ചുമന്നുകൊണ്ട് ആ വഴിയെ വരുന്നതു കണ്ടു. അവൻ വീരബാഹു എന്ന പരയനായിരുന്നു. അവൻ സത്യകീർത്തിയുടെ വാക്കു കേട്ടു ചോദിച്ചു—“എനിക്ക് ഒരാളെ ആവശ്യമുണ്ട്. വില എത്രയാലും തരാമെന്നു മുണ്ട്. പക്ഷേ നിങ്ങൾ എന്നേപ്പോ ചെയ്യുള്ള ഹീനജാതിക്കാർക്കു വിൽക്കുമോ?” ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഫരിശുഗ്രന്ഥം “വിലക്കൂട്ട, വിലക്കൂട്ട” എന്നു പാകയാൽ സത്യകീർത്തി ഫരിശുഗ്രന്ഥനെ വീരബാഹുവിന്നുത

ഒന്ന് വിറു. അതിന്നു വിലയാടി കിട്ടിയ പതിനായിരം വരാഹൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ശൂകനു കൊടുത്ത് “ഇനി നിന്തിരുവടിക്കു പോകാം” എന്നു പറഞ്ഞു. ഇങ്ങിനെ കടംതീർക്കുവാനായി ആത്മാവിനെ വിക്രയംചെയ്തവെങ്കിലും കടക്കാരന്നു തൃപ്തിയായല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ച് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ കൃതാർത്ഥനാകയാണുണ്ടായത്. അപ്പോൾ ശൂകൻ

“ധീരമഹാമതേ! സത്യസന്ധാഗ്രണി-
ഹീരമാണികൃമേ! വിരഹഹരിശ്ചന്ദ്ര!
വിഷുപത്തികലീനീനോടുതുല്യനായ്
ശ്രേഷ്ഠനാം സത്യവ്രതനേകനില്ലാദൃശം”

എന്നു പറഞ്ഞ് സന്തുഷ്ടനായി യാത്ര തിരിച്ചു.

വിനെ സത്യകീർത്തി വളരെ പ്രസന്നത്തോടുകൂടി കരഞ്ഞുകൊണ്ട് ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ കാൽക്കൽ വീണു നമസ്കരിച്ച്

“കേപ്ലോടുബാല്യം മുതൽ തിരുമേനിയിൽ
സന്ദർശനിയോടഹമാശ്രയിച്ചാദരാൽ
ഉൾപ്രമോദത്തോടരാജ്യകാര്യം വഹി-
ച്ചിപ്പോൾ പരിണാമമിങ്ങിനെ ജാതമായ്”

എന്നു പറഞ്ഞ് യാത്ര പറഞ്ഞു പിരിഞ്ഞു.

ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സപാമിയായിത്തീർന്ന വീരബാഹു “ഏതോ നിന്റെ മോടിയും കളിയും ചിരിയും ഒക്കെ ഇനി അവിടെ വെച്ചേക്കൂ. എന്റെ കല്പനയെന്നോ അതു കേട്ടു നടന്നോ. നേരം വൈകി. ഇനി താമസി

ക്കേണ്ട. ഇതാ ഇതെടുത്തോ" എന്നു പറഞ്ഞ് തന്റെ മാംസക്കുപ്പ് ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ ചുമലിൽ ഏറ്റിച്ച് തന്റെ വസതിയിലേക്കു പോയി. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ലേശവും മടിക്കാതെ ആ മാംസഭാരം ചുമന്നുകൊണ്ട് അതികഠിനമായ ദുർഗ്ഗന്ധവും സഹിച്ച് വിയഞ്ഞാലിച്ച് അവനെ അനുഗമിച്ചു. അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ ആ ചണ്ഡാലന്റെ ചാളയിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. ഏറ്റവും വൃത്തിമീനമായ ആ ചാളയിൽ മാംസഭാരം ഇറക്കി ശ്രമം തീർത്ത് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ പിടുന്നയുള്ള കല്ലനെയെ കാത്തുകൊണ്ടു നിന്നു.

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ചുടലക്കാരനായത്.

കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വീരബാഹു "എടോ! നിന്നെ ഞാൻ ചുടലക്കാരന്റെ പണിക്കാണ്" വെക്കുന്നത്. ഈ പട്ടണത്തിലെ ചുടലയുടെ പ്രള ഞാനാണ്. ചുടലയിൽ ശവം ദഹിപ്പിക്കാൻ വരുന്നവർ ശവം ഭൂടിയ ശീലയും ചുടലക്കൂലിയായി ഒരു പണവും നാഴി അരിയും തരണമെന്നാണ് നിശ്ചയം. നീ പോയി അവിടെയിരുന്ന് ഭരണവരോടെല്ലാം അതു കണ്ടു പറഞ്ഞു വാങ്ങി അവിടെ പാത്തോ. ചുടലക്കൂലി കാരാ പണവും ശവശുശ്രൂണിയും ഇങ്ങോട്ടയയ്ക്കണം. അരി നിനക്കു ഭക്ഷണത്തിനും എടുത്തോ. പിരിയുന്ന പണത്തിൽ യാതൊരു വ്യത്യാസവും പറയാതെ നടന്നു കൊള്ളണം. ഇതിനല്ലാതെ മറ്റു പണിക്കൊന്നും നീ പറവുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല." എന്നിങ്ങനെ ഘോരമായ

ഒരു പണി ഹരിശ്ചന്ദ്രനു കൊടുത്തു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ “അങ്ങനെയൊന്നു ചെയ്യൂ” എന്നു പറഞ്ഞ് ചുടലയിലേക്കു പോകയും ചെയ്തു.

ആ ചുടലക്കുള്ളത്തെ “ഇഹലോകത്തിലെ നരകം” എന്നുവേണം പറയുവാൻ. അതുകലശലായ ദിഗ്ഗന്ധം അവിടെയെങ്ങും പ്രാപിച്ചിരുന്നു. ശവം ദഹിപ്പിച്ച ഏല്പുകളും വെണ്ണീരും കുറിക്കുട്ടയും കുന്നുപോലെ കൂടിക്കിടന്നിരുന്നു. പാതി വെന്തുകിടക്കുന്ന ശവത്തിന്റെ അസ്ഥിബലമായ മാംസശകലങ്ങൾ കൊഴുക്കുന്നതായ കഴുക്കും കറക്കുകളും, അവയുടെ നേരെ പാഞ്ഞുചെല്ലുന്ന നായ്ക്കളുമല്ലാതെ യാതൊരാളും അവിടെയില്ല. അവരെ മരണം തിന്നുന്നതിലുള്ള കിടമത്സരംകൊണ്ട് പുറപ്പെട്ടുവരുന്ന ഘോരശബ്ദങ്ങളല്ലാതെ യാതൊരു ശബ്ദവും അവിടെ കേൾക്കുന്നതുമില്ല. ചുരുക്കത്തിൽ അതൊരു പ്രേതലോകം തന്നെയാണ്. ഇങ്ങനെയുള്ള അതൃപ്തിസ്ഥലത്ത്, പാതിവെന്ത വിറകിൻകൊള്ളികൾ പെറുക്കി ഒരു കുടിയിൽ കെട്ടി വിറകുകൊണ്ടുതന്നെ ചിതാതുല്പമായ ഒരു മഞ്ചവും ഉണ്ടാക്കി, ശവം ദഹിപ്പിക്കാനുള്ളവരുടെ വരവും കാത്ത് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ താമസം തുടങ്ങി. ശവം ദഹിപ്പിപ്പാനുള്ള ആവശ്യക്കാർ വന്നാൽ ഒരു പണവും ശവത്തുണിയും വാങ്ങി തന്റെ എഴുമാനനായ വീരബാഹുവിനയച്ചുകൊടുക്കും. ചുടലക്കാരന്റെ പ്രയത്നങ്ങളിലായിത്തന്നെ അരിക്കൊണ്ട് ഒരു നേരം തന്റെ വിശപ്പടക്കുകയും ചെയ്യും. ഇങ്ങനെ

“ചത്തതിനൊക്കുമേ ജീവിച്ചിരിക്കിലും” എന്ന നിലയിൽ ആ ചുടലക്കൂട്ടിൽ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ പാർത്തുവന്നു. സത്യകീർത്തി ചുടലയിൽ വന്നത്.

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ വീരബാഹുവിന്റെ ഭൃത്യനായതോടുകൂടി സത്യകീർത്തി പോകയാണല്ലോ ഉണ്ടായത്. അദ്ദേഹം കാശിയിൽത്തന്നെ ഒരു മഠത്തിലേക്കാണ് പോയത്. അവിടെ ചെന്നതിനു ശേഷം പിന്നെയും തന്റെ സ്വാമിയെപ്പറ്റിയ വിചാരമായി. അതോ കഷ്ടം! ഞാൻ ചെയ്തത് എന്തൊരക്രമമാണ്! എന്റെ സ്വാമിയായ മഹാരാജാവ് ആ ചണ്ഡാലന്റെ കൂടെ പോയി ഇപ്പോൾ എത്ര കഷ്ടപ്പെടുന്നുണ്ടായിരിക്കും! അദ്ദേഹത്തിന് ഈ ആപൽപ്പട്ടത്തിൽ ഒരുപകാരവും എന്നെക്കൊണ്ടു ചെയ്യാൻ കഴികയില്ലെങ്കിലും വിവരം എന്തെന്നന്വേഷിക്കുകയെങ്കിലും ചെയ്യാത്താൽ എന്നെപ്പോലെ ഒരു കൃതഘ്നൻ വേറെ ആരാണുള്ളത്? കൂടെ വരേണ്ടെന്നു തീരുമേനി അതളിച്ചെഴുതു വാസ്തവംതന്നെ. പക്ഷേ പലവക കഷ്ടാനുഭവങ്ങളെക്കൊണ്ടു ബുദ്ധിക്ഷയം വന്ന സമയമായതുകൊണ്ട് അതു കാൽമാക്കേണ്ടതില്ല. ഏതായാലും അവിടുത്തെ അന്വേഷിക്കുതന്നെ. ഇങ്ങിനെ തീർച്ചപ്പെടുത്തി, സത്യകീർത്തി കാശിനഗരത്തിലുള്ള ചണ്ഡാലക്കുടികളിലെല്ലാം അന്വേഷിച്ചതിൽ വീരബാഹുവിന്റെ പുതിയ ഭൃത്യൻ ചുടലക്കാരനാണെന്നറിച്ചു കിട്ടി. ആ വഴിക്കുതന്നെ സത്യകീർത്തി ചുടലയിൽ ചെന്നപ്പോൾ,

അശുഭമാമമുടലക്കുളത്തി -
 ലലോവദശോന്മനസഞ്ചയത്താൽ
 നിമ്മിച്ചതാകുചെറുകുട്ടിൽമീതേ
 നിഷ്പന്നനായ്നോക്കിയിരിപ്പതായും;
 കട്ടേടാജ്ഞത്തിയമന്ത്യാദേവ -
 മാംസത്തിലേറുളളാരുമത്സാരത്താൽ
 കഴിക്കുകൊക്കുകുളംകിടന്നു
 കൊത്തിക്കുടംപോർതുടരുന്നതായും;
 ഭൂതാനിന്നൊച്ചകൾകേട്ടിടുമ്പോൾ
 ശവംചുമപ്പോരുടെശബ്ദമെന്നായ്
 നിനച്ചുഭൂപൻദൂതമോറുവിനി -
 ടുൽഗ്രീവനായ്നോക്കിവരുന്നതായും;

കാണപ്പെട്ടു. ഈ കാഴ്ചകൾ കണ്ടപ്പോൾ സത്യകീർത്തി
 യുടെ ദൈവമെല്ലാം ഉരുകി വെള്ളമായി നേത്രങ്ങൾ
 വഴിയായി പുറത്തേക്കു പ്രവഹിച്ചു. അദ്ദേഹം വിചാ
 രിച്ചു -

മഹാഹംമാംരാജമണീഗൃഹത്തിൽ
 മാധുര്യമേറുന്നൊരുഭോജ്യജാലം
 സംഗൃഹ്യമായുണ്ടുകുളത്രപുത്ര -
 സമേതനായ്സന്തതസൗഖ്യഭോക്താവ്,
 ദൃഢതപമേറുന്നൊരുശയ്യയിങ്കൽ
 മനോജ്ഞപുഷ്പാസ്തരണാന്തരത്തിൽ
 കിടന്നുശീലിച്ചുസുഖിച്ചുവാണു
 മാമിമണാളൻ - ശിവരാമാമ!

അശുഭമാമിച്ഛുകൊട്ടി, ലഭം -
 ദശേന്ധനത്തിൽ ശവനിവിശേഷം
 ഹം! മേവിട്ടന്നീട്ടുവസ്ഥയെന്റെ
 കണ്ണാലെകാണേണ്ടൊരുകാലമായി!

ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ച് സഹിപ്പാൻ വഹിയാത്ത വിഷാദത്തോടെ സ്വാമിഭക്തശിരോമണിയായ സത്യകീർത്തി ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ പാദങ്ങളിൽ പതിച്ചു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ അദ്ദേഹത്തെ തത്ത്വപാഠഭാഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു സമാധാനിപ്പിച്ചു -

പ്രാമണ്യകർമ്മങ്ങളുൾക്കൊള്ളിവ -
 ജാലതെയ്യം ഹന്ത! കഴക്കിടുന്നു.
 ഭാരതിന്റെ ധന്യതയിലകപ്പെടാത്താൻ
 ത്രിമൂർത്തികൾക്കും പണി സത്യകീർത്തേ!
 താന്താങ്ങൾ ചെയ്യുന്നൊരു കർമ്മമെല്ലാം
 താന്താങ്ങൾ താനിങ്ങുളളിച്ചിടേണം
 സുഖത്തിലുള്ളൊരമധുരസ്വഭാവം
 ദുഃഖത്തിലും കാണവനാണുധീരൻ.

ഇങ്ങിനെ പല സാരോപദേശങ്ങളും ചെയ്ത് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ സത്യകീർത്തിയെ സമാധാനപ്പെടുത്തി. അനന്തരം സത്യകീർത്തി അശുഭമായ അർദ്ധശതാബ്ദം വാകുചെയ്തു ഭക്ഷിക്കയും ചെയ്തു.

ഏഴാമദ്ധ്യായം

ചന്ദ്രമതിയുടെ ദാസ്യം.

വിശ്വപാമിത്രന്റെ ഭ്രാതൃം കൊടുക്കുവാനായി ചന്ദ്രമതിയേയും ലോഹിതാക്ഷനേയും വിററതായി മുമ്പു പഠഞ്ഞുവല്ലോ. ആ പാവപ്പെട്ട സ്ത്രീയും പുത്രനും അവരുടെ ഏജമാനനായ ബ്രാഹ്മണന്റെ ഗൃഹത്തിൽ പല വീട്ടുപണികളും ചെയ്തു നാൾ കഴിച്ചുവന്നു. പുലരുവാൻ ഏഴാനാഴികയുള്ളപ്പോൾ ഏഴനേറ്റ് ഗൃഹം അടിച്ചു വാരി പൂർത്തിയാക്കുക, പാത്രങ്ങൾ മോറുക, നെല്ല് കുത്തുക മുതലായവയാണിന്നു ചന്ദ്രമതി ചെയ്തുതീർക്കേണ്ട പണികൾ. മദ്ധ്യാഹ്നം കഴിഞ്ഞാൽ ബ്രാഹ്മണപത്നി കുറച്ചു കഞ്ഞി കൊടുക്കും. അതു മാത്രമേ ആഹാരമുള്ളൂ. ചന്ദ്രമതി, പണ്ട് നവരത്നകുങ്കുമങ്ങളിങ്ങിങ്ങുന്ന തന്റെ മുദുകരങ്ങളിൽ ഇപ്പോൾ നിഷ്ഠാമായ ഉലയ്ക്കയെടുത്തു നെല്ല് കുത്തുന്നതും, ദേഹം തളിന് വിയഞ്ഞാലിച്ചു വിവശയായിത്തീരുന്നതും പതിവായിപ്പിരിഞ്ഞിരുന്നു. അതേവരേയും അതിമുദുവായ ഹംസതുലശയ്യയിൽ കിടന്നു ശീലിച്ചിട്ടുള്ള കുമാരൻ വെറുംനിലത്തു കിടന്നു വല്ലാതെ ക്ലേശിക്കയും, രാത്രിയുടെ അന്ത്യയാമത്തിൽ ഉണർന്നു അമ്മയുടെ പ്രവൃത്തികളിൽ സഹായിക്കുകയും ചെയ്തുവന്നു. നേരം പുലർന്നാൽ വളപ്പിലെ പൂക്കൾ പഠിക്കുകയും കാട്ടിൽ പോയി കാക്കനികൾ കൊണ്ടുവരികയും ചെയ്തുവന്നു. ഇത്രയേറെ ബുദ്ധി

മുട്ടി, പറഞ്ഞ പണികളെല്ലാം ചെയ്താൽ സ്വാമിക്ക് പ്രീതിയുണ്ടോ, അതൊട്ടില്ലതാനും. പണികൾക്കു വല്ലതിനും അല്പം നേരം വൈകിപ്പോയാൽ പിന്നെ ബ്രാഹ്മണൻ ഇന്നതേ പറയുള്ളൂ. ഇന്നതേ ചെയ്യുള്ളൂ എന്നെന്നുമില്ല. “എന്തൊരു മാരണമാണിത്. ഈ അസത്തുക്കളെ ആകാശത്തോളം ഉയ്ക്കും കൊടുത്തു വാങ്ങിയ ഞാനല്ലേ പരമ വിഷ്ണു! ഇവർക്കു കൊടുത്ത പണം ആ തെങ്ങിന്റെ കടയ്ക്കുലിട്ടുവെങ്കിൽ ഇതിലും ഭേദമായിരുന്നു. തള്ളയും പിള്ളയും ഒരുപോലെതന്നെ! ചന്ദ്രമതി, നീന്റെ കളി കുറെ ഏരിപ്പോകുന്നു. നിങ്ങളെ ഞാൻ ഒരൊറ്റ ചവുട്ടിന് ഭസ്മമാക്കും” എന്നെല്ലാം ബ്രാഹ്മണൻ ശകാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. പലിയ ശൂണ്ണി വന്നാൽ, നല്ല പ്രഹരവും കൊടുക്കും. ഭക്ഷണമാണെങ്കിൽ നേരത്തോടനേരം കൂടുമ്പോൾ നാഴി കഞ്ഞിയല്ലാതെ ഒന്നും കൊടുക്കുകയുമില്ല. ഇതൊക്കെയും തങ്ങൾ ചെയ്ത പാപകർമ്മങ്ങളുടെ ഫലമാണെന്നു വിചാരിച്ച് യാതൊരപ്രിയവും ഭാവിക്കാതെയും പ്രവൃത്തികളിൽ അമാന്തം കാണിക്കാതെയും ആ സാധുവി തന്റെ മകനോടുകൂടി നാളികൾ കഴിച്ചുവണ. ലോഹിതാക്ഷനെ സല്പം കടിച്ചത്.

അല്പം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഒരു ദിവസം ബ്രാഹ്മണൻ ലോഹിതാക്ഷനെ ചന്ദ്രമതിയിൽനിന്നു വേർപെടുത്തി മറ്റു കുട്ടികളോടുകൂടെ കാട്ടിലേക്കയച്ചുതുടങ്ങി. “അമ്മയുടെ കൂടെ നിന്നാൽ കുട്ടി പണിയെടുക്കില്ലെന്നു മാത്രം

മല്ല അമ്മയും അമാന്തം കാണിക്കും” എന്നാണ് ബ്രാഹ്മണൻ ഈ ചെയ്തതിന്നു കാരണം പറഞ്ഞത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആജ്ഞക്ക് അങ്ങിനെയല്ലെന്നു പറയാൻ ആരാണുള്ളത്! സാധു ചന്ദ്രമതി പുത്രവിരഹംകൊണ്ടു വളരെ വ്യസനിച്ചുചെങ്കിലും ബ്രാഹ്മണനോട് അപ്രിയമൊന്നും ഭാവിച്ചില്ല. ലോഹിതാക്ഷൻ പതിവായി മറ്റു കുട്ടികളോടൊരുമിച്ച് കാട്ടിൽ പോയി ദിഭ്യം ചമരയും ഫിറകും ശേഖരിക്കും. വൈകുന്നേരം അതെല്ലാം ചമനംകൊണ്ടു മടങ്ങിവരികയും ചെയ്യും. ചന്ദ്രമതി പകലത്തെ പണികളെല്ലാം ഭരണി സന്ധ്യക്ക് മകന്റെ വരവ് നോക്കിക്കൊണ്ടു നില്ക്കും. കുട്ടി വരുവാൻ കുറച്ചു വൈകിപ്പോയാൽ അമ്മയ്ക്കുണ്ടാകുന്ന പരിഭ്രമവും വ്യസനവും അവാച്യമാണ്. ഇങ്ങിനെ ഒരു പതിവായി.

അതിനിടയിൽ ഒരു ദിവസം കുട്ടികളെല്ലാംകൂടി കാട്ടിൽനിന്നു വിരക ചമനം വരികയായിരുന്നു. വഴിനടന്നു ക്ഷീണിച്ചതുകൊണ്ട് അവർ ചുമട്ടു താഴത്തിറക്കി രോലിന്റെ ചുവട്ടിലിരുന്നു വിശ്രമിച്ചു. അവിടെ അടുത്ത് ഭരിപ്പത്തു നല്ല സൗഖ്യമുള്ള പുഷ്പങ്ങൾ നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ലോഹിതാക്ഷൻ അതു കണ്ട് “ഏഴുപൂവ് കുറെ കൊണ്ടുപോയാൽ സ്വർഗ്ഗമില്ലാതെ കൊള്ളാം” എന്നു വിചാരിച്ച് അതുകുടവാൻ ചെന്നു. അതുകുടന്നതിടയിൽ, പുഷ്പസൗഖ്യംകൊണ്ട് വന്നിരുന്ന ഒരു കൂറൻ പാമ്പ് കുമാരനെ ദംശിച്ചു.

“ഹോ ദൈവമേ” എന്നു നിലവിളിച്ചുകൊണ്ട് ബാലൻ പിന്നോക്കം കാടി. നാലഞ്ചടി ചെന്നപ്പോഴും നാഡികൾ തളൻ നിലത്തു വീണു. കൂട്ടുകാരായ കുട്ടികൾ നിലവിളി കേട്ടുപറഞ്ഞെത്തിയപ്പോഴു് കുട്ടിക്ക് കഷ്ടിച്ച് സംസാരിക്കാൻ മാത്രമേ കഴിയൂ എന്നായിരുന്നു. ലോഹിതാക്ഷൻ പറഞ്ഞു—“സ്നേഹിതന്മാരെ! എന്റെ കഥ അവസാനിക്കുകയായി. ഇതാ ഒരു വലിയ സപ്പം എന്നെ കട്ടിച്ചു. എന്റെ ദേഹം കഴയുന്നു. നിങ്ങൾ ചെന്ന് എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മയോടു എന്റെ മരണവർത്തമാനം പറയണം” ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോഴു് കുട്ടിക്ക് സംസാരിക്കുവാൻ വയറാതായി. അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ ബാലൻ ചരമഗതിയെ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു. കൂട്ടുകാർ വേഗം അവിടെനിന്നു പോയി.

അന്ന് സന്ധ്യക്കു പതിവായ സമയത്തു് മകൻ കാട്ടിൽനിന്നു വരാഞ്ഞതു കണ്ട് ചന്ദ്രമതി വല ചിന്തകൾക്കും വശംവദയായി അവൻ വരേണ്ടുന്ന വഴിയിലേക്കു നോക്കിക്കൊണ്ട് അക്ഷമയായി നിൽക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ അവരുടെ വലത്തേ കണ്ണ് വിറക്കുകയും വലത്തേ തുട എളുക്കുകയും ചെയ്തു. എന്തൊരവ പത്താണീശ്വരൻ ഇതു സൂചിപ്പിക്കുന്നത് എന്നു വിചാരിച്ച് പൂർവാധികം വ്യസനിക്കുമ്പോൾ ഒരു മരക്കൊമ്പത്തുനിന്നു കാലങ്കോഴി “പൂച്ചാ, പൂച്ചാ” എന്നു ശബ്ദിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. കുറച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ വനത്തിലേക്കു പോയിരുന്ന കുട്ടികൾ വന്ന് “അമ്മേ! നിങ്ങളുടെ മ

കുൻ പുല്ലരിഷ്വരോൾ പാമ്പുകുടിച്ചു മരിച്ചുപോയി” എന്നിങ്ങനെ ഇടിഞ്ഞിഴിഞ്ഞു തുല്യമായ വർത്തമാനം അറിയിച്ചു. അതോടുകൂടി നിർഭാഗ്യയായ ആ അമ്പല ഇടിവെട്ടേറെ മരംപോലെ നിശ്ചേഷ്ടയായി ഭൂമിയിൽ വീണു.

കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ തന്റേടമുണ്ടായി എഴുന്നേറ്റ് ആ മുഖവാർത്ത പറഞ്ഞ കുട്ടികളോടു തന്റെ കുട്ടി എവിടെയാണു കിടക്കുന്നതെന്നു ചോദിച്ചതിന്നു “ഇവിടെനിന്നു കുറെ ദൂരം പോയാൽ കരൽപ്പുഷ്പം കാണാം. അതിന്റെ അടുത്ത് വടക്കുഭാഗത്തു ദർപ്പവർണ്ണനിൽ കുന്നുണ്ട്. അതിന്നു സമീപത്താണ് കുമ്പാൻ മരിച്ചു കിടക്കുന്നത്” എന്നു പറഞ്ഞു. അതു കേട്ട് ചന്ദ്രമതി വാവിട്ടു കരഞ്ഞും മാറത്തടിച്ചും ഹതവിധിയെ പഴിച്ചും തന്റെ എജമാനനായ ബ്രാഹ്മണന്റെ അരികത്തുചെന്നു താണു വണങ്ങി അറിയിച്ചു.

ചന്ദ്ര—സപാമി! എന്റെ കുട്ടി കാട്ടിൽനിന്നു വിറകും കൊണ്ടു വരുമ്പോൾ വിഷംതീണ്ടി മരിച്ചുപോയി. എന്നിങ്ങനെയൊന്നു പോകാനനുവദിക്കണം.

ബ്രാഹ്മ— (വരുഷസുപരത്തിൽ) അതുകൊണ്ടെന്നിക്കുല്ലേടീ നമ്പൂം! കഷ്ടം! പശുക്കളെ നോക്കാനെങ്കിലും കൊള്ളാമെന്നു കരുതി പറഞ്ഞ വിലകൊടുത്തു ഞാനവനെ വാങ്ങി. പണത്തിന്നു പലിശയോ മുട്ടിയിരുന്നില്ല. ഇപ്പോൾ ഉള്ള മുതലും പോയി. എന്തു ചെയ്യും! പോ, നിന്റെ പണിനോക്കൂ.

ചന്ദ്ര - (നെടുവീർപ്പിട്ട്) ഞാനിവിടുത്തെ അടിമയാണെങ്കിലും ഏന്റെ കുട്ടി മരിച്ചുപോയതായി കേട്ടാൽ ശവമെങ്കിലും ഒരു കാണാൻ ഈ പൊറ തള്ളിത്തോന്നാതിരിക്കുമോ? ഞാൻ പോയി ശവം മറച്ചു ചെയ്ത് നേരം പുലരുന്നതിനുമുമ്പെ വരാം. ഇവിടെ പണിയൊന്നും ബാക്കിയില്ല. പോകാനനുവാദം തരണം.

ഇങ്ങിനെ ചന്ദ്രമതി വളരെ താണുവേക്കിച്ചപ്പോൾ ബ്രാഹ്മണൻ സ്രേഷ്ഠാദയത്തിനു വരാമെന്നറപ്പുണ്ടെങ്കിൽ പൊയ്ക്കൊ? നാളെ ഇവിടെ കട്ടേറെ പണികളുണ്ട്. ഒരു നിമിഷം ഓടുകിലോകരുത്, കിട്ടേം" എന്നു കഷ്ടിച്ചു പോകാനനുവദിച്ചു.

പിന്നെ ചന്ദ്രമതിയുടെ പ്രസന്നത്തോടു കൂടിയ പോക്കിനെ വിവരിക്കുവാൻ ആരെക്കൊണ്ടും ആവില്ല. ധാരയായി ഒഴുകുന്ന കണ്ണുനീരാണ് ദേഹം നന്നത്തും, തലമുടി കെട്ടഴിഞ്ഞും, വഴിക്ക് കാൽ വഴുതിവീണും, പിടഞ്ഞഴുനോറും, അയ്യോ ഉണ്ണി എന്നു നിലവിളിച്ചും ആ കുട്ടികൾ പറഞ്ഞ ആത്മക്കുത്തിന്റെ അടുത്തു ചെന്നു കുമാരന്റെ മൃതശരീരം കണ്ടു. കണ്ട ഉടനെ മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു നിലത്തു വീണു. കുറെ കഴിഞ്ഞു എഴുന്നേറ്റ് മൃതശരീരത്തെ മടിയിൽവെച്ച് വിലാപം തുടങ്ങി -

അയ്യോ! നശിച്ചുമാരാജ്യവ്യഭവവും

അയ്യോ! പ്രിയതമൻതാനുംപിരിഞ്ഞുപോയ്

അയ്യോ! കഠിനമടിമയായുതീൻ
 പൊയ്യല്ലൊരുപൈതലുള്ളതുംനഷ്ടമായ്
 എന്നെന്നീസംസ്കരിക്കേണ്ടവനല്ലയോ
 നന്നുതന്മാറാവുമെന്നിലോചത്തുനീ
 പത്തുമാസംചുമന്നുത്തലേരെപ്പെട്ട
 പെറ്റൊന്നെന്നെതൃഷ്ണിച്ചെങ്ങുപോയോമനേ”

ഇങ്ങിനെ വളരെ വിലചിട്ടതിന്നു ശേഷം “എന്റെ കർമ്മം ആർ തട്ടുന്നു! ഏതായാലും ഇവനെ ശുശ്രൂണത്തിൽ കൊണ്ടുചെന്നു സംസ്കരിക്കുകതന്നെ” എന്നുറച്ച് പുത്രന്റെ മൃതദേഹവുംകൊണ്ട് കല്ലും മുള്ളും നിറഞ്ഞ വഴിയിൽക്കൂടെ പോയി ഭയങ്കരമായ ചുടലക്കുളത്തിലേക്കു തിരിച്ചു. ബ്രാഹ്മണന്റെ ഗൃഹത്തിൽനിന്നു പോയതിൽചിടുന്നു ഈശ്വരനല്ലാതെ യാതൊരു പ്രാണിയും ചന്ദ്രമതിക്കു തുണയുണ്ടായിട്ടില്ല.

കണ്ണിൽ കുത്തിയാലറിയാത്ത കൂരിരുട്ടത്ത് കയ്യിൽ കുമാരന്റെ ശവവുമെടുത്ത് ശുശ്രൂണത്തിലേക്കു തിരിച്ച ചന്ദ്രമതി, ഭൂതപ്രേതവിരാചങ്ങളുടെ സഞ്ചാരത്തേയും പ്രകൃതിയുടെ ക്രൂരതയേയും ഭയപ്പെടാതെ, ശവങ്ങളുടെ ദുർഗ്ഗന്ധംകൊണ്ടും ചണ്ഡാലന്മാരുടെ വികൃതശബ്ദങ്ങളെ കൊണ്ടും കത്തിക്കനലായിക്കിടക്കുന്ന തിയ്യകൊണ്ടും ശുശ്രൂണസ്ഥലത്തെ അറിഞ്ഞ് ഒരുവിധം അവിടെ ചെന്നുചേർന്നു. അവിടെയുള്ള ചുടലക്കുളിൽ കാണപ്പെട്ട വിറക്കുകളുടെ നഷ്ടശിഷ്ടങ്ങൾ വെറുക്കിക്കൂട്ടി അതു കൊണ്ടൊരു ചെറിയ ചിത നിർമ്മിച്ച് അതിനേൽ കുട്ടി

യുടെ ശവവും ചെപ്പ് ചന്ദ്രമതി തീ കത്തിക്കുവാൻ ആരംഭിച്ചു.

ചുടലക്കാരന്റെ വാദം.

ഈ സമയത്ത് ചുടലക്കാരനായ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ, ഏതോ ഒരാൾ അനുവാദം കൂടാതെ ശവം സംസ്കരിക്കുന്നതായി മനസ്സിലാക്കി അവിടെ ചെന്നു നോക്കി ചുടലമൃഗങ്ങളെ അവകാശം തരാതെ ദഹിപ്പിക്കാൻ വെച്ച ശവത്തെ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ കാൽകൊണ്ടു തട്ടി ആ സ്ത്രീയോട് കവിതനായിപ്പറഞ്ഞു — “നിങ്ങൾ ആരാണു്? ചുടലപ്പണവും കൊള്ളിപ്പുടവയും അരിയും തരാതെ ഇവിടെ ആക്കം ശവം ദഹിപ്പിക്കുവാൻ വാടില്ല. ആദ്യം അതു തരിക. പിന്നെ തീ കത്തിക്കാം.”

ചന്ദ്ര — (കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്) ഞാൻ അനാഥനായ ഒരു സ്ത്രീയാണേ! എന്റെ ഏകപുത്രൻ വിഷംതീണ്ടി മൃതിപ്പെട്ടുപോയി. ഞാൻ ഈ ദിക്കുകാരിയല്ലാത്തതാൽ ഇവിടുത്തെ സമ്പ്രദായം അറിവില്ല. ദേവജ്യപ്പെടരുത്.

ഹരി — അതുകൊണ്ടു തരക്കേടൊന്നുമില്ല. അവകാശങ്ങൾ തന്നാൽ ശവം ദഹിപ്പിക്കാം.

ചന്ദ്ര — എന്റെ കയ്യിൽ യാതൊന്നുമില്ല. ഞാൻ ഒരു ബ്രാഹ്മണഗൃഹത്തിൽ വേവക്കാരിയാണ്. വല്ലതും വകയുണ്ടെങ്കിൽ യാതൊരു തുണയും കൂടാതെ ഈ ഇരുട്ടത്ത് ഞാൻ തന്നെ ഇതിന്നു വരുമോ? ദയച്ചെപ്പ് ഇതു സംസ്കരിക്കാനനുവദിക്കണം.

ഫരി—(ദയയോടെ) അമ്മേ, ഞാനെന്തു ചെയ്യട്ടെ. ചുടലപ്പണവും കൊള്ളിപ്പടവയും ചുടലമുപ്പനുള്ളതാണ്. അത് അങ്ങോട്ടു കൊടുത്തയക്കണം. അതു കൂടാതെ ദഹിപ്പിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. അരി എനിക്കു ഭക്ഷണത്തിനുള്ളതാകയാൽ നിങ്ങളുടെ കയ്യാവസ്ഥയറിഞ്ഞ് അതു ഞാൻ വിട്ടുതരാം.

ചന്ദ്ര—അങ്ങിനെ പറയരുതേ! ഈശ്വരൻകൂടി തുണയില്ലാത്ത ഈ അനാഥയുടെ പേരിൽ ദയ തോന്നണം!

ഈ അവസരത്തിൽ ഫരിശ്വന്ദൻ ഒരു മുട്ടു കൂട്ടത്തിൽ ആ സ്ത്രീയുടെ മുഖത്തു നോക്കി. അവർ അന്യന്മാരുടെ അടിമയായിത്തീർന്നോടുകൂടി മുഖത്തിന്റെ നിറവും ആകൃതിയും വ്യത്യാസപ്പെട്ടിരുന്നതുകൊണ്ട് അന്യോന്യം ആളെ മനസ്സിലായില്ല. മുട്ടു രണ്ടുമൂന്നു പ്രാവശ്യം മിന്നി അതിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ ആ സ്ത്രീയുടെ ദേഹം സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി ഫരിശ്വന്ദൻ പിന്നെയും പറഞ്ഞു—“നിങ്ങൾ നല്ല സൂത്രക്കാരീയാണ്. കയ്യിൽ ഒന്നമില്ലെന്നു പറഞ്ഞതു കളവാൻ. നിങ്ങളുടെ കഴുത്തിൽ ഒരു താലിയല്ലേ കിടക്കുന്നത്. അതു കളിച്ചുവെച്ച് എന്നെ തോല്പിക്കാൻ ശ്രമിക്കയാണല്ലോ? അതു പാടില്ല. പണവും വസ്ത്രവും ഇല്ലെങ്കിൽ അതിനു പകരം ആ താലി തന്നേക്കീൻ.”

ചുടലക്കാരൻ പറഞ്ഞ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ സ്ത്രീ മോഹാലസ്യപ്പെട്ട ഭൂമിയിൽ വീണു. മോഹം തെളിഞ്ഞതിനുശേഷം വിലാപം തുടങ്ങി

“നിശ്ചയം ശ്രീഹരിശ്ചന്ദ്രനാലല്ലതെ
 ഭഗവതല്ലാത്ത മംഗല്യസൂത്രത്തിനെ
 കഷ്ടമൊരു നിഷാദനുകാണ്മാനിട -
 കിട്ടിയോടു സ്സഹമാഹന്തസങ്കടം!
 മുല്ലബാണാശിതിരുവുള്ളമോടനു
 ചൊല്ലിയദിവ്യരഹസ്യവാക്യമിദം
 ചൊല്ലേറുമിട്ടിതിന്നാൻ വന്നപിമ്പമോ
 കള്ളമായിട്ടു വിചിത്രവോടെ വരേ!
 കഷ്ടമിസ്സഹമാരമുന്തിശിവനിലും
 ശ്രേഷ്ഠനോ! ഹന്തവിശ്വാമിത്രനാമുനി.”

ചന്ദ്രമതി തുടന്നു -

“ഭൂപതിവിരുകളുണ്ണു, മഹീസുരൻ
 കോപമോടേറെയുപദ്രവവും ചെയ്തു;
 കറയായെൻറെതുണയ്ക്കുകുടെപ്പാത്ത
 കറക്കുമാരനും ഹാസസ്തഭിച്ചുനായ്;
 എന്തിനാലും പതിവ്രതാധർമ്മമെ -
 നൊന്നെ നിഷേധമഹാഗുപ്തമാകുധനം;
 ആയതും കൂടിയ പഹരിച്ചീടുവാ -
 നായേതുടങ്ങുന്നു ഹാഹാഹതവിധേ!”

ഈ വിചാരത്തിൽനിന്നു ഹരിശ്ചന്ദ്രനു കാര്യമെല്ലാം മനസ്സിലായി. തന്റെ കമാരൻ മരിച്ചുപോയതും കുടുംബിനിക്ക് ഈ വിധം സങ്കടം സംഭവിച്ചതും വിചാരിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ അവസ്തനീയങ്ങളായ പല പല വികാരങ്ങൾ മിന്നൽവേഗത്തിൽ പാ

ഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. എങ്കിലും സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠിതമായ ധർമ്മബോധം അവയെയെല്ലാം ജയിച്ച് മേലേ നിന്നു. അദ്ദേഹം ചന്ദ്രമതിയോടു പറഞ്ഞു - “ഭവതി ചാരിത്ര ശുദ്ധിയെപ്പറ്റി ശങ്കിക്കേണ്ട. ആ മഹാപാപിയായ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ഞാൻതന്നെയാണ്” ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞതിൽ പിന്നെ ശുക്രൻ ധനം ചോദിച്ചതു മുതൽ താൻ വീരബാഹുവിന്റെ ഭൃത്യനായി ചുടലയിൽ വന്നതുവരെയുള്ള സകല പൗർവ്വകൃത്യങ്ങളും അറിയിച്ചു. എന്നിട്ടു പറഞ്ഞു - “എന്തുതന്നെയായാലും സത്യം കൈവിട്ടുകൂട, ഏന്റെ സ്വാമിയായ വീരബാഹുവിന്റെ അവകാശം കൊടുക്കാതെ ശ്രദ്ധാർഹം അനുഗ്രഹമാണ്. അതുകൊണ്ട് ഭവതി പോയി ഭവതിയുടെ സ്വാമിയായ ബ്രാഹ്മണനോടു വിവരം പറഞ്ഞു ഒരു പണവും മറ്റും വാങ്ങി വരണം.”

ഇതുകേട്ട് ചന്ദ്രമതി കുട്ടിയുടെ മുതലേഹം അവിടെത്തന്നെ വെച്ച് ബ്രാഹ്മണശ്രമത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. പല പല സങ്കടങ്ങൾകൊണ്ടു മനസ്സു തളന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ചാരിത്രശുദ്ധിയെപ്പറ്റിയ സംശയം തീർന്നതുകൊണ്ട് അല്പം ഒരു സമാധാനം തോന്നി. അതുകൊണ്ടാണ് ആ അവസരത്തിൽ അവിടെനിന്നു പോകുവാൻ ആ സാധപിക്കു ശക്തിയുണ്ടായത്. ചന്ദ്രമതി പോയതിൽ പിന്നെ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ തന്റെ മൃതനായ കുമാരന്റെ അരികുത്തിരുന്നു വ്യസനം സഹിക്കാതെ വിചലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ചന്ദ്രമതി ബന്ധനത്തിലായത്.

“ആപത്തു വരുമ്പോൾ കൂട്ടത്തോടെ” എന്നുണ്ടല്ലോ. ചന്ദ്രമതിയുടെ ആപത്ത് ഇത്രയൊക്കെയായിട്ടും അവസാനിച്ചില്ല. അവർ ബ്രാഹ്മണഗൃഹത്തിലേക്കു പോകുമ്പോൾ അവർക്കു പിന്നെത്ത മറ്റൊരാൾ ഇതിലും ഭയങ്കരമായിരുന്നു. ആ രാത്രിയിൽ കാശിരാജാവിന്റെ പുത്രനെ ചില കള്ളന്മാർ കഴുത്തു നെക്കിക്കൊന്ന് അയാളുടെ ദേഹത്തിലുള്ള പണ്ടുണ്ടെല്ലാം അഴിച്ചുകൊണ്ടുപോയി. ആ കുട്ടിയെ കള്ളന്മാർ കൊന്നിട്ടുള്ള വഴിയിൽ കൂടെയാണ് ചന്ദ്രമതി പോയത്. വഴിയിൽ ഒരു കുട്ടി മരിച്ചുകിടക്കുന്നതു കണ്ട്, കാഴ്ചയിൽ തന്റെ കുട്ടിയുടെ വലുപ്പത്തിലുള്ള ആ കുട്ടിയുടെ ശവം തന്റെ കുമാരന്റേതുതന്നെയാണെന്നുവെക്കുതോന്നി. ശവം ദഹിപ്പിക്കാതിരുന്നാൽ പ്രേതാദികൾ എടുത്തുകൊണ്ടുപോകുമെന്നു കേട്ടിട്ടുള്ളതുകൊണ്ട്, തന്റെ കുട്ടിയുടെ ശവംതന്നെ ചുടലയിൽനിന്നു ഭൂതങ്ങൾ എടുത്തു കൊണ്ടുവന്നതാണെന്നുവർ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ചന്ദ്രമതിയുടെ തൽക്കാലത്തെ മനസ്ഥിതി ഹിമാലയത്തിൽ അങ്ങിനെ ഭ്രാന്തനായിത്തീർന്ന ആശ്ചര്യമില്ല. ഏതായാലും ഈ സംശയം തീരാതെ പോവുകവയ്ക്കു എന്നു വിചാരിച്ച് അവർ അടയാളവും നോക്കിക്കൊണ്ട് ആ ശവത്തിന്നരികെ ഇരുന്നു. അപ്പോഴേക്ക് കാശിരാജാവിന്റെ ഭൃത്യന്മാർ, കാണാതെപോയ രാജകുമാരനെ തിരഞ്ഞുകൊണ്ട് ചുട്ടും പന്തവുമായി ആ വഴി

യെ വന്നെത്തി. വഴിയിൽ അവരുടെ രാജകുമാരന്റെ മൃതദേഹവും അതിന്നരികെ ചന്ദ്രമതിയേയും കണ്ടു. പിന്നെ സംശയിക്കുവാനുണ്ടോ? “ഇതാ മഹാപാപി! ഉണ്ണിത്തമ്പുരാനെ കൊന്ന് തിരുവാഭരണങ്ങളെല്ലാം എടുത്തിരിക്കുന്നു. പിടിക്കിൻ ഈ കൊലപാതകിയെ” എന്നു പറഞ്ഞ് അവർ ചന്ദ്രമതിയെ പിടികൂടി പ്രഹരിച്ചു. ചന്ദ്രമതിക്ക് ഇനി മരിക്കുകതന്നെയാണ് ഭേദമെന്നു തോന്നി. “ആരാണെടീ രാജകുമാരനെ കൊന്നത്” എന്നവർ ചോദിച്ചതിന്നു ചന്ദ്രമതി “ഞാൻ കുട്ടികളെ കൊന്നു സഞ്ചരിക്കുന്ന ഒരു രാക്ഷസിയാണെന്നു നിങ്ങൾ ധരിച്ചുവല്ലോ. ജീവനില്ലാത്ത കുട്ടിയെ എന്റെ മടിയിൽ കാണുകയും ചെയ്തു. ഈ സ്ഥിതിക്ക് ഞാനല്ലാ ഇതു ചെയ്തതെന്നു പറയാമോ? പറഞ്ഞാൽ നിങ്ങൾ വിശ്വസിക്കുമോ” എന്നാണ് സമാധാനം പറഞ്ഞത്. നേരം പുലരുമ്പോൾ കരസമയം മുമ്പുതന്നെ കുമാരന്റെ ശവത്തോടുകൂടി ചന്ദ്രമതിയെ രാജഭട്ട

നായർ ക്രമമായി കോവിലകത്തു വിശദമാക്കി. സ്ഥിരപ്പെടുന്നതുമുപ്പുതന്നെ വിവരം ബോധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

ചന്ദ്രമതിയുടെ വധശിക്ഷ.

അന്നു കാശിരാജാവ് ആസ്ഥാനസഭയിൽ വന്ന സമയം കോവിലകത്തുണ്ടായ ഭയപരിഭ്രമങ്ങൾക്ക് ഒരു കാര്യം കണക്കുചിട്ടാചെയ്തു. രാജഭട്ടന്മാർ ചന്ദ്രമതിയെ കുമാരന്റെ ശവത്തോടുകൂടി ഹാജരാക്കി. രാജാവ് “ആരാണ് ബാലനെ കൊന്നത്” എന്നു

ചോദിച്ചതിന്നു ഭൃത്യന്മാർ “ഇതാ ഈ നിൽക്കുന്ന മ
ഹാപാപിയായ സ്ത്രീയാണ്” എന്നു ബോധിപ്പിച്ചു. രാ
ജാവ് “നി കട്ടിയെ കൊന്നുവോ” എന്നു ചോദിച്ച
പ്പോൾ ചന്ദ്രമതി “പുത്രനെ ഞാൻ കൊന്നുവെന്നായി
ഇവർ പറയുന്നതു കേട്ടു. എന്റെ കയ്യിൽ ശവം കാണു
കയും ചെയ്തു. ഇനി അങ്ങിനെയല്ലെന്നു പറയുവാനാവാ
യ്? ഞാൻ മനുഷ്യരെ കൊന്നതിന്നു ഒരു രാക്ഷസി
യാണ്. ഞാനാണ് കൊന്നത്” എന്നു പറഞ്ഞു. ഇ
ങ്ങിനെ പറഞ്ഞാൽ തനിക്കു മരണം വരുമെങ്കിൽ വ
ലിയ ഭാഗ്യമായി എന്നു വിചാരിച്ചാണ് അവർ തന്നെ
ത്താൻ കുറുകുകയാണെന്നു ബോധിപ്പിച്ചത്.

ഈ വാക്കുകേട്ട് രാജാവ് ആ സ്ത്രീയെ ആചാര്യ
വും ഒന്നു നോക്കി പിന്നെ മന്ത്രിയോടു പറഞ്ഞു. “മ
ന്ത്രിസത്തമ! ഇവൾ പറഞ്ഞതു കേട്ടില്ലേ? കൊലക്കാര
ത്തെ ഇവൾ പെട്ടെന്നു സമ്മതിക്കുന്നതുകൊണ്ടു മാത്രം
അതു വിശ്വസിച്ചുകൂട. കഠിനമായ ദുഃഖംകൊണ്ടു അ
തു വരാവുന്നതാണ്. ഇവളെ കണ്ടാലും ഇവളുടെ ക
ച്ച കേട്ടാലും ഇവളെ ഒരു രാക്ഷസിയാണെന്നും വധസ്വ
ഭാവമുള്ളവളാണെന്നും തോന്നുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട്
വേറെ വല്ല തെളിവും വേണ്ടിയിരിക്കുന്നു” ഇതു കേട്ട്
രാജഭൃത്യന്മാർ “വേറെ തെളിവുണ്ട്. ഇവൾ കട്ടിയെ
കൊന്നുവോയ കാൽച്ചുവടിന്റെ അടയാളം ഞങ്ങൾ
കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ട്” എന്നു പറഞ്ഞു. രാജാവ്, ആ അ
ടയാളം എടുത്തതു ശരിയാണോ എന്നറിവാനായി മ

ന്ത്രിയെ അയച്ചു പരിശോധിപ്പിക്കയും, മന്ത്രി കൊണ്ടുവന്ന അടയാളവും ഭൂതൃന്മാർ ഹാജരാക്കിയ അടയാളവും ഒന്നായി കണ്ടപ്പോൾ അതു ചന്ദ്രമതിയുടെ അടിയുടായി തട്ടിച്ചുനോക്കുകയും, ചന്ദ്രമതി കുററം ചെയ്തുവെന്നു കണ്ട് ആ സ്ത്രീയെ വെട്ടിക്കൊല്ലുവാൻ വിധിക്കുകയും ചെയ്തു.

ആ നഗരത്തിലെ കൊലയാളിത്തലവൻ വീരബാഹു എന്ന ചണ്ഡാലനാണ് കൊലക്കാരം ചെയ്തവരെ നഗരത്തിന്നു പുറത്തുള്ള ശ്മശാനത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി കൊല്ലേണ്ടതു വീരബാഹുവിന്റെ കൃത്യമാണ്. അതിന്നു ചില അവകാശങ്ങളും പദവികളുമെല്ലാം വീരബാഹുവിന്നുണ്ട്. രാജസചിവന്മാർ ഈ വീരബാഹുവിനെ തിരുമുന്മാരെ കൊണ്ടുവന്നു. വീരബാഹു തന്റെ പുതിയ ശ്മശാനാലുക്കനായ ഹരിശ്ചന്ദ്രനേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. വിചരം പറഞ്ഞ് ചന്ദ്രമതിയെ വെട്ടിക്കൊൽവാൻ കല്പിക്കുകയും വെട്ടുന്നതിനുള്ള വാൾ കല്പിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്ത് കുറുക്കുരിയെ അവന്റെ കയ്യിൽ എല്പിച്ചു. അവനാകട്ടേ ആ കർമ്മം നടത്തുവാൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രനെ എല്പിച്ച് പുഞ്ചിയോടുകൂടി വാൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. പുഞ്ചിയെ കെട്ടുന്നതിനായി ഒരു കയറും കൊടുത്തു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ എടുത്തെക്കെക്കൊണ്ട് ചന്ദ്രമതിയെ കയറിട്ടു പിടിച്ച് വലത്തെ കയ്യിൽ അയാളെ വെട്ടാനുള്ള വാളുമായി ശ്മശാനസ്ഥലത്തേക്കു നടന്നു.

അപ്പോഴേക്കും നേരം പ്രഭാതമായി. ഫരിശുവ്രന്റെ ഘോരദുരിതങ്ങളെപ്പോലെ അന്ധകാരം അകന്നു. ചന്ദ്രവംശജയായ ചന്ദ്രമതിയുടെ സങ്കടം കാണാൻ വരുന്നു വിചാരിച്ചിട്ടോ എന്നു തോന്നാമറ്റ് ചന്ദ്രൻ മാഞ്ഞു. തന്റെ വംശാലങ്കാരമായ ഫരിശുവ്രനോട് അന്യായം പ്രവർത്തിക്കുന്നതാണെന്ന് എന്നു കരുതി കപിതനായിട്ടോ എന്നു തോന്നാമറ്റ് രക്തനിറത്തോടുകൂടി സൂര്യദേവനും ഉദിച്ചു. മഹാജനങ്ങൾ വിവരം അറിഞ്ഞ് സംഭ്രമത്തോടുകൂടി അങ്ങുമിങ്ങും നടന്നുതുടങ്ങി.

ഫരിശുവ്രൻ ചന്ദ്രമതിയേയുംകൊണ്ട് ശുശാന്തിലേക്കു പോകുമ്പോൾ ചന്ദ്രമതി ചാഞ്ചല്യംകൂടാതെ പറഞ്ഞു — “പ്രഭോ! അങ്ങയുടെ കൈകൊണ്ടു മരണം ഭവിക്കാനിടയായത് എനിക്കു വലിയ ഭാഗ്യമാണ്. സ്വധർമ്മരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി പലവിധം കഷ്ടതകൾ അനുഭവിച്ച പൂർവ്വിതാമഹന്മാരുടെ മഹത്വമോത്തു അങ്ങനീ സത്യരക്ഷയ്ക്കായി നിസ്സംശയം എന്നെ വധിച്ചുകൊൾക. ഈ ജനം ഇങ്ങിനെ കഴിഞ്ഞു; ഇനിയത്തെ ജനത്തിലേക്കിലും നമുക്കു സുഖമായിരിക്കാം.”

അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ ശുശാന്തിയിലെത്തി. ഫരിശുവ്രൻ മറസ്സറപ്പിച്ച്, ചന്ദ്രമതി പറഞ്ഞതായ സ്വധർമ്മം വിട്ടുപിടിപ്പാൻ ഭയങ്ങുകയും ചെയ്തു.

എട്ടാമദ്ധ്യായം

ദേവന്മാരുടെ സാന്നിദ്ധ്യം.

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ചന്ദ്രമതിയെ വെട്ടാനൊരുങ്ങിയ സമയം ദേവലോകത്തിൽ നാരദാദിമഹർഷിമാരോടു കൂടിയിരിക്കുന്ന ദേവേന്ദ്രനോടു വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു — “ഹേ വാസവ! ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സത്യം ഇതാ തെളിയുവാൻപോകുന്നു. വിശ്വാമിത്രൻ ചെയ്ത വഞ്ചനകളെക്കൊണ്ടു അനേക സങ്കടങ്ങളനുഭവിച്ച ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ തന്റെ ഭാര്യയെ തന്റെ കൈകൊണ്ടു വെട്ടുക എന്ന കഠിനകർമ്മവുംകൂടി സത്യത്തിനുവേണ്ടി ചെയ്യാനൊരുങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഇതോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആവത്തുകൾ അവസാനിക്കും. നമുക്കതു കാണാൻ പോവുക” ഇങ്ങിനെ വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ ദേവേന്ദ്രൻ മുതലായ ദേവന്മാരും, ഗന്ധർവ്വന്മാർ, സിദ്ധന്മാർ, വിദ്യാധരന്മാർ മുതലായവരും, നാരദൻ തുടങ്ങിയ മഹർഷിമാരുംകൂടി അവിടെ സന്നിഹിതരായി. കാശീനഗരത്തിലെ അന്തരിക്ഷം അദൃശ്യമുന്തികളായ ദേവന്മാരെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞു.

വിശ്വാമിത്രന്റെ അവസാനക്കയ്യ്.

എട്ടത്തെ കയ്യിൽ പാശബദ്ധമായ ചന്ദ്രമതിയും വലത്തെ കയ്യിൽ അവളെ വെട്ടുവാനുള്ള വാളുമായി ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ശൂശാനത്തിലെത്തിയപ്പോൾ വിശ്വാമിത്രൻ അവിടെ പ്രത്യക്ഷനായി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു —

“ഹേ ഹരിശ്ചന്ദ്ര! അങ്ങ് ഏന്തൊരു മൂഢതയാണ് പ്രവർത്തിക്കുവാൻ ഭാവിക്കുന്നത്. ഇതേവരെ അനവധി സങ്കടങ്ങൾ അനുഭവിച്ചു. ഇപ്പോൾ അനുഭവിക്കുവാൻ പോകുന്നത് അതിലൊക്കെ കഠിനമായതാണ്. ഇതെല്ലാം അനുഭവിക്കുന്നത് വാക്കു മാറ്റുവാൻ വയ്ക്കുന്നള്ള ഭേദംകൊണ്ട് മാത്രമാകുന്നു. എന്നിങ്ങനെ രാജ്യം ദാനം ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നു പറയുകമാത്രം ചെയ്താൽ ഈ ആപത്തുകളെല്ലാം ഞാൻ ഒഴിച്ചുതരാം. അങ്ങിനെ ചെയ്താണു നല്ലത്.”

ഇങ്ങിനെയുള്ള മഹർഷിയുടെ വാക്കുകേട്ട് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ മറുപടി പറഞ്ഞു—“നിന്തിരുവടി ഇതെന്തു മൂഢതയാണു പറയുന്നത്! സത്യമല്ലാതെ ഞാൻ പറയുന്നില്ലെന്നു പല തവണയും പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. പിന്നേയും എന്നോട് അസത്യം പറയുവാനായി ഇവിടുത്തെ പേരിൽ പ്രസന്നിക്കുന്നു. സത്യരക്ഷയ്ക്കായി എന്തു ശ്രമകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യാനും എന്നിങ്ങനെ മടിയില്ല. ഹരിശ്ചന്ദ്രനെ ഇവിടുത്തെ മാരി അന്ധാളിക്കേണ്ട.” ഇപ്രകാരമുള്ള ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ ദുഃഖനിശ്ചയത്തെ ഇളക്കുവാൻ കരുവിയത്തിലും സാധിക്കയില്ലെന്നു കണ്ട്, വിശ്വാമിത്രൻ ഇച്ഛാഭംഗത്തോടും ലജ്ജയോടും കൂടി അവിടെനിന്നു അന്തർധാനം ചെയ്തു. അപ്പോൾ ദേവേന്ദ്രൻ വിശ്വാമിത്രനെ തന്റെ അടുക്കൽ വിളിച്ച് “ഇരിക്കു വിശ്വാമിത്ര! ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സത്യം തീർച്ചയാകട്ടേ” എന്നു പറഞ്ഞു. വിശ്വാമിത്രൻ ഏറ്റവും ലജ്ജയോടുകൂടി അവിടെ ഇരുന്നു.

ചന്ദ്രമതിയെ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ വെട്ടിയത്.

വിശ്വാമിത്രൻ മരഞ്ഞതിനുശേഷം ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ചന്ദ്രമതിയെ കിഴക്കോട്ടു തിരിച്ചുനിൽക്കി അവളോടു ഇഷ്ടപാനെ പ്രാണിപ്പാൻ ഉപദേശിച്ചു. അതുപ്രകാരം ചന്ദ്രമതി സർവ്വചരാചരാത്മാവായ സർവ്വേശ്വരനെ പ്രാണിച്ചും തന്റെ ജീവിതനാഥനായ ഭർത്താവിനെ ഭക്തിയോടുകൂടി സ്മരിച്ചും യാതൊരു കല്യാണവും കൂടാതെ നിലകൊണ്ടു. ഉടനെ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ,

“പരമശിവൻ സർവ്വേശ്വരനും ശിവവാക്യം സത്യവും സർവ്വാൽകൃഷ്ടമായ ധർമ്മമാണെങ്കിലും, അങ്ങിനെയുള്ള സത്യത്തെ ഞാൻ തെറ്റിക്കൊതിരുന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, ചന്ദ്രമതി ബാലവായം ചെങ്കിട്ടില്ലെങ്കിലും ഈ വെട്ടുകൊണ്ടു ഇവൾ മരിക്കാതിരിക്കട്ടേ”

എന്നു ത്രികരണശുദ്ധിയോടുകൂടി പറഞ്ഞ് അവളുടെ കണ്ണത്തിൽ അതിശക്തിയോടെ ഒരു വെട്ടുവെട്ടി. അപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ അത്രയുളതമെന്നേ പറയേണ്ടു. ആ വെഡ്ഗാഘാതം ചന്ദ്രമതിയുടെ കണ്ണത്തിൽ ഒരു പുഷ്പമാലയായി കാണപ്പെട്ടു. എന്നതന്നെയല്ല, ആ മഹതിയുടെ പരിശുദ്ധമായ പാതിവ്രത്യശക്തിയാൽ, അതേവരെ മലിനവണ്ണമായിരുന്നതു പോയി, അവൾ ഉജ്ജ്വലിച്ചു തകർത്തുകിട്ടുപോലെ മനോഹരമായ വ

ണ്ണത്തോടുകൂടിയും കാണപ്പെട്ടു. തദവസരത്തിൽ ആ കാശത്തുവീണു ആ ദമ്പതിമാരുടെ ശിരസ്സിൽ പഷ്പപുഷ്പിയും പതിച്ചു.

ദേവനാരം ത്രിമുത്തികളും പ്രത്യക്ഷമായത്.

ഈ സമയത്ത്, ആകാശത്തിൽ അഭ്യുദയമായി സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന ഇന്ദ്രാദി ദേവനാരം വസിയ്ക്കുന്ന രാദികളായ മഹാമുഖനും ആ ശൂശാനത്തിൽ പ്രത്യക്ഷിഭവിച്ചു. പരമശിവൻ ശ്രീപാർവ്വതീസമേതനായി ഗണപതിയോടും സുബ്രഹ്മണ്യനോടുംകൂടി വൃഷഭാരൂഢനായും, താവിജരവണ്ണനായ ദഹാവിഷ്ണു ലക്ഷ്മീദേവിദേവിയോടും ഭൂമിദേവിയോടുംകൂടി ശംഖചക്രഗദാപത്മഹാണിയായി ഗരുഡാരൂഢനായും, പ്രജാപതിയായ ബ്രഹ്മാവ് സരസ്വതീദേവിയോടുകൂടി ഹംസാരൂഢനായും അവിടെ പ്രത്യക്ഷമായി. നാരദൻ മഹതിയെന്ന വീണയിൽ “സംബസദാശിവ സംബസദാശിവ” എന്നു കണ്ണാനന്ദകരമായി ഗാനചെയ്തു. ഗന്ധർവന്മാർ സംഗീതംകൊണ്ടു ത്രിമുത്തികളെ സ്തുതിച്ചു. അപ്സരഃസ്രീകൾ നൃത്തം തുടങ്ങി. അതേവരെയുണ്ടായിരുന്ന സന്താപമെല്ലാം പോയി ആ സ്ഥലത്ത് അപരിമിതമായ കരാനന്ദത്തിന്റെ പരിപൂർണ്ണരൂപം കാണമായി. അക്കൂട്ടത്തിൽ ഒരിടത്ത് ഇതിനെല്ലാം മേതുഭൂതനായ വിശ്വാമിത്രമഹാമുഖി വിചണ്ണവദനനായും ഉത്സാഹത്തൂനായും സ്ഥിതിചെയ്തു.

ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ്റെ സ്മൃതി.

ബ്രഹ്മാദികളായ ത്രിമൂർത്തികളെ പ്രത്യക്ഷമായി
കണ്ടപ്പോൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ സന്തോഷസാഗരത്തിൽ നി
മഗ്നനായിട്ടു സ്മരിച്ചു--

നമോസ്തുലോകത്രയസൃഷ്ടികന്ത്രേ
നമോസ്തുലോകസ്ഥിതികാര്യകന്ത്രേ
നമോസ്തുലോകത്രയ നാശകന്ത്രേ
നമോസ്തു മൂർത്തിത്രയരൂപധന്ത്രേ.
കഴിഞ്ഞ ജന്മങ്ങളിൽ ഞങ്ങൾ ചെയ്തോ -
ഓഴിഞ്ഞിടാതുളളൊരുപുണ്യമൂലം
വഴിഞ്ഞമോദത്തൊടു ഹന്തകാഞ്ചാൻ -
കഴിഞ്ഞു നിങ്ങൾ കടയോരുരൂപം.
ഇതിൽ പരംഭാഗ്യമിവി ബീഭവിപ്പാൻ -
കൊതിപ്പതി, പ്ലിബ്ഭവദീയരൂപം
മതിക്കകംതോന്നണമെന്നു, മെന്നാൽ -
മതിത്രീലോകാധിപരേ! ത്രികാലം

അനന്തരം ചന്ദ്രമതിയും സ്മരിച്ചു -
സരസ്വതീദേവി! സമസ്തവേദ -
സരസ്സരസ്വതസ്സമനോജ്ഞരൂപേ!
സ്നേഹവശ്രീഭരമിപ്പദാബ്ജം
പരംസദാചേതസിതോന്നണമേ.
ധനാത്മികഭാഗ്ധി! നിൻപാദാബ്ജം
മനോരതംചേതസിതോന്നണമേ
അനാകുലംതൽസ്മരണംജനങ്ങൾ -

കനാവിലൈശ്വരനിദാനമല്ലോ.
 ഭവാധി! ഭക്താർശരീരരൂപ!
 ദിവാനിശംനിൽപദമാശ്രയംമേ
 നവാമൃതാദൈവതദമാമതല്ലോ
 ഭവാപ്രഹ്ലാദാർണ്ണവകണ്ഠധാരൻ
മരിച്ചവർ ജീവിക്കൂ.

ഇപ്രകാരം ഇവർ സ്തുതിച്ചപ്പോൾ സൗമംഗല്യ
 ദേവതയായ ശ്രീപാർവ്വതീദേവി ചന്ദ്രമതിയെ തൃക്കൈ
 കൊണ്ടു തലോടി അവരുടെ പാതിവ്രത്യനിഷ്ഠയെ ള്ളാ
 ഫിച്ച് അനുഗ്രഹിച്ചു. അനന്തരം ശ്രീസുബ്രഹ്മണ്യൻ,
 മൃതിപ്പെട്ടുകിടക്കുന്ന ഭോമിതാക്ഷനേയും കാശിരാജപു
 ത്രനേയും തൃക്കൈകൊണ്ടു തലോടി വിളിക്കുകയും, അവർ
 രണ്ടുപേരും ഉറക്കമുണർന്നുവെച്ചപ്പോൾ ഏഴുനേൽ
 ക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതുകണ്ട് കാണികളെല്ലാം “അതു
 തം, അത്യന്തതം” എന്നു ഘോഷിച്ചു. ചന്ദ്രമതിയും
 ഹരിശ്ചന്ദ്രനും ആനന്ദസാഗരത്തിൽ മഗ്നരായി
വിശ്വപാമിത്രന്റെ ജയ ഫലം.

അനന്തരം പരമശിവൻ, ലക്ഷ്മിക്കൊണ്ടു മുഖം താ
 ണ്ണി നിൽക്കുന്ന വിശ്വപാമിത്രമഹാഷിരോടടുത്തുചെല്ലു
 “ഹേ മുനിസന്തമ! അങ്ങു ഹരിശ്ചന്ദ്രനു ചെയ്തതെന്തെ
 ല്ലാമാണെന്ന് ഒട്ടും മറയ്ക്കാതെ ഈ സഭയിൽ പറയുക”
 അപ്പോൾ വിശ്വപാമിത്രൻ, മുഖ്യ ദേവസഭയിൽവെച്ച്
 വസീഷ്ഠനുമായുണ്ടായ വാദവും, അതിനുശേഷം ഹരി
 ശ്ചന്ദ്രനോടു കൂടിയായി യാഗദ്രവ്യം അർപ്പിക്കിച്ചു പാ

തിയതും, പിന്നെ മൃഷ്ടികവഗ്ഗങ്ങളെക്കൊണ്ട് അതു നശിപ്പിച്ചതും, ഹിംസ്രമൃഗങ്ങളെ സൃഷ്ടിച്ചതും, ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ രാജ്യം നശിപ്പിച്ചതും, ചണ്ഡാലികളെ സൃഷ്ടിച്ചതും, രാജ്യം ദാനംചാങ്ങിയതും, തന്നിമിത്തം ഹരിശ്ചന്ദ്രനെ നാട്ടിൽ നിന്നോടിച്ച് അനവധി സങ്കടങ്ങളുണ്ടാക്കിപ്പിച്ചതും മറ്റും വിസ്തരിച്ചു പറഞ്ഞു. അതെല്ലാം കേട്ട് ഭഗവാൻ വീണ്ടും അരുളിച്ചെയ്തു - “വിശ്വാമിത്രമരഃച്ഛ! ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ അങ്ങു വരുത്തിക്കൂട്ടിയ അനന്തങ്ങളെല്ലാം അനുഭവിച്ചുവെങ്കിലും സത്യത്തെ ലേശംപോലും തെറ്റിച്ചില്ലല്ലോ. ഇപ്പോൾ ജയിച്ചതാരാണ്? അങ്ങോട് വസിക്കുമോ?”

വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു - “പ്രഭോ! നിന്തിരുവടി അരുളിച്ചെയ്തതുപോലെയാണ് കാൽ. എനിക്കുള്ള സർവ്വശക്തികളും ഉപയോഗിച്ച് ഹരിശ്ചന്ദ്രനെ ഞാൻ പരീക്ഷിച്ചുനോക്കി; പക്ഷേ ഫലമൊന്നുമുണ്ടായില്ല. എത്ര ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ അനുഭവിച്ചിട്ടും അദ്ദേഹം അണുമാത്രം തെറ്റിയില്ല. ഹരിശ്ചന്ദ്രനു ഞാൻ അനുഭവമാക്കിയ ദുഃഖങ്ങളിൽ ഒരോന്നും സാധാരണ സത്യസന്ധനായൊക്കെ തെറ്റിക്കുവാൻ മതിയായവയാണ്. അതിലൊന്നും പരാതെയാണു ഇദ്ദേഹം പ്രവർത്തിച്ചത്. രാജ്യംപോയി; ഭാര്യയേയും പുത്രനേയും വിരറ്റു; ആത്മാവിനെ ചണ്ഡാലനു വിരറ്റു; ചുടലക്കാരനായിപ്പാർത്തു; പുത്രൻ മരിച്ചു; പോരാത്തതു തന്റെ ഭാര്യയെ തന്റെ കൈകൊണ്ടു തന്നെ വധിക്കേണ്ട ഘട്ടവുമായി. ഈ കാ

രോഷമുണ്ടായിപ്പോയി. ഞാൻ നേരിട്ടോ ആൾമുഖേനയോ ഹരിശ്ചന്ദ്രനോടു അസത്വം പാപം നിർവ്വഹിച്ചു. അതിനുവേണ്ടി എല്ലാ ഉപായങ്ങളും ഞാൻ പ്രയോഗിച്ചു. എന്നിട്ടും ഇദ്ദേഹം ആദ്യം പറഞ്ഞ വാക്കു മാറ്റുകയോ അധർമ്മം പ്രവർത്തിക്കുകയോ ചെയ്തില്ല. ഇതുപോലെ സത്യവാനായിട്ട് ത്രൈലോക്യത്തിൽ വേറെ ആരുമില്ലെന്നു തീർച്ചയാണ്. വസിഷ്ഠമഹർഷി തന്നെയാണു വാദത്തിൽ ജയിച്ചത്. ഞാൻ തീരെ പരാജിതനാകുകയും ചെയ്തു. ഹരിശ്ചന്ദ്രനെ ഞാൻ ഇത്രയൊക്കെ കഴുപ്പെടുത്തിയതിൽ വസിഷ്ഠനെന്നൊന്നിതിരുവടിക്കു വിരോധം തോന്നരുതെന്നും എന്റെ അപരാധം ക്ഷമിക്കണമെന്നും അപേക്ഷയുണ്ട്. ശുദ്ധഹൃദയനും, സത്യരക്ഷയ്ക്കായുള്ള കഷ്ടാനുഭവത്തെ സ്വധർമ്മമായി കരുതുന്നവനുമായ ഹരിശ്ചന്ദ്രമഹാരാജാവ് എന്റെ അപരാധത്തെ ക്ഷണവുമായി കരുതുമെന്ന് എനിക്കുറപ്പുണ്ട്. ദേവസഭയിലെ നിശ്ചയപ്രകാരം എന്റെ ചിരസഞ്ചിതമായ തപസ്സിന്റെ പാതി ഫലവും ഹരിശ്ചന്ദ്രനിൽനിന്നുപോകുമെന്ന് ഞാൻ ഉറപ്പുവരുത്തുകയും ഞാനിതാ ഹരിശ്ചന്ദ്രനു നൽകുന്നു. അദ്ദേഹം അതു സ്വീകരിക്കട്ടെ.”

ഹരി - (വിശ്വാമിത്രനോട്) നിന്തിരുവടി തരുവാൻ സമ്മതിച്ച തപസ്സിന്റെ ഫലം എന്റെ ഗുരുവായ വസിഷ്ഠമഹർഷിയുടെ കല്പനയുള്ള പക്ഷം ഞാൻ സ്വീകരിക്കാം. എന്നാൽ, ഞാൻ നിന്തിരുവടിക്കു ദാനം ചെയ്തതായ രാജ്യത്തെ വീണ്ടും സ്വീകരിച്ച് ദത്താപഹാരപാപത്തെ ഞാനനുഭവിക്കുകയില്ല. അങ്ങിനെ വേണമെന്ന് ഇവിടുന്നു കല്പിക്കരുത്.

വിശ്വാ — ഹേ മഹാരാജാവേ! ഞാൻ രാജ്യം വാങ്ങിയതു പരീക്ഷാർത്ഥമായിട്ടു മാത്രമാണ്. എനിക്കു രാജ്യത്തിൽ തെല്ലുപോലും ആശയില്ല. പതിനായിരം വർഷം തപസ്സുചെയ്ത് ബ്രഹ്മചിപദം സ്വന്തമാക്കിയ ഞാൻ ആ വലിയ പദവിയെ കൈവിട്ട് 'രാജാ' എന്ന സ്ഥാനം സ്വീകരിക്കുമോ? രാജ്യപരിപാലനത്തിനുള്ള അരിവും അർത്ഥവും അങ്ങയ്ക്കുതന്നെയാണുള്ളത്.

ഹരി — (കണ്ഠിതഭാവത്തിൽ) ഞാൻ എന്റെ പട്ടമഹിഷിയേയും സ്ഥാനാവകാശിയായ കുമാരനേയും വിറുക്കുകയുണ്ടാക്കുകയും ചെയ്തതുകൊണ്ട് അടിമയായും തീർന്നു. ഈവക അകൃത്യങ്ങൾ പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുപിന്നെ പരിശുദ്ധമായ രാജസിംഹാസനത്തിൽ — അതുതന്നെ ഒരു മഹാഷിക്ഷ ഭംഗം ചെയ്തതിൽ — വീണ്ടും ഇരിപ്പാൻ അർഹതയില്ല. അതു പ്രജകൾ സമ്മതിക്കുമോ?

അഗ്നിഭഗവാൻ പ്രത്യക്ഷനായത്.

ഈ ഘട്ടത്തിൽ അഗ്നിഭഗവാൻ പ്രത്യക്ഷനായി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു... "പരമശിവസ്വാമി! ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ ഭാര്യയെ വിൽക്കും എന്നു തീർച്ചയായപ്പോൾ പതിവ്രതാരത്നമായ ചന്ദ്രമതിയുടെ പാതിവ്രത്യത്തിനും ധർമ്മത്തിനും മാലിന്യം ഭവിക്കരുതെന്നു വിചാരിച്ച് ഞാനാണു ബ്രാഹ്മണവേഷം ധരിച്ച് ചന്ദ്രമതിയേയും കുമാരനേയും വാങ്ങിയത്. എന്റെ ഗൃഹത്തിലാണവർ പാർത്തിരുന്നത്. ഇതിൽ എന്താണ് അധർമ്മമുള്ളത്?" എന്നു പറഞ്ഞ് അഗ്നിഭഗവാൻ, ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സ്വപ്നം കാണുന്നതായി, ഭാര്യപുത്രന്മാരെ വിൽക്കുമ്പോൾ എഴുന്നീൽക്കുന്നതായ വികൃതപരം ശിവന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചു.

യമൻ പ്രത്യക്ഷമായത്.

ഇതിനെ തുടന്ന് യമധർമ്മരാജാവും ശിവന്റെ മുമ്പിൽ വന്ന് ഇങ്ങിനെ ബോധിപ്പിച്ചു-- "സേവാമിൻ! ഏനിക്കും ചിലതു തിരുമുമ്പാകെ ബോധിപ്പിക്കുവാനുണ്ട്. ഹരിശ്ചന്ദ്രനു ചണ്ഡാലദാസ്യം സംഭവിക്കാൻ പോകുന്നതായിക്കൂടെ, ധർമ്മാത്മാവായ അദ്ദേഹത്തെ അശുഭമാക്കാതെ കഴിക്കുവാനായി ഞാനാണ് ചണ്ഡാലവേഷം ധരിച്ച് അദ്ദേഹത്തെ വാങ്ങിയത്. ഇദ്ദേഹം പാർത്തിയെന്ന സ്ഥലം അശുഭമായ ചുടലക്കുടല്ല്യം; ഇതു പരിശുദ്ധമായ യാഗശാലയാണ്. ഇതാ ഇതിദ്ദേഹം എഴുതിത്തന്ന പത്രമാണ്" ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞ് ഹരിശ്ചന്ദ്രനിൽനിന്നു കിട്ടിയ വിക്രമപത്രം തിരുമുമ്പാകെ സമർപ്പിച്ചു.

കരളഭരതം.

അഗ്നികേവലവാനരം യമധർമ്മരാജാവും സമർപ്പിച്ച പത്രങ്ങൾ ശ്രീപരമേശ്വരൻ എടുത്ത് ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. ആ പത്രങ്ങൾ താൻ മുൻപറഞ്ഞ ബ്രാഹ്മണനും ചണ്ഡാലനും തന്റെ കയ്യിൽ എഴുതിക്കൊടുത്തിരുന്നവയാണെന്നു കണ്ടു. അപ്പോഴുണ്ടായ സന്തോഷപോലെ ഒരു സന്തോഷവും കൃതാർത്ഥതപോലെ ഒരു കൃതാർത്ഥതയും ഹരിശ്ചന്ദ്രന് ഈ ജന്മത്തിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. പത്രം വായിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോഴുണ്ടായ അളളതം വാ ചാമഗോചരംതന്നെയായിരുന്നു. അപ്പോൾ,

ചുടലക്കുളമതുയജനസ്ഥലമായ്,
വിടപിക്വയോഗത്തുണകളായി,
പിണമതിലുയരുംപുകയമനെയിൻ
മണമിയലുന്നാരമോമപ്പുകയായ്

ചത്തശവങ്ങളെരിച്ചെഴുമിനിയും
മദ്ധ്യപരമതിലത്രേതാനികളായ്,
എല്ലുകൾദർശനമുണ്ടാകുകയും
നല്ലൊരു ചമതകളായുതീർന്നു.
അത്ഭുതസിദ്ധിമിതിത്തപിതാച-
ക്ഷുതമഹോമുനിക്കരവുമായി
ശവമെരിയെന്നൊരു ചട ചടനിനദം
രൂപണാമൃതമാംവേദധൂപനിയായ്,
ചത്തശവങ്ങളുമെത്രാശ്വര്യം
ശുദ്ധപശുപ്രകാരങ്ങളായി.

ഇങ്ങിനെ കണ്ടപ്പോൾ ശുദ്ധാമൃതനായ ഹരി-
ശ്ചന്ദ്രനുണ്ടായിരുന്ന സംശയങ്ങളെല്ലാം തീർന്നു. അദ്ദേ-
ഹം പ്രസന്നവദനനായി ഭവിച്ചു. അനന്തരം ഭഗവാൻ
ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ സത്യനിഷ്ഠയെ വളരെ ശ്ലാഘിച്ച് അ-
ദ്ദേഹത്തെ അനുഗ്രഹിച്ച് ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു--
“ഹേ ഹരിശ്ചന്ദ്ര! യാതൊരു സംശയവും കൂടാതെ അ-
യോദ്ധ്യയിൽ പോയി രാജ്യപട്ടാഭിഷേകം ചെയ്ത് അ-
നവധികാലം സുഖഭോഗങ്ങൾ അനുഭവിച്ചാലും. പി-
ന്നെ രാജ്യഭാരം പുത്രകൽ ഏല്പിച്ച് അവസാനം എ-
ന്റെ പദത്തെ പ്രാപിച്ചാലും.” ഇപ്രകാരം കല്പിച്ച് ഭ-
ഗവാൻ ദേവേന്ദ്രനോട് ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ പട്ടാഭിഷേകം
വിധിപ്രകാരം നടത്തിക്കൊടുക്കുവാനരുളിച്ചെയ്ത് മറ-
ഞ്ഞു. ബ്രഹ്മാവും വിഷ്ണുവും മറ്റുള്ളവരും അന്തർലാസ്യം
ചെയ്തു.

ഹരിശ്ചന്ദ്രപട്ടാഭിഷേകം.

ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ കല്പനപ്രകാരം ദേവേന്ദ്രൻ

മുതലായവരും വസിഷ്ഠനാരദാദികളായ മഹർഷിമാരും ഹരിശ്ചന്ദ്രനോടും പരിവാരങ്ങളോടുംകൂടി അയോദ്ധ്യയിലേക്കു ഒരു ഘോഷയാത്രയായി പോയി പട്ടാഭിഷേകത്തിന്നു ശ്രമിച്ചു. കാശിയിലെ ശുശ്രൂണസ്ഥലത്തുതന്നെ ഹരിശ്ചന്ദ്രനോടുകൂടിയുണ്ടായിരുന്ന സത്യകീർത്തി അഭിഷേകസംഭാരങ്ങളെല്ലാം ഒരുക്കി. പുരവാസികൾ ആ ഹൃദയഭരിതരായി നഗരവും രാജധാനിയും കമാനമായി ഭംഗമുകരിച്ചു. ബ്രാഹ്മണരുടെ വേദലോപനിയും, വൈദികന്മാരുടെ മന്ത്രലോപനിയും, വൈതാളികന്മാരുടെ ഗാനസമ്മിളിതമായ സ്തൂതിയും, വേദഗ്രന്ഥികളുടെ സംഗീതലോപനിയും, ഇടകലർന്ന ആ രംഗത്തിൽ ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ ദേവന്ദ്രൻ, ഗംഗാനദിയിലെ പാവനജലകൊണ്ട് സിംഹാസനസ്ഥനായ ചന്ദ്രമതീഹരിശ്ചന്ദ്രന്മാരുടെ ശിരസ്സിൽ അഭിഷേകകർമ്മം നടത്തി. ആ അവസരത്തിൽ വസിഷ്ഠമഹർഷി,

ഹരിശ്ചന്ദ്ര! ഭവത്സത്യ-
ധർമ്മരംഗനകോപലം
പൂർവ്വധികംവിളങ്ങുന്ന
വിശ്വാമിത്രാഗ്നിതപ്തമായ്.

ഭവാനഭ്യുമലം
ഭവിപുതാകമേലിലും
സർവ്വൈശ്വഭാഗ്യഭാഗ്യങ്ങൾ
വർദ്ധിപ്പുതാകസർവ്വം

എന്നിങ്ങിനെ അനുഗ്രഹിച്ചു. എല്ലാവരും യഥാസ്ഥാനം ഗമിക്കുകയും ചെയ്തു.

ശുഭം.

പുതിയ പുസ്തകങ്ങൾ

ശ്രീകൃഷ്ണലീലകൾ	1—
വിവേകാനന്ദസപാമികൾ ജീവചരിത്രം	1—
റിച്ചേർഡ് സിംഹം	1—
സുവൻ	0—
പ്രഥമ ഉദാഹരണം	0—
ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ	0—
ശ്രീകൃഷ്ണഭട്ടർ	0-1
ജയരാജൻ 2 ഭാഗം	2—
ഉദ്യമി	0—
സാഹിത്യകൗസ്തുഭം	0—
പ്രാചീനഭാരതം	0—
മേപ്പത്തൂർ ഭട്ടതിരി	0—
പ്രബന്ധഭൂഷണം	0—
വസന്തസേന	0—
നീതിശാസ്ത്രരത്നങ്ങൾ	0—
സരസശ്ലോകങ്ങൾ	1—
ശൃംഗാരതിലകം	0—
ശ്രീകൃഷ്ണകണ്ഠാമൃതം	0-1
മുനമ്പ്യാത്രമഞ്ജരി	0—
സൗന്ദര്യലഹരി	0—
ശിവാനന്ദലഹരി	0—
ശ്രീമദ്ഭാഗവതം	0—
ഗംഗാലഹരി	0—
ശ്രീരാമകണ്ഠാമൃതം	0—
ഇംഗ്ലീഷ് മലയാളപദമഞ്ജരി	0-1
കുമാരവായി 2 ഭാഗം	2—
സംസ്കൃതകാവ്യപാഠാവലി	0-1

മാനേജർ, 'സരസ്വതീ'വിഭാഗം, പുസ്തകം

തൃശ്ശിവപേരൂർ

TRICHUR.

